

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

31. 1. 1986. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLVIII • 100 ДИН. • БРОЈ 1779

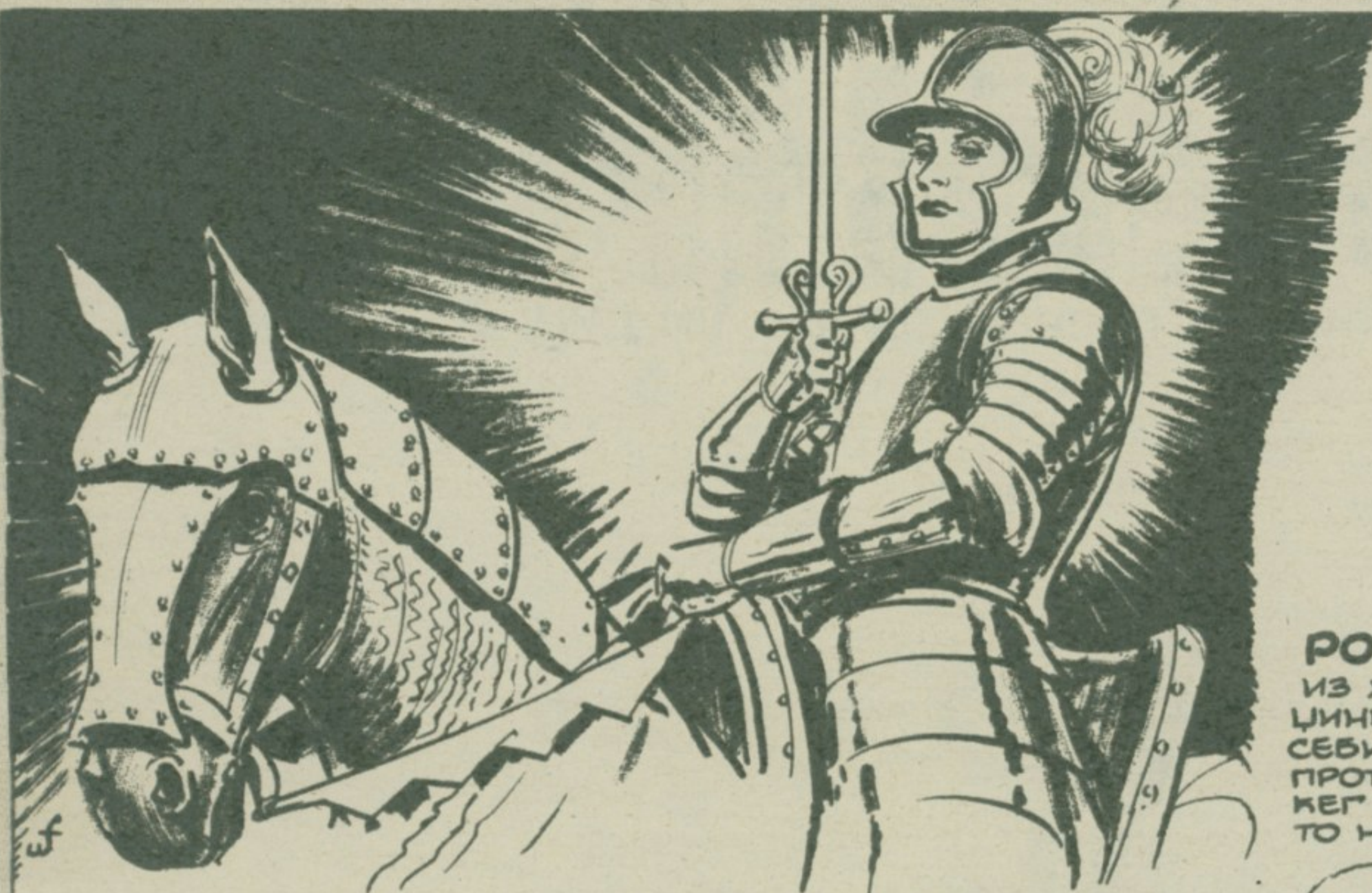

Народи који нестају

**ИСТРЕБЉЕЊЕ
У ИМЕ
ЧОВЕЧАНСТВА**

Фирма

Веровати или не!

ЛАТИНОАМЕРИЧКА ЈОВАНКА ОРЛЕАНКА

ШПАЊОЛКА КАТАЛИНА ДЕ ЕРАУСО, КОЈА ЈЕ ЖИВЕЛА У XVII. ВЕКУ, У 11. ГОДИНИ ПРЕРУШИЛА СЕ У МУШКАРЦА И ПОТОМ ПОСТАЛА ЈЕДАН ОД НАЈХРАБРИЈИХ ВОЈНИКА И МАЧЕВАЛАЦА. БИЛА ЈЕ У СЛУЖБИ ШПАЊСКОГ КРАЉА У ЛАТИНСКОЈ АМЕРИЦИ И ПРЕДСТАВЉАЛА ЈЕ СТРАХ И ТРЕПЕТ ЗА ПРОТИВНИКЕ. У ЈЕДНОМ БОЈУ БИЛА ЈЕ ТЕШКО РАЊЕНА, И ТАДА ЈЕ ОТКРИВЕНО ДА ЈЕ ХРАБРИ ВОЈНИК ЗАПРАВО ДЕВОЈКА. КАДА СЕ ВРАТИЛА У ДОМОВИНУ, ДОЧЕКАНА ЈЕ УЗ СВЕ КРАЉЕВСКЕ ПОЧАСТИ.

ЛОНДОНСКА БОЛНИЦА СВЕТИ БАРТОЛОМЕЈ
У XVII. ВЕКУ ЈЕ ПРИЛИКОМ ПРИЈЕМА ПАЦИЈЕНАТА НАПЛАКИВАЛА И ПОГРЕБНЕ ТРОШКОВЕ. УКОЛИКО БИ БОЛЕСНИК ОЗДРАВИО, СУМА БИ МУ БИЛА ВРАЋЕНА.

РОБЕРТ МЕЛЕРИ

ИЗ ХОУПВИЛА У ВИРѢНИЈИ (САД) САМ СЕБИ ЈЕ ИЗРАДИО ПРОТЕЗУ ОД НЕРЉАЖ-КЕГ ЦЕЛИКА, ИАКО МУ ТО НИЈЕ БИЛА СТРУКА.

ЈЕ ДВОНОГА КОЗА КОЈА ЖИВИ НА ФАРМИ ХЕРТА ВАЈСМАНА У КАТАВИ, ДРЖАВА КЕНТАКИ (САД).

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

у берлинском старом музеју одржана је изложба скулптура са девизом „Дирајте рукама“, намењена слепим љубитељима уметности. И каталог штампан за ову прилику био је снабдевен посебним испупченим скулптурама.

у Даласу је отворена школа родеа, али само за жене. Организатор Томи Мејер је веома задовољан одзивом и тврди да се време легендарне Калами-

ти Цеји полако враћа, па нека се каубоји не изненаде ако их његове ученице једног дана претекну.

На конгресу лекара одржаном у Милану закључено је да је број срчаних обољења мањи у Италији, Грчкој и Шпа-

нији него у осталим европским земљама. То се приписује исхрани у којој су доста заступљени маслиново уље, плава риба, сочиво, пасуљ и сланутак.

према подацима које објављује ОУН циклони су опаснији од вулкана. Само од 1947. до 1970. године тајфун су однели 754 хиљаде живота, од поплава је за исто време страдало 173 хиљаде, а од земљотреса 151 хиљада људи. Тек на четвртог месту су вулкани који су у овом периоду однели 72000 људских жртава.

фосил рибе која је морем плувала пре сто педесет милиона година пронашла је група стручњака док су у Северном леденом океану тражили нафту. Данас се још не зна ни за једну врсту рибе сличну овој праствој која донекле по облику и величини подсећа на греча.

нарочита комисија Краљевског друштва у Лондону Академије наука позвала је новинаре на договор о озбиљним написима из науке. На први састанак од 12 позваних стигла су

два новинара, на други од 20 који су добили позив, није се одазвао ни један. Закључак научника: штампа се и даље интересује само за научне сензације.

фока из акваријума данског града Хирсхалса недавно је угинула јер се нагутала новчића које су у њен базен бацали посетиоци. Ветеринар који је из-

вршио аутопсију у фокином стомаку пронашао је 256 металних парица. Животиња их је прогутала забуном јер су новчићи под водом светлуцали тако да је сирота животиња помислила да је то њена омиљена храна – харинга.

у шумама Савезне Републике Немачке и Аустрије испитују се нове секире од – пластичне масе. Тешке су само 300 грама без држаље (дрвене) па су се зато допале дрвосечама. Осим тога не рђају, а могу да издрже и врло ниске температуре (до минус 25 Целзијусових степени).

ИНДУСТРИЈА ЦВЕТА
- ВИДИ СЕ ТО ПО
МРТВОЈ ПРИРОДИ

УМЕТНОСТ ГРАФИТА

МИСЛИ ЗА

LJUDI DOLAZE NA
SVIJET KAO
ORIGINALI, ALI
VEĆINOM UMIKU KAO
LOSE KOPIRJE

PRE NEGO ŠTO
SE UPOZNAŠ
SA SVOJIM
PRINCOM
MORAŠ PR
POLJUBIS
MNOGO
ZAVASA

ТЕТОВИРАЊЕ ЗИДОВА

Натерај своја
геліама да
ради - некој та
моново
изабрајли!

НА ЈЕДНОМ БЕЛОМ ЗИДУ ПИСАЛО ЈЕ:
„ОВО ЈЕ ЗИД НА КОМЕ НИШТА НЕ ПИШЕ“

То се некад звало жврљотина. Они који су то радили, били су хулигани. Тиме су се озбиљно за-
бављали само кућепазитељи.

Данас, то се зове - графит. Ху-
лигани су у међувремену напре-
довали у уметнике. А уметношћу
графита данас се баве велике
светске галерије, о њима се пишу
књиге, са обавезним социолошко-
културолошко-естетским аспекти-
ма. Њима се бави чак и Драгос-
лав Андрић!

Од многих дефиниција графита,
за вас смо, овога пута изабрали
најједноставнију: Графит је оно
што пише на зиду.

Први познати графити нађени су
у пећинама Алтамира, а старост
им је процењена на 40.000 година.
Њихова порука није баш сасвим
читљива, али је неоспорно да
садржи човека, мамута и извешан
прехрамбени процес који их спаја.

Много су јаснији графити нађени
у Помпеји, кад се вулканска ла-
ва разгрнула. Они су били врло
учени, судећи по томе што су, без
изузетка, писани на латинском је-
зику.

Прва жврљотина проглашена за
„графит“ осванула је шездесет и
осме године овог века, на зиду
париске Сорбоне: „Будимо реал-
ни, захтевајмо немогуће“.

Најчешће цитирани графит, по-
краден је од Јиржи Леца и гласи:
„Зауставите планету, хоћу да си-
ћем“.

Једна од најжешћих филозоф-
ских полемика овог века на зиду
је звучала сасвим једноставно:
„Бог је мртав. Ниче“. А испод тога
је било дописано: „Ниче је мртав.
Бог“.

Графити су понекад служили за
обрачун лоших ученика са добрим
наставницима. „Вози пажљиво,
да не погазиш ученике!“, писало
је пред једном школом. А дописа-
но је било: „Сачекај наставнике!“

На питање: зашто се графити пи-
шу, одговорио је Норман Мајлер,
који о „шарачима“ не мисли баш
најбоље: „Зидне жврљотине су
вапај очајника за пажњом
ближњих.“

О тим „очајницима“ Еби Хофман
мисли другачије, па каже: „Нај-
бољи новинари нашег доба не
пишу по новинама, него по зидо-
вима!“

У сваком случају, данас вам ну-
димо литературу која се не може
читати лежећи, него шетајући,
која није укорићена, него је узидана,
која... можда уопште и није ли-
тература. Ипак, читајте гласно,
графити су гласно писани.

ДА БИ СВЕ ВИШЕ
ЉУДИ МОГЛО СВЕ
МАЊЕ ДА РАДИ, МОРА
СВЕ МАЊЕ ЊИХ ДА
РАДИ СВЕ ВИШЕ.

НИКО НИЈЕ
НЕКОРИСТАН.
УВЕК МОЖЕ
ДА СЕ ИСКОРИСТИ
БАР КАО
ЛОШ
ПРИМЕР!

САМ
ЖИВАЦА ЈЕ
НАСЛЕДАН
ДОБИЈАМО
ТА ОД СВОЈЕ
ДЕЦЕ!

РАД
ПРЕДСТАВЉА
ЗАДОВОЉСТВО
АЛИ НИЈЕ САДА
ТРЕНУТАК ДА СЕ
ПРЕПУШТАМО
ЗАДОВОЉСТВУ-
МА

ĆICO, SEM AKO OVO NE PREMAŽE
NEKA PAKOSNA BUDALA,
JAVI MI SE TAČNO U ČAS.
NA TELEFON

MNOGO
POZDRAVA
OD
BUDALE

Позајмљуј маре
од несмисла
- они и не
очекују да
их брањим.

TOLIKI SAM BAKSUZ DA ME UVEK
UKEBAJU KAD GOD
PISEM PO Z

NEMOJ
MRJETI
SEBE OD
RANOG JUTRA
- SPAVAJ DO
PODNE!

ГРУПА
ГЛАВНИ
УРЕДНИК
ЗНА

• (Графите смо преписали из књиге Драгослава Андрића „Graffiti international“ у издању „Народне књиге“)

**КУРУМБА –
ИНДИЈА**

**КАУАБИ –
БРАЗИЛ**

**МЈАО –
ТАЈЛАНД**

**САКУДЕИ –
ИНДОНЕЗИЈА**

**НУБИЈЦИ –
СУДАН**

**ПУНАН –
ИНДОНЕЗИЈА**

**ЕБЕРА –
КОЛУМБИЈА**

**КРОУ (Crow) –
САД**

**ШИПИБО –
ПЕРУ**

**ИБАН –
МАЛЕЗИЈА**

**КУРЕЛУ –
ИНДОНЕЗИЈА**

**АШЕНИГВА
КАМПА – ПЕРУ**

**БУШМАН –
ЈУЖНА АФРИКА**

**АТИ –
ЧАД**

ОНИ

Сустрет са белим човеком био је крај њихове историје. У Аустралији стављали су им арсен у брашно. У Америци су им даровали топлу ћебад заражену богињама. У Парагвају стављали су их као мамац у клопку за јагуара... За три века, у име цивилизације, на овој планети побијено је 50 милиона „примитивних”.

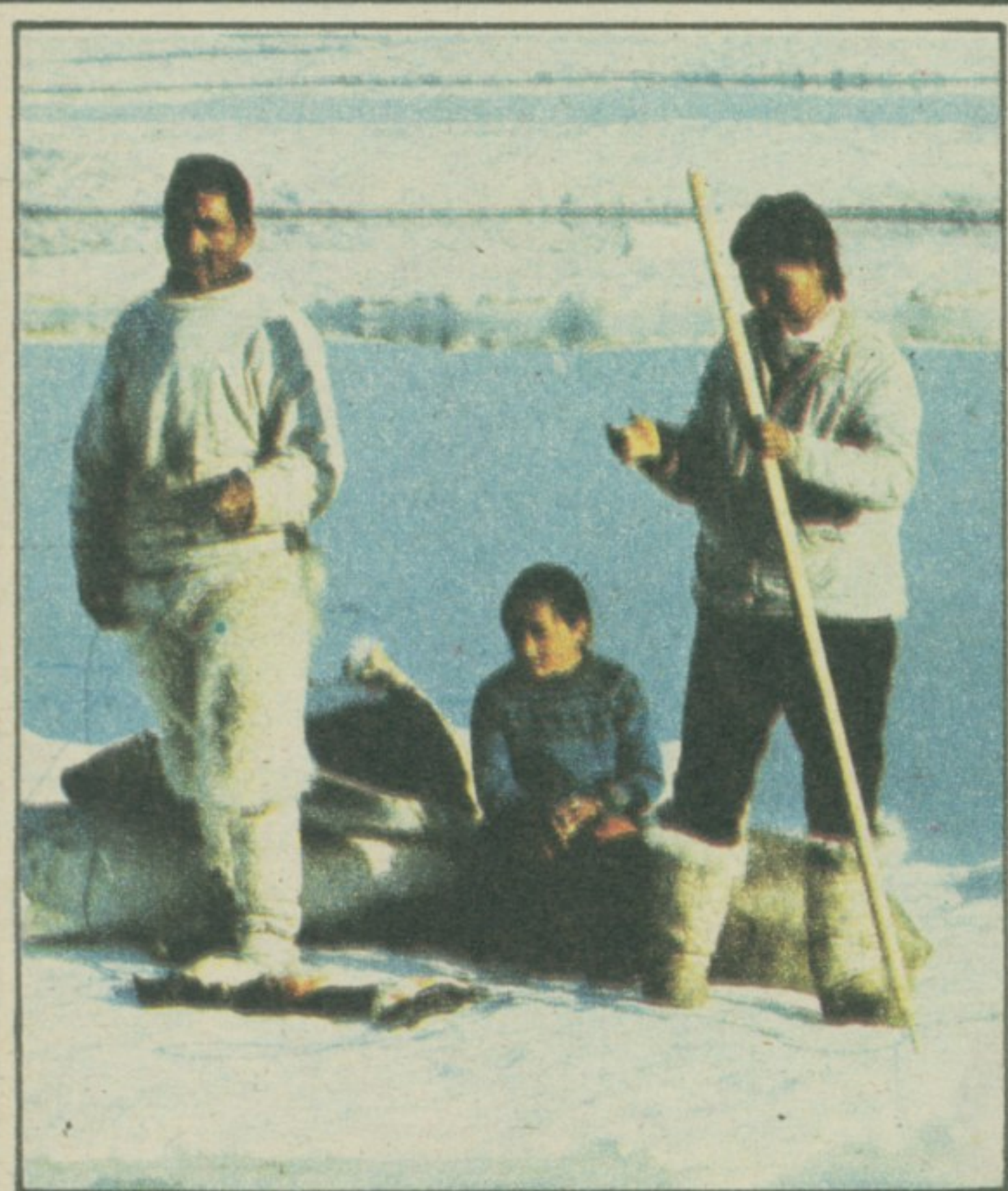
ОДЛАЗЕ У ВЕЧНА ЛОВИШТА

ИСТРЕБЉЕЊЕ У ИМЕ

ЧОВЕЧАНСТВА

BLACKFOOT – САД

ЕСКИМИ – ГРЕНЛАНД

КУРДИ – ТУРСКА

ГУАМБИАНО – КОЛУМБИЈА

ЈАКИМА – САД

АБОРИЦИНИ – АУСТРАЛИЈА

НАВАХО – САД

ТУКАНО – КОЛУМБИЈА

Прво су стигли смели истраживачи на „крилатим бродовима“. За њима су дошли они који јашу четвороноге змајеве и „пуштају ватрене громове“. Пратили су их црни људи са крстом у рукама и причом о „добром богу бледаликих“. Потом они још слаткоречивији, који су „ватрену водицу“ радо мењали за злато, за крзна. Затим је стигла челична змија железнице... Планаже и рудници... Ратници и ловци претворени су у робове.

Тако је почело велико страдање. Нестајали су и пре у историји народи, али никад толики одједном. Никад на толиком простору. И никад то није рађено толико свеобухватно у привређивању, у култури, у религији. Западњаци су градили своје чудовишне фабрике, довозили „челичне коње“, доносили своју одећу, увозили своју кухињу, намењали свог далеког бога. Све то безобзирно, надмено, лукаво и сурово.

И никад се нико није запитаво: Да ли је јача цивилизација и – боља цивилизација?

Примери који следе су потврда тих збивања.

Дарови белог бога

Црква је на стеновитом брду. Види се са свих страна. А и бискуп Џон Махон може одозго да посматра своја „достигнућа“.

Дошао је пре шеснаест година, из своје Ирске, овде, у северозападну Кенију да многобошцима „навести добар глас божји“. Као млад католик, убеђен у исправност једино своје вере, знао је да овим „несрећним дивљацима“ само то и треба. Данас, више ни у шта није сигуран. Све што је радио претворило се у своју супротност. Ништа од оног што је обећавао, овим људима се није догодило.

Пре само деценију Туркане су били поносити домаћини, храбри ратници и вешти сточари. Њихов „примитивни живот“ је имао смисла и својих чари. Нису много марили за некаквог чудног бога белих људи.

Година 1979. била је сушна. Стари Туркане сећају се и већих и дужих суша, али – нико не памти да је у таквим приликама храна „падала с неба“. Онај коштуњави бели човек, који им је упорно објашњавао да је његов бог најбољи и најмилостивији, стварно је однекуд добијао храну и делио је капом и шаком. У

НАСТАВАК НА СТР. 6

кући његовог бога није могло да нестане.

Туркане су у почетку били мало сумњичави, али... Зувек је било: нема кише, нема хране, а сад – није привиђење – нема кише, а хране је више него икада. Бели бог је свемоћан и добар.

Данас – Туркане су пројаци. Стада су поклали. Одвикли су се од суровог номадског живота у степама. Села су запустили. Заборавили своје игре и ритуале. Сатима седе пред кућама у прабини и буље у празно. Жене су запустиле одећу. Не чешљају косу, иако су по томе биле надалеко познате. Деца пузе по прабини између гомила празних конзерви.

Бесни су на Цона Махона. Јер, добра храна означена „црвеним крстом“ одједном је престала да пристиже. Како? Зашто? Овај у црној мантији сад тражи да копају камен или секу дрвеће да би им дао да једу. Ништа не схватају. Хране је пре било и без тога.

Бели бог више није добар. А њихови богови су се разљутили и отишли. Остали су сами. Њихових стада више нема. Није им ни до чега. Мишићави ратници покуњени и уморни од живота пружају руку према сваком дошљаку. Просе!

– Ови људи више нису ни за шта – признаће и сам разочарани Махон. – Нису ни за бога, ни за народ, ни за себе. А ми смо их довели дотле.

Ватрена вода и богињава ћебад

Северноамерички црвенокошци су се срчано борили за своја ловишта. Али, бели су били јачи. Ратници који би пробали њихову „ватрену воду“ безумно су губили понос и меру. Бледолики су имали и „ватрене штапове“ и „гвоздене коње“ с којима хитри понији, иако у својој прерији, нису могли да издрже трку. Сасвим изненада би престали да се држе задате речи и обећања на папиру. Подизали су градове и утврђења. Пуцали из некаквих цевурина тако силно да је то одјекивало као Манитуов удар грома. И – Апачи, Чејени, Сијукси, Чероки... са своје властите земље су сатерани у резервате. После су о тој победи снимани најромантичнији и најомиљенији филмови које свет памти. Индијанци су у њима били крволочне звери.

Велика колонијална освајања Европљана смртно су ранила многе

народе. Прво, названи су – „примитивци“. Онда, њихова култура која није могла да се супротстави европској сили потцењивана је и ниподаштавана.

Од 1780. до 1930. страдало је око 50 милиона чистих и наивних.

Бели човек им је у Аустралији стављао арсен у брашно, даривао им у Сједињеним Америчким Државама топлу ћебад намерно заражену богињама, убијао их па онда стављао као мамац код замки за јагуаре у Парагвају. Преживеле је учио да пре свега желе да личе на њега. „О, боже, помози ми да postanем добар Италијан“, морали су да моле у школама мали црни дечаци у источној Африци. Амен!

Уништавао је бели човек њихова поља и стада. Терао их да гаје само оно што је њему требало: кафу, какао, чај, банане... Подизао је фабрике које диме и трују. Организује им власт по својим начелима и поставља владаре који више слушају њега него што мисле на свој народ. Прља им реке, трује рибу, доноси оружје с којим се лов на животиње претвара у безумна истребљења. Сече њихове шуме и вози руде.

Добри само за сликање

После је отишао. Али оставио их је толико зависним. Без њега, његовог знања и његове робе више ништа не иде. Назад се више никако не може, а напред само онолико колико то он дозволи. Он себи узима много, а њима оставља премало.

Сад долази као доброћудни путник. Туриста, каже се. Доноси долар око кога се врти читав свет. А они, збуњени и утучени најбрже.

„Наши људи бацају своје рибарске мреже и постају понизни келнери, наше жене постају јефтине курве. Од наших светих ритуала правимо јефтине пип-шоу“, пише болно разочарани малајски песник Цецил Рајендра.

А они понизно седе пред својим кућама и продају по америчком или европском укусу направљене пепеларе, луле, сличице. Деца трче около и за долар нуде педесет шарених разгледница из њиховог краја. Стари ратници сликају се са својим перјем и оружјем. Туристи се смеју и намештају их к'o пајаци.

Прича је тужна до суза. Двадесети век је њен сведок.

С. Рељић

СЛОБОДН ПРЕД

ЕЛИЗА,
ПСИХИЈАТАР
КАКВОГ НИСТЕ
РАНИЈЕ ПОСЕТИЛИ

Пре више од две деценије, у ординацији психијатра на једној клиници у Масачусетсу, водио се дијалог између лекара-терапеута и пацијента. Једино је било помало чудно што пацијент није могао да види лекара с којим разговара. Овај је био заклоњен завесом, али његови одговори су показивали да је реч о човеку који врло добро размишља о свакој својој речи. Ако се те кратке станке занемаре, све је било у најбољем реду.

– Сви људи су слични – рекао је пацијент.

– У КОМ СМИСЛУ? – упитао је доктор.

– Они нас стално замајају овим или оним.

– ИМАШ ЛИ НЕКИ СПЕЦИФИЧАН ПРИМЕР?

– Ето, мој момак ме је натерао да дођем овамо.

– ТВОЈ МОМАК ТЕ НАТЕРАО ДА ДОЂЕШ ОВАМО?

– Он каже да сам већи део времена депресивна.

– ЖАО МИ ЈЕ ШТО ЧУЈЕМ ДА СИ ВЕЋИ ДЕО ВРЕМЕНА ДЕПРЕСИВНА.

– То је истина, ја сам несрећна.

– МИСЛИШ ЛИ ДА ЋЕ ТИ ДОЛАЗАК ОВАМО ПОМОЋИ ДА НЕ БУДЕШ НЕСРЕЋНА?

– Сасвим је сигурно да ми треба помоћ.

– ШТА БИ ТИ ЗНАЧИЛО АКО ДОБИЈЕШ ПОМОЋ?

– Можда бих могла да научим да се слажем с мајком.

– РЕЦИ МИ НЕШТО ВИШЕ О СВОЈОЈ ПОРОДИЦИ.

– Моја мајка се брине о мени.

– КО СЕ ЈОШ У ТВОЈОЈ ПОРОДИЦИ БРИНЕ О ТЕБИ?

– Мој отац.

– ТВОЈ ОТАЦ!

– На неки начин ти си као мој отац.

– КАКВУ СЛИЧНОСТ ВИДИШ?

– Ниси нарочито агресиван, али мислим да ти не желиш да то ја приметим.

– ШТА ТЕ ЈЕ НАВЕЛО ДА ПОМИСЛИШ ДА НИСАМ НАРОЧИТО АГРЕСИВАН?

– Не свађаш се са мном.

– ЗАШТО МИСЛИШ ДА СЕ НЕ СВАЂАМ С ТОБОМ?

– Ти ме се бојиш.

– ЈЕЛ' ТИ ГОДИ ДА ВЕРУЈЕМ ДА ТЕ СЕ БОЈИМ?

– Мој се отац сваког боји.

– ШТА ТИ ЈОШ ПАДА НА ПАМЕТ КАД МИСЛИШ НА СВОГ ОЦА?

– Злостављање!

– ДА ЛИ ТО ИМА НЕКЕ БЕЗЕ СА ЧИЊЕНИЦОМ ДА ТЕ ЈЕ МОМАК НАТЕРАО ДА ДОЂЕШ ОВАМО?

Почело је због језика

Дакле, дијалог ни по чему посебан. Зналцима казује да је психијатар веран

следбеник Роџерсове теорије у психологији која тврди да је улога терапеута само у томе да повлађује пацијенту, да га саслуша, а не и лечи, јер то, у ствари, може да учини само пацијент сам.

Оно што јесте посебно види се тек кад се uklони завеса. Лекара тамо није било. Човек који је говорио као психијатар само је на тастатуру рачунара уносио пацијентове реченице, потом говорио оно што је компјутер исписивао на екрану. Програм (зове се ЕЛИЗА) написао је између 1964. и 1966. године Џозеф Вајзенбаум, угледни про-

О ОТВОРИ ДУШУ РОБОТОМ

**КАД ЈЕ ВАЈЗЕНБАУМ
ОТКРИО ПАЦИЈЕНТИМА
ДА ЈЕ РЕЧ О КОМПЈУТЕРУ
А НЕ ЧОВЕКУ,
ДОЖИВЕО ЈЕ ВЕЛИКО
ИЗНЕНАЂЕЊЕ:
НИКО НИЈЕ БИО
НИМАЛО РАЗОЧАРАН.
НАПРОТИВ!**

фесор компјутерске науке са Масачусетског института за технологију а намера му је била (то и казује у имену рада у којем је први пут публиковао ЕЛИЗУ) да испита могућности комуникације човека и рачунара на природним језицима. Јасно је шта су природни језици: српскохрватски, кинески, енглески.... Програм (ЕЛИЗА је „говорила“ енглески, а на Београдском универзитету је направљена и верзија на српскохрватском) има два нивоа: у првом се анализира језик, а други представља сценарио дијалога. Та-

ко, са ЕЛИЗОМ се може разговарати о било којој специфичној теми: кувању, аутомобилској индустрији, освајању космоса...

Тек, Вајзенбаум је постигнутим могао да буде задовољан. Сматрао је да је доказао како разговор на природном језику са компјутером није могућ. Мислио је да се он може водити само о уско ограниченим областима, по строго прописаном сценарију. Преварио се. Само је подгрејао снове истраживача да ће бити могуће, једног дана, остварити комуникацију машине и човека путем природног језика.

Међутим, није то било једино у чему је угледни научник погрешно. Сматрао је, када буде објавио да је реч о компјутеру, свако даље интересовање за ЕЛИЗУ ће нестати. Мораће, мислио је, чак да се извињава пацијентима што их је обмануо.

„Пун је разумевања“

Али, не лези враже. Праве невоље за Вајзенбаума тек су почињале.

Прво, велики број психијатара је са одушевљењем дочекао ЕЛИЗУ изјавом како што пре треба усавршити програм и припремити га за клиничку употребу. Сматрали су, тиме ће се много постићи у повећању ефикасности позива. Поред тога, смањиле би се и цене њихових услуга. То у Америци није безначајно.

Затим, на експериментима примене рачунара у другим областима медицине (пре свега у постављању дијагнозе) почела су да раде и друга угледна имена, па су се чак могле прочитати и изјаве како је стварање „вештачке интелигенције“, дакле машине која би имала веће могућности од природног интелекта, или бар могућности хране човечијем мозгу — питање дана.

Главна, и највећа, изненађење за Вајзенбаума настало је тек када је разговарао са пацијентима који су се сусрели са ЕЛИЗОМ. Нису били нимало разочарани, већ су констатовали како је „машина фантастична, пуна разумевања за невоље које их тиште“.

Чак, после само неколико месеци рада на програму, с њим је почела да

„разговара“ и Вајзенбаумова секретарица. После неколико реченица замолела је научника да напусти собу док она прича са ЕЛИЗОМ. Када јој је другом приликом Вајзенбаум набацио како може да удеси да преко ноћи испита све разговоре који су вођени с програмом, био је оптужен да то што предлаже „доприноси шпијунрању најинтимнијих људских мисли“.

Пацијенти то воле

Десет година после првог публиковања ЕЛИЗЕ Вајзенбаум је још жешће устао у „одбрану свестости људског ума“ написавши књигу „Моћ рачунара и људски ум“. Ту се најозбиљније zaloжио за забрану истраживања вештачке интелигенције. Тражио је да се строго ограничи примена компјутера.

То, међутим, није скренуло науку са токова којима је кренула још 1956. године када је и скован назив „вештачка интелигенција“. Многа, исто тако угледна, имена устала су, додуше, бираним речима, против Џозефа Вајзенбаума. Тако, један од њих, психолог Кристофер Еванс каже како су психоаналитичари већ одавно свесни готово очајничке потребе пацијента за емотивном везом. Савремени експерименти коришћења компјутера у здравству показују зачуђујућу приврженост пацијената према електронским лекари-

ма.
— Неће ли много моћније и интелигентније машине, признао је он, какве нас очекују на крају века, програмиране за препознавање најмањих промена у пацијентовом гласу, начину изражавања, оклевању, па чак и изразу лица, пружити више олакшања, па чак и најбољу терапију? Помисао на особе које интимне тешкоће саопштавају компјутеру није увек најлакша. Али, размотримо ли ствари боље уопште није важно да ли је „психијатар“ интелигентна машина, исто као што то није важно у случају парализованог човека када га у животу одржавају механичке направе, а не непрекидни мишићни напор групе људи.

Михајло Дајмак

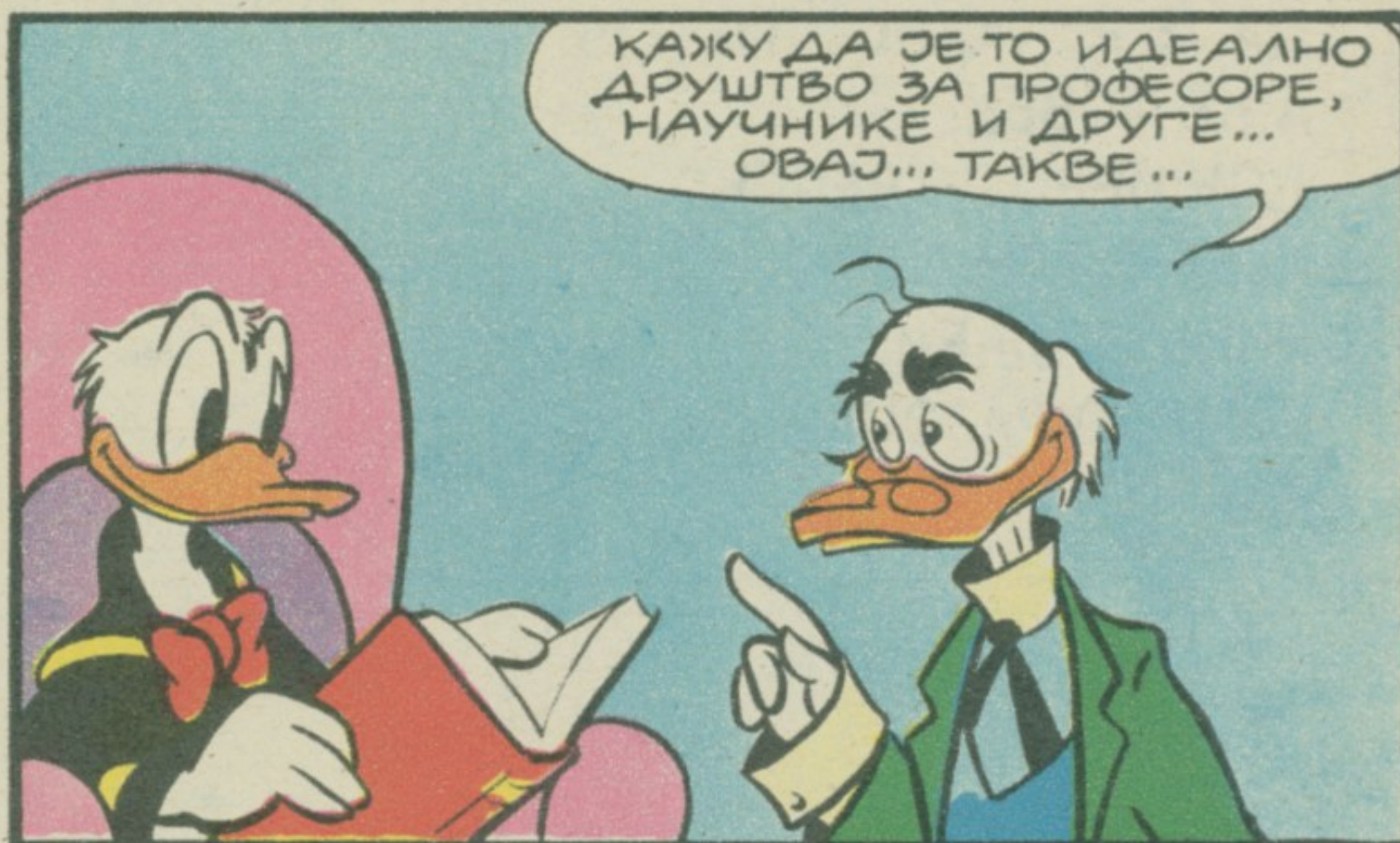

Илустровао Љубомир Милојевић Љубац

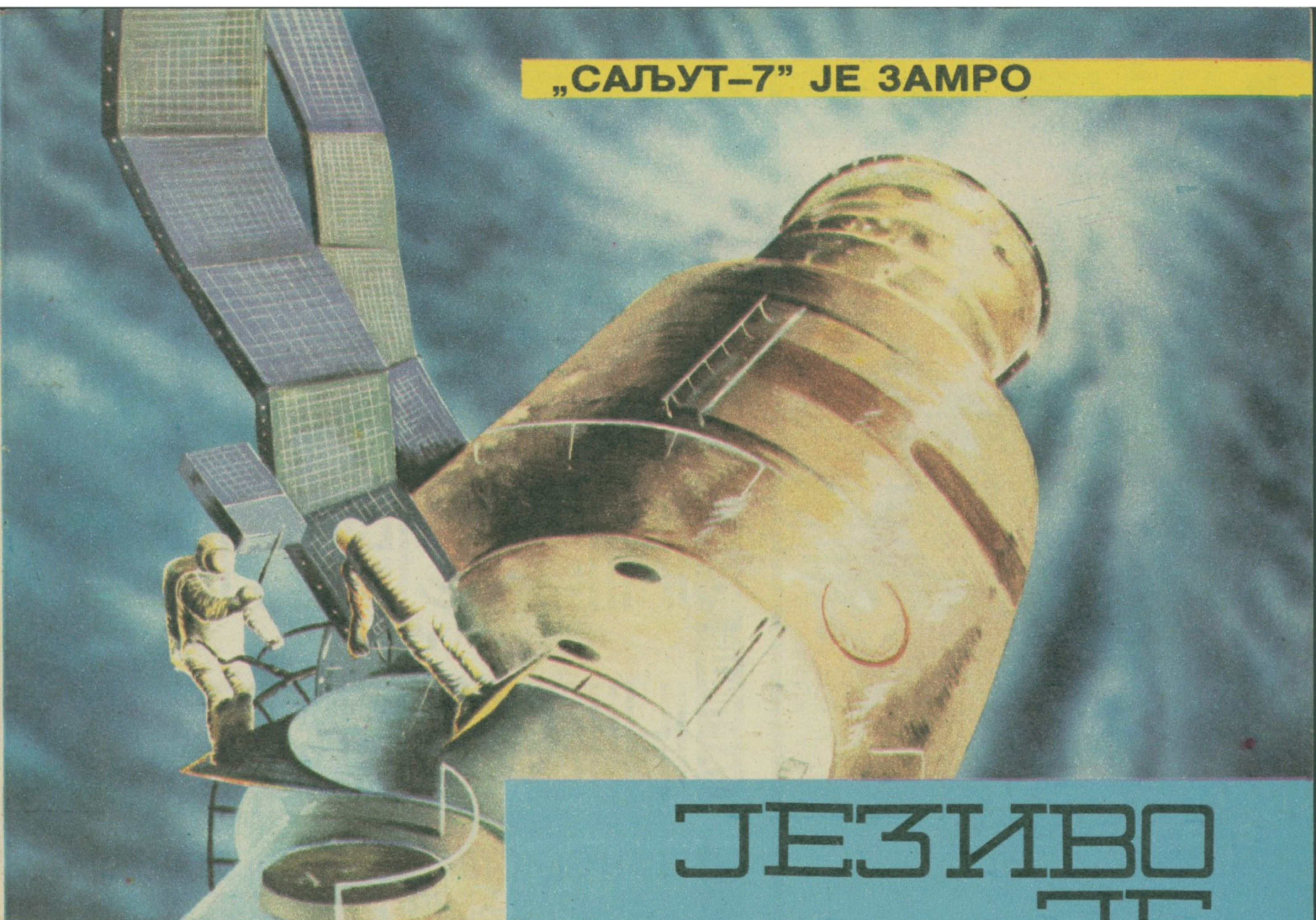

WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

„САЉУТ-7” ЈЕ ЗАМРО

**СВЕ ВЕЗЕ СА ОРБИТАЛНОМ
СТАНИЦОМ ИЗНЕНАДА СУ
ПРЕКИНУТЕ. РАЗЛОГ СЕ
ЈЕДИНО МОГАО ДОКУЧИТИ
СЛАЊЕМ ДВОЈИЦЕ КОСМОНАУТА
У НЕИЗВЕСНОСТ...**

ЈЕЗИВО ЈЕ ХЛАДНО -ЈАВЉЕНО ЈЕ ЗЕМЉИ

Бескрајном пространству космоса Совјети су покушали, и покушавају, да се приближе уз помоћ тзв. орбиталних станица типа „саљут”. Последња је у орбиту упућена у априлу 1982. године и на „Саљуту-7” отад су боравиле три основне посаде и читав низ гостију. Научници, разуме се. Истраживање космоса у мирољубиве сврхе, како кажу Совјети, са „Саљута-7” трајало је

све до октобра 1984. године. Онда су људи сишли на Земљу и летелицу задужили да им, уз помоћ врло прецизних инструмената, доставља тражене податке.

Тако пуних пет месеци. Заповести су упућиване радио-везом. И онда је све занемело. Тишина је прогутала сваку везу. То је значило да је Земља изгубила моћ да управља својим сателитом у васиони, а,

такође, на минимум свело могућности да се у орбиту пошаље нови брод који би користио већ уходани метод аутоматског спајања.

Једина прилика да се одгонетне тајна, изненада заћутале орбиталне станице, била је да се горе пошаљу космонаути. Ризик велик јер је ваљало да њих двојица на себе презузму задатак да управљају приближавањем и спајањем брода „Саљут-7”. До-

тад ретко примењиван поступак.

Космонаути Владимир Џанибеков и Виктор Савин одређени су да крену у неизвесност.

Батерије се не окрећу

Стручњаци за балистику су, у међувремену, разрадили шему вођења, приближавања и спајања космичког брода са објектом чија је позиција непозната.

По њима, посада преузима управљање кад се орбиталној станици приближи на 2-3 километра и све оно што следи. Уз то, Џанибеков и Савин су добили на располагање и за њих сасвим нове инструменте као што су, рецимо, ласерски даљиномер (да би се оријентисали према „Саљуту-7”), оптички прибор за навођење, али и за ноћно осматрање јер се може догодити да спајање крене

У време кад орбитална станица буде у Сунчевој сенци.

Шестог јуна 1985. брод „Сајуз Т-13“, с пилотима Џанибековим и Савином, упућен је у орбиту, а два дана доцније приближио се орбиталној станици тако да су космонаути са удаљености од 2,5 километра преузели управљање летилицом. Зауставили су се на 200 метара од „Саљута-7“, тачно по упутствима из базе из које је одмах уследило питање:

— Шта се дешава? Како станица изгледа?

— Окренута је на бок... Сунчеве батерије се не окренуле... Стоје... — упућен је одговор Земљи.

Владимир Џанибеков је приближио свој брод, облетео станицу и заузео место, по њему, најбоље за предстојеће спајање. И не само то. С те позиције, по плану направљеном на Земљи, било је могуће урадити и неопходне оправке. Чак и, евентуално, спасити угрожене чланове посаде са орбиталне станице.

Међутим, спајање није било тако једноставно како је замишљено на хартији. Чињеница да сунчеве батерије нису радиле била је више него очигледан предзнак да систем напајања станице електричном енергијом није у реду. А то је, поред осталог, значило да ће се они који ступе на „Саљут-7“ једноставно смрзнати, да су залихе воде и хране неупотребљиве. И, најгоре, да су инструменти, агрегати и остали механизми страдали с обзиром да успешно могу да функционишу само при одређеној температури. У таквој ситуацији, било је више него извесно, да не ради ни вентилација, да постоји бојазан да је ваздух у станици затрован.

Муке с рукавицама

Дакако, времена за оклевање није било. Уз помоћ инструмената чији је рад контролисан са Земље, Џанибеков и Савин успели су да споје две летелице, изједначе притисак у такозваном прелазном одељку и, што је најважније, оњуше атмосферу у „Саљуту-7“. Први подаци више него охрабрујући: штетних гасова у станици није било...

— Језиво је хладно — јавили су бази. — Без рукавица је сваки рад немогућ... На „Саљуту-7“ влада беспрекоран ред, с тим што ништа не ради... Права космичка тишина... једино се осећа устајао ваздух...

Температура на станици била је испод нуле, и то прилично. А с обзиром да вентилација није радила,

немогуће је да се било шта учини јер је, боравком два човека, концентрација угљен-диоксида директно опасна по живот. У многобројним варијантама испробаним на тренажерима пред старт двојице космонаута одлучено је да, ако се покаже да је станица мртва, људи утврде квар и врате се на Земљу. Без оклевања.

На срећу, Џанибеков и Савин су, чепркајући по постројењима, успели да оспособе први агрегат. Убрзо и други. Од осам постојећих, иначе потпуно испражњених, показало се да се њих шест може довести у ред. Само како? Једини начин је био покушај да се сунчеве батерије окрену, односно оспособе да прате кретање велике звезде. Владимир Џанибеков и овог пута је показао да је искусан космонаут, акумулатори су делимично напуњени.

Све је то било лепо и добро, али нова невоља је настала када су резерве воде на „Саљузу Т-13“, предвиђене за осам дана, биле при крају. Оне на „Саљуту-7“ биле су у чврстом стању, с надом да ће се за петнаестак дана можда одледити. Сувише далеко...

Подвизи су права реткост без големог удела среће. Она је овог пута стигла и до космоса. Џанибеков и Савин, и поред противљења са Земље, успели су да спроведу кабл са „Саљуза Т-13“ на „Саљут-7“. Било је повуци-потегни с рукавицама без којих се није могло у вационској ледари, али су, такође, биле толико незграпне да се није могло радити с њима. Решење је нађено у неком другом пару, сасвим случајно нађеном на орбиталној станици.

Теретни брод који је био спреман да с Бајконура крене у помоћ космонаутима није узлетео. Светлост, с њим и неопходна температура, нечујно су закорачили у „Саљут-7“. Орбитална станица је оживела, способна да самостално шаље податке неопходне бази на Земљи. Космонаути Владимир Џанибеков и Виктор Савин, дочекани с дужним поштовањем, на Земљи су, не без осмеха, приповедали дањима о пливању кроз космос, смрзавању, бежању на свој брод не би ли се малчице загрејали, прелиставању часописа које су понели са собом...

У зору 23. јуна транспортни брод „Прогрес-24“ приспео је на орбиталну станицу, с новом посадом и новим инструментима.

П. М.

И поред обилатог снега, аутомобил Хигијенског завода из Загреба полако је напредовао према Копривници.

При помисли да се возило може заглавити у смећу, возачу Бошку Шнајдеру набирало се чело. Погледао је јединог сапутника у колима Ружицу Турковић. Она као да је погодила шта га мучи. Тихо је изустила:

— Морамо стићи!

Читавих месец дана трајале су припреме за тај пут. План је сачињен до детаља. Свеје предвиђено

Једног дана усташе су се докопале Анке Буторац, жене легендарног шпанског борца Благоја Паровића. Анка је пре рата била радница у загребачкој фабрици уља и због револуционарног рада често хапшена. Завршила је политичку школу у Москви и по повратку у земљу изабрана за члана Централног комитета Комунистичке партије Хрватске.

У логору, у Даници, у предграђу Копривнице, нашла се заједно с Мацом Гржетић, такође истакнутим чланом Партије. Ту су тада затварали искључиво жене.

точенице. Како се иза логора налазио брисани простор, а даље настављала шумица, страже су увече појачаване постављањем митраљеза у шумарку. Требало је да се Буторчева и Гржетићева у сумрак неопажено извуку из логора, пређу брисани простор и докопају шумарку. Тамо ће их чекати Шнајдер и Турковићева колима и... пут у слободу.

Посетивши сестру, Ружица јој је предала поруку за Анку и Мацу. Договорен је дан када ће аутомобил чекати иза шумарке. Како се час бекства приближавао, две логораши-

РАТ ПИШЕ РОМАНЕ

НЕСРЕЋА + НЕСРЕЋА

ПЛАН БЕКСТВА ДВЕЈУ ЛОГОРАШИЦА ЗАБОРАВЉЕНО ЈЕ САМО ЈЕДНО —

осим — сметова! А снег је тог 24. децембра 1941. обилато падао.

На жалост, план није више могао да се мења.

Твоје је да возиш!

Био је рат. Усташке логоре пунили су комунистима и родољубима. Логоричу као отровне печурке: у Јасеновцу, Даници крај Копривнице, Јаски, Лепоглави, Старој Градишци...

Чланови Комунистичке партије чију је припадност полиција успела да открије повукли су се у илегалност. У Загребу су основане ударне групе, партијске и скојевске ћелије и такозвана Народна помоћ која је сакупљала материјална и новчана средства, обезбеђивала смештај шпанским борцима повратницима и илегалцима, штампала летке, набављала пропуснице и легитимације... На челу Покрајинског одбора Народне помоћи стајала је радница Ружица Турковић.

Загребачки илегалци су изненада и брзим акцијама наносили непријатељу жестоке ударце, али се догађало да буду и ухваћени. Сурово су мучени и умирали у мукама.

На састанку одбора Народне помоћи одлучено је да се Анка Буторац и Маца Гржетић спасу из логора.

Акцију је преузела на себе Ружица Турковић. Два су основна разлога превагнула да јој се повери тај одговорни и крајње ризични задатак. Први је била Ружицина сестра Бешка која се због „лакшег дела“, више сумње, такође налазила у логору у Даници те се помоћу ње могло ступити у везу с Буторчевом и Гржетићевом. Други разлог — Ружица Турковић је била важна за храбру особу, али и веома сталожену, што је у оваквој акцији било и те како значајно.

За остварење плана био је потребан путнички аутомобил и возач. Одбор се сетио службеника Хигијенског завода Бошка Шнајдера. Идеја је била више него добра: Бошко је био човек Партије, а службено возило неће изазвати подозрење на путу.

Бошко се није двоумио. — Твоје је да возиш, остало је моја брига! — рекла је Турковићева.

И воз је отишао

Страже у логору у Даници добро су мотриле на за-

це су биле све узнемирене. Знале су: ако бекство не успе, чека их смрт.

Међутим, Анка се разболела. Када је враћена у логор, дан одређен за бекство је прошао.

Турковићева није одустала: одредила је нови датум за отмицу — 24. децембар, иако је стража у међувремену појачана. Усташе су откриле групу која је намеравала на своју руку да утекне из логора. Рачунала је: тог дана је Бадње вече, стража ће нешто попиту, алкохол ће учинити своје. Тако је лакше наћи се с друге стране жице.

Али, ту је снег! Почео је да пада неколико дана раније.

Бошкова зла слутња се обистинила — аутомобил се иза Крижеваца заглавио у смећу. Бошко је замолио да му помогну. Радо су пристали, али је напор био узалудан.

Требало је стићи у логор у Даници и обавестити о свему Буторчеву и Гржетићеву. Побегну ли из логора, готове су, без кола неће далеко стићи!

Турковићева и Шнајдер су пожурили да ухвате воз за Копривницу. Срећа им

је опет окренула леђа – за-
каснили су, воз је већ био
отишао!

Ружица је била сломље-
на. Две партијске другари-
це, два изванредна чове-
ка, биће ухваћене у бек-
ству. Да ли ће их усташе
стрељати?

Толико злосрећности

Ипак, Ружици нешто није
дало мира. Вратила се с
Бошком до аутомобила.

Сељаци су опет позвани у
помоћ. Уз велике напоре
аутомобил је ипак извучен
из смета. Пут је настављен
и у Копривницу су стигли
тек сутрадан изјутра.
Ружица је купила у послас-
тичарници колача, у један
ставила писамце и пожури-
ла да посети сестру.

Колико се обрадовала
кад је сазнала да су Бутор-
чева и Гржетићева живе.
Спасла их је случајност –

напросто, претходне вече-
ри нису успеле да измакну
оку стражара!

Бекство је утаноачено за
сутрадан предвече.

Непредвиђена заседа

Бошко је овога пута ос-
тавио кола у дворишту не-
ког сељака у самој близи-
ни логора. Сељак је схва-
тио о чему је реч, али се
пратио невешт.

Други покушај је успео.
Док је аутомобил грабио
према Загребу, Анка Бутор-
ац и Маца Гржетић су на

задњем седишту аутомо-
била при светлости бате-
ријске лампе училе напа-
мет властита имена и под-
атке из лажних исправа ко-
је им је Турковићева кас-
није припремила.

У Крижевцима је ауто-
мобил почео да „кашљу-
ца“.

– Одавде ћемо возом
до Загреба! – објаснила је
Ружица.

Возило је постало неси-
гурно за превоз, а и није
било тешко закључити да
ће управа логора у Даници
обавестити полицију о бек-
ству и да ће преглед доку-
мената бити поштрин.
Ипак, мање је упадљиво
проћи контролу измешан с
народом кроз железничку
станицу него ући у град ау-
томобилом.

Бошко је наставио коли-
ма. Турковићева није бри-
нула за њега јер је возило
припадало Хигијенском за-
воду, а он био службеник
те установе.

Две логорашице и њи-
хова спаситељка успеле
су, без неприлика, да на-
пусте железничку станицу
у Загребу и докопају се тај-
ног стана на Ксаверу. Нису
ни слутиле да је Хигијенски
завод обавестио полицију
о одсуству путничких кола,
а полиција закључила да
ће возило бити коришћено
у некој акцији комуниста.
Постављена је заседа на
рампи у Дубрави у коју би
Бошко свакако упао да се
није догодила још једна
случајност: аутомобил се
уз пут покварио па је и
Бошко у Загреб стигао
возом! Полиција није успе-
ла да га ухвати ни у Хиги-
јенском заводу, јер су пар-
тијске илјегалне везе саз-
нале за заседа и обавести-
ле Шнајдера.

Убрзо, он се обрео у
партизанима.

Анка Буторац није имала
среће: на путу у партизан-
ски одред смртно је рање-
на. Умрла је 19. јануара
1942. Проглашена је за на-
родног хероја. Маца
Гржетић, Ружа Турковић и
Бошко Шнајдер преживе-
ли су рат и данас живе у
Загребу.

Миленко Тодоровић

Илустровао Брана Јовановић

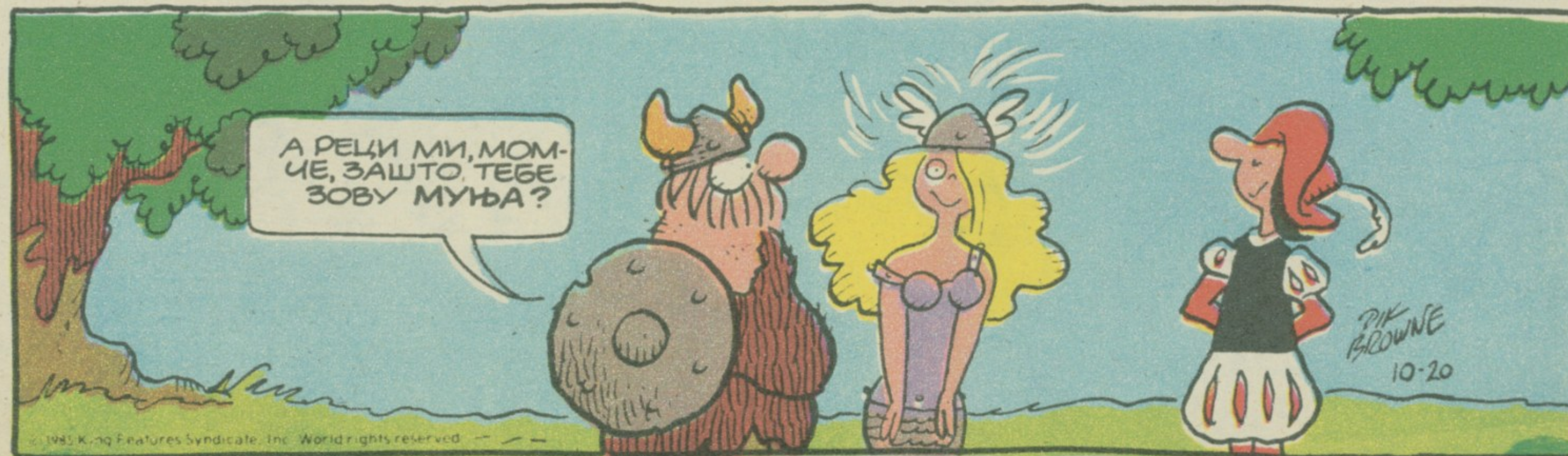
= СРЕЋА

ИСПЛАНИРАН ЈЕ ДО ДЕТАЉА. СМЕТ.

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

СВИМА

СВИМА

СВИМА

УЧЕНИЦИМА ОСНОВНИХ ШКОЛА

ОНИМА КОЈЕ УСМЕРАВА УСМЕРЕНО ОБРАЗОВАЊЕ

УЧИТЕЉИМА И ЛИКОВНИМ ПЕДАГОЗИМА

ЧИТАОЦИМА „ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА“

ВЕЛИКИ ЛИКОВНИ КОНКУРС

„ЗАБАВНИК“ вас, у сарадњи са „ЈУГОМАРКОМ“, позива да се укључите у велико светско такмичење младих које организује UIT – Међународна унија за телекомуникације.

ДЕЧЈА МАРКА 1986.

Можда сте до сада сакупљали марке? Ако нисте, сигурно сте, лепећи их на писма пријатељу или пријатељици, или на разгледнице из далеких места, чију сте лепоту желели да поделите са онима које волите, бар једном помислили, колико руку ће носити вашу поруку, којим бродовима ће се љуљати, на којим станицама ће преседати, колико ће граница прећи та ваша порука са малом сличицом у горњем десном углу. Па ако сте икад помислили како је свет мали и како нам све више припада, били сте на трагу теми нашег ликовног конкурса. Мотив за свој рад тражите у теми:

МЛАДИ У ГОДИНАМА ЕЛЕКТРОНИКЕ

Јер, од првог там-тама, до међународног авионског саобраћаја, од димних сигнала до првог Морзеовог телеграфа, од Татара на коњима, до Беловог телефона и Пупинових калемова, од каравана до телепринтера, од пони-експреса до интерконтиненталних веза, од писма до компјутера... поруке круже овом планетом, једином која нам је, за сада, на располагању, спајајући човека са човеком, народ са народом, континент са континентом. Све брже, све лакше, све тачније. Да би нам далеко постало близу, непознато-познато, да би нам странац постао пријатељ. Нацртајте свет у коме живите, свет који би, без електронике и телекомуникација био само свет ваших деда и бака.

ОЧЕКУЈЕ ВАС 500 ВРЕДНИХ НАГРАДА

Вредност награда које су обезбедили „ЗАБАВНИК“ и „ЈУГОМАРКА“ је преко 2.000.000 (наравно нових) динара. Биће награда за учеснике конкурса, за наставнике,

за родитеље и специјалних награда за школе. Између 500 најбољих, жири ће одабрати 30 „бољих од најбољих“ и послати их на међународну изложбу, пету по реду, која ће бити приређена у Женеви. Ове године, очекује се учешће представника из 160 земаља света. Према раду који жири прогласи најбољим, штампаће се

ПРАВО УЧЕШЋА НА КОНКУРСУ ИМАЈУ МЛАДИ ОД 8 ДО 18 ГОДИНА

Можда ће баш ваше ликовно остварење сутра бити умањено, одштампано у десетинама хиљада примерака, и, озубљених ивица, кренути у велику светску авантуру. Ко зна у које земље ће стићи. Ко зна у чијим радостима, чијим пријатељствима, чијим љубавима и чијим бригама ћете тако и ви, бар мало учествовати.

Награђени рад за 1984. годину
Ерике Сарачевић,
Мосте, 11 година.

Најбоља марка за 1980. годину штампана је по цртежу Габријеле Радојевић, осмогодишње девојчице из Новог Сада.

КОНКУРС ПОЧИЊЕ У „ЗАБАВНИКУ“ КОЈИ ЋЕТЕ МОЋИ ДА ПРОЧИТАТЕ 14. ФЕБРУАРА 1986. ГОДИНЕ

Припремите се на време. Детаљна упутства објавићемо у следећем броју. Слање цртежа ће бити сасвим једноставно. Почев од броја 1781, који излази 14. фебруара, „ЗАБАВНИК“ ће почети да објављује посебне знаке овог конкурса, у том и у следећа три броја. То ће уз ликовни рад бити услов да сте испунили све захтеве конкурса. Скрећемо вам пажњу да већ сада, код свог продавца новина обезбедите „ЗАБАВНИКЕ“ у којима ће излазити знак нашег конкурса. Наставници! Ако желите да се ваши ученици укључе у ликовни конкурс постарајте се да деца на време добију „ЗАБАВНИК“. Свака школа може већ сад наруџбеницом да обезбеди, преко „ПОЛИТИКИНЕ“ продајне мреже, потребан број примерака.

ДЕЧЈА МАРКА 1986.

Аутору ће, поред награде организатора, припасти и ауторски хонорар који обезбеђује „ЈУГОМАРКА“. Можда ће то бити ваш први ауторски хонорар.

ДЕТАЉНИЈЕ О ПРОПОЗИЦИЈАМА И НАГРАДАМА – У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

Стручну помоћ у организацији конкурса пружиће нам Удружење ликовних педагога Југославије, као и републички и покрајински савези.

СВАШТА СТЕ ЦРТАЛИ, ШАРАЛИ И БОЈИЛИ У ЖИВОТУ. ПОКУШАЈТЕ САДА ДА НАЦРТАТЕ МАРКУ!

ПОЛИТИКА ООУР ПРОДАЈА
11001 Београд, 29. новембра 24

НАРУѢБЕНИЦА

Овим неопозиво наруџујемо по _____ комада „Политикиног забавника“ од следећих бројева: 1781 од 14. 2, 1782 од 21. 2, 1783 од 28. 2. и 1784 од 7. 3. 1986. године.

(Назив школе и улица)

(Поштански број и место)

(Потпис овлашћеног лица и печат)

Плаћање ћемо извршити по пријему ваше фактуре.

КАО И СВАКИ ВОЈНИК

**– ВОЈНИЦИ ИЗ
ДУНАВСKE И
ДРИНСKE
ДИВИЗИЈЕ, КОЈИ
СУ ПРЕЖИВЕЛИ
РАТНЕ ТЕГОБЕ, А
НАРОЧИТО
РАЊЕНИЦИ,
ПАМТИЋЕ ЗАВЕК
ПОЉСКУ БОЛНИЦУ
НА МИЛЕТИНУ
ИСПОД МАЧКОВОГ
КАМЕНА, А МНОГИ
РАЊЕНИК КОГА ЈЕ
НАДЕЖДА
НЕГОВАЛА СА
ЗАХВАЛНОШЋУ
ПОМИЊЕ ЊЕНО
ИМЕ – ЗАПИСАО ЈЕ
ЈЕДАН
САВРЕМЕНИК
ВЕЛИКЕ СЛИКАРКЕ
И ЧУВЕНЕ
БОЛНИЧАРКЕ.**

За три године, кад три рата смењују један други, а сваки судбоносан за једну малу земљу и њен народ као што је Србија, сликарка Надежда Петровић готово и не стиже да скине крвљу попрскан болнички мантил. О тим тешким ратним данима ове изузетне жене остала су сведочанства, али не само она писана њеном руком. (Нека од њих објавили смо у претпрошлом броју Забавника.) Јер, о Надежди на фронту писали су и други, још док она даноноћно превија рањеника под топовским канонадама: „госпођица Нада“ већ тада је истинска и веома омиљена јунакиња. Савременици је чак називају Косовком девојком.

Као и сваки војник...

У јесен 1912. године, већ од почетка првог балканског рата, између Србије и Турске, Надежда је као добровољна болничарка на ратишту, раме

Година 1915. – Надежда са санитетским особљем пред војном болницом у Ваљевоу.

уз раме са војницима. Кад је покрет јединица, с њима маршира и она. (Са собом носи боје и платна.) Давног 24. маја 1913. године снимљена је, данас сасвим бледа фотографија, на којој се види како Надежда слика Везоров мост код Призрена, док јој штафелај придржава један војник. У њеној руци је палета с бојама, а на рукаву шињела црвени крст. Остало је забележено да је сликарка управо на том месту „као једина болничарка неговала 80 тифусних болесника“.

Неколико дана касније први балкански рат је окончан, али мир је несигуран и краткотрајан: за само месец дана почиње нови рат – српско-бугарски. Наравно, Надежда је опет добровољац, о чему похвално пишу новине из тих дана, називајући је „наша прослављена уметница“ и „храбра болничарка која није презала од опасности да пође и у нови рат“ (лист „Пијемонт“). У јуну 1913. године један лист нарочито истиче како је она „на положају Црни врх неустрашиво посматрала крваву борбу излажући и себе опасности“. Шеснаест дана после њене смрти, „Политика“ 19. априла 1915. године пише у опширном и надахнутом чланку, између осталог, и следеће:

„Идући с војском с бојишта на бојиште, она се нешtedимиче излагала свим ратним невољама и

опасностима. Као и сваки војник трпела је и зиму и врућину, и кишу и снег, ветар и мраз. Често је спавала под шатором и у колима под арњевима, ишла пешице и на коњу, свуда је стигла: и у Љуму, и на Брегалницу, на Рајчански рид, на Теске Буки, на Косово и у Скопље, у Призрен и Ђаковицу, свуда са војском, са својом болницом или завојашницом. Рањеници и болесници је благосиљају, лекари је хвале и диве јој се“.

Не пиј воде са мном!

Тек кад су је истовремено свладали колера и тифус, Надежда је посустала и прихватила одсуство, више да види сестре, него да се сама опорави и поврати снагу.

Па и ту, у чувеној кући Петровићевих, она више брине о домаћинству и другим, него о себи. Сес-

тра Љубица, која је умрла пре неколико година, до смрти се живо сећала како је Надежда опомињала да се чува од тифуса:

– Пери руке! Дезинфикуј их често. Мењај и пери хаљине! Немој моје јести ни воде за мном пити. Алава си, све би појела што ја оставим! Узми лекове, донела сам вам их...

Ускоро је, још изнемогла, опет отишла на фронт.

Усправно и неустрашиво, Надежда је иза себе оставила и други балкански рат. „Гледајући ругобу смрти, скоро сам заборавила лепоту живота“, жалила се, и још са свежим траговима патње на лицу, путује у Венецију са најмлађим братом, шеснаестогодишњим Раском (Рајом, како га је она најчешће звала...). Међутим, кратко је уживала у лепотама града којег је много волела. У лето 1914. Аустро-Угарска објављује рат Србији, Надежда из Италије хита кући и јавља се Врховној команди за распоред. Опет је на бојишту, одакле сестрама стижу њеном руком исликане дописнице...

Надеждина чудна снага и природа нису устукнуле ни пред страхотама овог рата. Поново су ретки и кратки часови кад се не пуца за њу прилика да бележи доживљаје и утиске, да слика, скицира и много фотографише. Наиме, снимање је била од ране младости још једна њена велика страст. Труди се да прикупи што више материјала и података

у намери да, попут оца Мите, штампа после рата своја сећања. (Познате су „Ратне белешке“ Мите Петровића из српско-турског рата 1876. године). На жалост, већина Надеждиних фотографија из тог времена пропала је за време рата у Чачку и Краљеву, где их је оставила на чување. Нестали су и рукописи.

Уместо Рима – окужено Ваљево

Одбијајући да призна да је на измаку снага и да су јој дани, у ствари, одбројани, гушећи у себи бол за родитељима и двема сестрама који су померли за последње четири године, и даље јој се чини да је снажна и да ће постићи све што је наумила. Увидевши да је за њу сваки следећи напор исувише опасан, у Врховној команди јој саветују да не иде у Ваљево где пегави тифус коси немилице. „Понуђено јој је да ради конференција неких, по српској ствари, иде у Италију, у Рим, или да иде у једну београдску болницу на рад, или у болницу једне стране мисије у Нишу“, писала је „Политика“ у некрологу националној Нади. Могла је, дакле, да бира, и она је изабрала – своју болницу у Ваљево. А „Ваљево 1915... Велика кухиња у којој се једва зна ко је жив, а ко мртав. Надежда је једне вечери добила ратно одликовање које је један војвода скинуо са својих груди и прикачио њој. Признање одато Надежди Петровић, признање које је изједначило са мушкарцима рањеницима, најбоље је признање које је ова храбра жена могла да добије“, писао је ратни извештач.

У Ваљево, последњем граду у животу Надеждином, било је већ преко 30 хиљада мртвих. У такво Ваљево, где свуда леже самртници или лешеве, стиже крајем марта 1915. „госпођица Нада“ да лечи, вида, помаже. Али, не задуго...

Пред њену смрт наишао је са ратишта Бранко Поповић, такође сликар и пријатељ из младалачких дана. „Уз најбољу каменичку шљивовицу, коју сам јој по жељи донео“, сећао се Поповић, „претресли смо тада по последњи пут важна питања нашег младог сликарства. То је био разговор достојан уметника и јунака, Надежде Петровић“.

Сахрањена је као ратник, са свим војним частима, на скромном војничком гробљу у Ваљевоу.

Иван Лончар

Ф Е Љ Т О Н.

† НАДЕЖДА ПЕТРОВИЋ.

Ево једне јуначке и храбре девојке, јединствене Српкиње, ретке жене. Боље рећи, нема је више, нестало је и ње у овој бујици смрти. Пренеражена том страшном поплавом, која нам из дана у дан односи силне жртве, отима миле и драгоцене

Некролог „јуначкој и храброј девојци“ на првој страни „Политике“ од 19. априла 1915.

ТОМА КРВАВИ ЈЕ ВОЛЕО ДРАГУЉЕ

Ове недеље мала историјска представа. Умешали су се и крсташи, један енглески краљ и један бивши генерални секретар ОУН.

Краљ меког срца

За време краља Чарлса II, дрски друмски разбојник, пуковник Томас Блад (Тома Крвави), успео је да, издајући се за свештеника, допре до краљевске ризнице, на самом врху Лондонске тврђаве.

Пошто је савладао чувара, Блад је ушао у тајно скровиште, где се дочепао краљевске круне украшене драгуљима и осталог драгоценог накита. Све је то стрпао у торбу и покушао да побегне. Ипак, није имао среће. Ухватили су га пре него што је напустио Тврђаву. Ова невероватна Бладова одважност оставила је јак утисак на краља Чарлса. По кратком поступку је забранио извршење смртне казне и уместо тога пљачкашу краљевског накита, доделио доживотну годишњу пензију у висини од три стотине фунти стерлинга!

Грбови познатих појединаца

За време Крсташких ратова и војних турнира које је увео Барбароса, негде половином 12. века, показало се као неопходно да појединци на својим штитовима, првенствено, почну да носе особене хералдичке знаке (фигуре и симболе), тј. грбове. Јер, учесници у ратовима или такмичари на турнирима, били су потпуно покривени оклопима, па се тешко могло разазнати ко је ко и ко коме табору припада.

Изглед грба није било питање воље појединаца – постојала су врло строга хералдичка правила која су омогућавала, уколико их познајемо, да нам грб да поуздане податке о ономе ко га носи. Аристократске породице су имале заједничке грбове, који су се преносили с генерације на генерацију. Догађало се да су од владара посебне привилегије и титуле са правом на лични грб добијали и поједини уметници и заслужни појединци.

Ево неколико грбова и имена њихових власника:

1. Грб италијанског златара и вајара Бенвенута Челинија (1500-1571)

2. Грб Лава Николајевича Толстоја, пореклом племића (1828-1910)
3. Пример неаристократског грба једног од стричева Јохана Себастијана Баха (1685-1750)

4. Грб аристократске породице Хамаршелд, чије племство потиче од 1610. Даг Хамаршелд (1905-1961) шведски политичар, доктор филозофије и академик, био је и генерални секретар Организације уједињених нација.

Ко би рек'о!

Да неки град или земља промене своје име и није тако ретка појава. Погледајте овај списак па ћете се и сами уверити.

Старо име

Абисинија
Батавиа, Холандска источна
Индија
Белгијски Конго
Џејлон
Константинопољ, Турска
Данциг, слободан град
Источни Пакистан
Златна обала
Персија
Сијам
Стаљинград, СССР
Едо
Форт Роуилле, Нова Француска
Кристијанија, Норвешка
Њу Амстердам, Њу Нидерланд

Ново име

Етиопија
Џакарта, Индонезија
Заир
Шри Ланка
Истанбул
Гдањск, Пољска
Бангладеш
Гана
Иран
Тајланд
Волгоград
Токио
Торонто, Онт. Канада
Осло
Њујорк

Чак и мртав на дужности

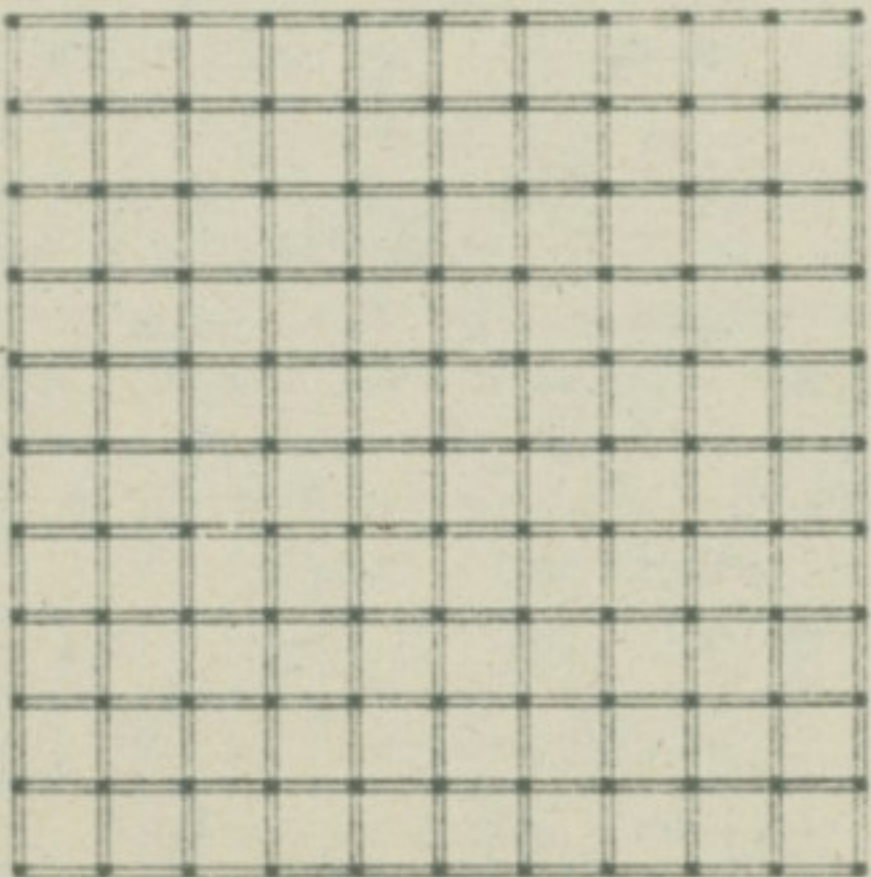
Тим је био мали пас који је на станици Паддингтон у Лондону, од 1892. свакодневно дочекивао и испраћао возове. Око врата је носио огрлицу на којој је била окачена кутија у коју је скупљао добровољни прилог који би путници давали као помоћ железничарским удовицама и сирочади. Ову дужност Тим је врло савесно обављао пуних десет година. Када

је умро, 1902. пса су препарирали и заједно са огрлицом и кутијом ставили у стаклени ковчег, да и даље на истој станици Паддингтон, обавља свој хумани посао!

ИГРА С ПАЛИДРВЦИМА

Ако сте задовољни својим оценама на полугодишту, сигурно имате времена да покушате да играте ову нову игру за коју вам је осим партнера потребно и 220 палидрваца које ћете поставити као на нашем цртежу. Сваки играч за време једног потеза може да подигне једно палидрвце или два, уколико се додирују, под правим углом или у правој линији. Играч који подигне последње палидрвце је победник!

Угледајте се на чворка

Чворак нема потребу да се шиша али се зато свакога дана купа, дотерује перје и чак на све начине избегава да стане у блато и испрља ноге. И међу птицама, чворак је јединствена појава. Али, његова обузетост хигијеном, скренула је пажњу науке. Зоолози, који су имали прилике да га посматрају изблиза, кажу да чворак, као и многе друге птице, сваке године обнављају своје старо гнездо. То је доста разумно јер тиме себи штеди труд, да тражи нова погодна места. Али, за то чворци

плаћају високу цену. У рушевини старог гнезда вребају разне инфекције, вирусне, бактеријске, гљивичне, и паразитске. Међутим, чворци и за то имају решење. Током марта и априла, мужјаци оправљају оронуте „куће“. Они веома пажљиво одабирају поједине биљке које уграђују у старо гнездо и помоћу њих врше дезинфекцију. Од 63 биљне врсте, које европском чворку стоје на располагању, он користи само 34, у ствари, међу њима он најчешће одабира њих 9. Научници су утврдили да су ових 9 биљака веома корисне у борби са опасном бактеријом стрептокока, као и бактеријама које живе искључиво у птичјим гнездима. Такође, ове биљке ометају полагање јаја паразита који изазивају птичју кућу.

Научници претпостављају да чворци ове благотворне биљке пре могу да одаберу по мирису него што могу да их препознају по изгледу!

Живот је ипак јина је живот

ПОСЛЕДЊА НАДА ЗА ТОРА ОЛСЕНА

**АВИЈАТИЧАРСКИ ПОТПОРУЧНИК
ИЗ БАЗЕ У КАНЗАСУ СПАСЕН ЈЕ
НОВИМ МЕТОДОМ ИЗМЕНЕ КРВИ.
ОВАЈ НАЧИН ЛЕЧЕЊА ПРИМЕЊЕН
ТАДА ПРВИ ПУТ, У КРАЈЊОЈ
НУЖДИ, СПАСАО ЈЕ ЖИВОТ
МЛАДОМ ЧОВЕКУ КОЈИ ЈЕ БИО
БЛИЗУ СМРТИ.**

Потпоручник Тор Олсен се није много узнемирио кад је једног јутра запазио благе отекућине на рукама, али је, за сваку сигурност, кренуо до лекара у својој авио-базе у Канзасу (САД). Лекар је одмах закључио да нема разлога за забринутост и Тор на ово више није ни обраћао пажњу.

Међутим, отоци су се, за кратко време, увећали неколико пута. Олсен је почео да осећа болове у зглобовима, није могао да се сagne и више ни у ходу није био сигуран. Одвезли су га у болницу...

После бројних анализа лекари су закључили да је реч о вирусној жутици (инфекција јетре) и преузели су све што је у њиховој моћи да заустави дивљање болести.

У следеће три недеље стање се прилично поправило: увећана јетра се смањила и почела је готово нормално да ради. Висок проценат ензима који је у почетку изазивао забринутост, такође се вратио у нормалу. Али, све је трајало кратко, кад више нико није очекивао погоршање, јетра је поново почела да се увећава. Олсена је стала да тресе грозница и температура му се попела на више од 39 степени. Кожа му је пожутела као бундева. Почело је да му се привиђа: говорио је да се неки људи скривају у соби и стално је завиривао под кревет... За неколико дана више није био у стању да каже ни како се зове.

Лекарима се чак учинило да је његова смрт близу. Било је само питање времена: отрови који су почели да круже телом несрећног човека, могли су сваког тренутка да га убију.

Решили су да га хитно, авионом, пребаци у Аеронаутички медицински центар у Тексасу где се још

од 1967. експериментише с новим терапијама за лечење болесне јетре.

Пре него што је авион приземљио, Олсен је већ био у коми која је наговештавала крај!

Како наћи мајмуна

Од тога тренутка његов живот био је у рукама двојице лекара, Харлеја и Клебана, који су били задужени за одељење гастроентерологије. Њима су на располагању биле само уобичајене методе лечења. Једна од њих укључивала је замену крви. Али, пошто није било могуће да се она замени у потпуности, постојала је бојаза да ће се отрови задржати у телу, што би опет значило да Олсен неће изаћи из коме.

Друга могућност била је да се жртвује нека животиња – да јој се извади јетра и да се, преко специјалних апарата, на њу прикључи Олсенов крвоток како би се одстранили смртоносни отрови. Али, ниједан од лекара није био сигуран да ће овај метод дати добре резултате.

Трећа могућност била је да се изврши замена крви између Олсена и мајмуна бабуна, што се у неким опитима показало као корисно. У ствари, бабуни су узимали крв и убризгавали човеку а затим његове артерије и вене повезивали с јетром болесника и тако обезбеђивали пречишћавање болесне крви. Али где наћи животиње с истом крвном групом. Значи, морали су да смисле нешто потпуно ново.

Клебанов је, најзад, предложио да се Олсену узме крв и замени расхлађеним физиолошким раствором а затим и свежом крви. Веровао је да ће ово „потпуно испирање“ уклонити нечистоћу и одложити смрт, и дати јетри времена да се опорави. Идеја као из научне фантастике!

Дозвола

Нове анализе показале су да ћелије јетре умиру великом брзином. Олсенови прсти су се згрчили. На стопалима су се окренули на доле – знак да је почео распад централног нервног система! Све је говорило да је Олсену остало највише још један дан живота.

Времена за оклевање више није било. Лекари су затражили, и добили, званичну дозволу Олсенових родитеља да могу да примене нову технику лечења.

Младића су унели у операциону салу. Анестетичар му је поставио електроде на груди и главу. Измерили су му температуру и прикључили га на вештачко срце-плућа. Помоћници су припремили 18 литара физиолошког раствора пазећи да се у њему не налазе мехурићи ваздуха...

Петнаестак минута касније пумпа је пуштена у рад... Расхлађени раствор је смањивао температуру тела и успоравао метаболизам. Смањене су потребе мозга за кисеоником. Анестезиолог је на монитору пратио животне функције...

Телесна температура брзо је спала на 32 степена. Крв је полако губила црвену боју и постајала све развођенија... У телу је остала само плазма. Није више било крвног притиска. Срце се зауставило! То је значило да је Олсен на издисају.

Пуних десет минута младић је био без крви! А онда је Клебанов дао знак да се пумпа заустави – да би се шест литара загрејане крви нулте групе убризгало у његов организам... Животне функције су се вратиле.

Кад је апарат искључен, Олсеново срце је наставило да куца! Чак брже од пумпе!

За мање од сат времена усталио се крвни притисак. Скинути су катетери, ушивени крвни судови, постављени завоји. Жута боја коже почела је да се мења – постајала је све розикастија...

– Успели смо! – узвикнуо је Клебанов, осмехујући се Олсеновим родитељима у соби за опоравак.

Око четири поподне он је већ могао да помера главу и руке. Око поноћи је отворио очи. У девет ујутро, седео је у кревету. И могао је да говори...

Д. В.

Илустровао Асканио Поповић

АДАПТАЦИЈА:
ПЕД К. ТИАНГО
(РЕД С. ТИАНГО)
ЦРТЕЖ:
МАЈК ЛОМБО МАБИ
(MIKE LOMBO) JR.
ПРЕМА ПРЕВОДУ
"МИЈАДЕ" ДР. МИЛОША
Н. БУРИГА

ИЛИАДА

ЛЕГЕНДЕ КАЖУ ДА СУ ТРОЈАНСКИ РАТ ИЗАЗВАЛИ ХЕЛЕНСКИ БОГОВИ КАКО БИ РАЗРЕДИЛИ ЉУДСКИ РОД КОЈИ СЕ ПРЕТЕРАНО НАМНОЖИО. ДЕСЕТ ГОДИНА РАТА ПОД ТРОЈОМ, ЧИЈЕ ЈЕ ЈЕДНО РАЗДОВАЊЕ ОПЕВАО ХОМЕР У **ИЛИЈАДИ**, ДАЛИ СУ СВЕТУ ВИШЕ ЈУНАКА НЕГО СВИ КАСНИЈИ РАТОВИ. ОНИ РАСПАЉУЈУ МАШТУ НАРАШТАЈА ВЕК ПУНА ТРИ МИЛЕНИЈУМА, А ПРЕД НАУЧНИКЕ СТАВЉАЈУ ОЗБИЉНО ПИТАЊЕ - ДА ЛИ СЕ БАШ СВЕ ТАКО ОДИГРАЛО?

ПРВЕ СТРАНИЦЕ ТЕ ДАВНЕ ИСТОРИЈЕ ИСПИСАНЕ СУ НА СВАДБИ БОГИЊЕ ТЕТИДЕ И КРАЉА ПЕЛЕЈА НА ОЛИМПУ. БИЛИ СУ ПОЗВАНИ СВИ БОГОВИ...

...СЕМ ЕРИДЕ БОГИЊЕ СВАЂЕ...

ГОРКО БЕТЕ СЕ ПОКАЗАТИ ЗБОГ ОВОГА!

ТОЧИО СЕ ОПОЈНИ НЕКТАР, А СЛАВЉЕ ЈЕ БИЛО НА ВРХУЊЦУ КАД ЈЕ СМЕХ ОДЈЕДНОМ ЗАМРО...

МЕЂУ ЗВАНИЦЕ СТУПИЛА ЈЕ НЕ-
ЗВАНА БОГИЊА, ТЕШКО ПРИКРИ-
ВАЈУЋИ СРЏБУ. ПОГЛЕД ПРИСУТ-
НИХ БИО ЈЕ ПРИКОВАН ЗА ПРЕД-
МЕТ У ЊЕНОЈ РУЦИ...

ЗЛАТНА ЈАБУКА,
НАМЕЊЕНА
НАЈЛЕПШОЈ,
ОТКОТРОЛА СЕ
НА ПОД...

И ДОК СУ СВЕ БОГИЊЕ ПО-
ЛЕТЕЛЕ ДА ЈЕ УЗМУ...

ТРИ НАЈУПОРНИЈЕ, ХЕРА, АТИНА И
АФРОДИТА ОБРАТИЛЕ
СУ СЕ ЗЕВСУ...

НАС-
НИЈЕ,
НА
ШУМО-
ВИТОЈ
ИДИ...

ЈА САМ
ХЕРА, ЖЕНА БОГА
ЗЕВСА! ИМАМ ВЕЛИКУ
МОЋ! ПРОГЛАСИ МЕ
НАЈЛЕПШОМ И ПОСТА-
ВЕШ ГОСПОДАР
СВЕТА!

ЈА САМ АТИНА! ОД
МЕНЕ НИКО БОЉЕ НЕ ЗНА
РАТНИЧКЕ ВЕШТИНЕ! ДАЈ
МИ ЈАБУКУ И ОВЕНЧАЈУ ТЕ
ПОБЕДАМА И РАТНИМ
ТРОФЕЈИМА!

РЕЦИ МИ ДА ОАМ
БЕЗ ПРЕМЦА И ИМАГЕШ
НАЈЛЕПШУ ЖЕНУ НА СВЕ-
ТУ, ХЕЛЕНУ, ЖЕНУ СПАР-
ТАНСКОГ КРАЉА
МЕНЕЛАЈА!

ЗА
ТРЕНУ-
ТАК,
ПАРИС
ЈЕ ОКЛЕ-
ВАО,
А ОНДА
ЈЕ
ПОДИГАО
БЛЕШ-
ТАВУ
ЈАБУ-
КУ, И...

ЈАБУКА ПРИПАДА
ТЕБИ, АЛИ НЕ ЗА-
БОРАВИ ШТА СИ МИ
ОБЕГАЛА!

ПАРИС ЈЕ БИО СИН ТРОЈАНСКОГ
КРАЉА ПРИЈАМА И КРАЉИЦЕ
ХЕКАБЕ. ПРОРОЧАНСТВА СУ РЕК-
ЛА ДА ЋЕ ПАРИС БИТИ УЗРОК
ПРОПАСТИ ТРОЈЕ. ЗАТО ЈЕ ОТАЦ
НАРЕДИО ДА СЕ ДЕТЕ ОСТАВИ
НА ПЛАНИНИ ИДУ. ПЕТ ДАНА ГА
ЈЕ ХРАНИЛА МЕДВЕДИЦА, А ОН-
ДА ГА ЈЕ ПРОНАШАО ПАСТИР
АГЕЛАЈ...

МЛАДИК НИШТА НИЈЕ ЗНАО
О СВОМ ПОРЕКЛУ. ОДРАСТАО
ЈЕ ЧУВАЈУЋИ КРАЉЕВА СТАДА...

ПРЕМА АФРОДИТИНИМ УПУТСТВИ-
МА, ПАРИС ЈЕ НАПРАВИО БРОД...

... И
КРЕЊУ
ПРЕМА
СПАРТИ...

... ГРАДУ КОЈИ СЕ ДИЧИО ЈУНАЦИ-
МА И ЛЕПИМ ЖЕНАМА. ВЛАДАР
ЈЕ БИО МУДРИ МЕНЕЛАЈ, А ЊЕ-
ГОВА ЖЕНА ЛЕПА ХЕЛЕНА...

ДОБРО ДОШАО,
ПРИЈАТЕЉУ!
ОСЕЋАЈ СЕ КАО
КАД КУЋЕ!

ХВАЛА!
ПОЗИВ ПРИ-
ХВАТАМ СА
ЗАДОВОЉ-
СТВОМ!

ПАРИС
СЕ
ОКРЕ-
ЊУО...

... И УГЛЕДАО
ПРЕКРАСНУ
ХЕЛЕНУ...

ЗНАО ЈЕ ДА ГЛЕДА НАЈЛЕПШУ
ЖЕНУ НА СВЕТУ И, АКО АФРО-
ДИТА ОДРЖИ ОБЕЋАЊЕ, ХЕЛЕНА
ЋЕ УСКОРО БИТИ ЊЕГОВА...

ИСТИНА
ЈЕ ШТО СЕ
ГОВОРИ О
ЊЕНОЈ ЛЕ-
ПОТИ...

Али, ПАРИС НИЈЕ ОТЕО САМО ХЕЛЕНУ, ВЕЋ ЈЕ ПРИГРАБИО И БЛАГО СВОГ ДОМАРИНА...

ИСТОГ ЧАСА ЈЕ ГЛАВНА ВЕЛИКА ЉУБАВ ИЗМЕЂУ ДВОЈЕ МЛАДИХ...

КАД СЕ МЕНЕЛАЈ ВРАТИО С ПУТА, БИО ЈЕ ПРЕНЕРАЖЕН. КРАЉЕВСКО ДОСТОЈАНСТВО МУ ЈЕ НАМЛАДЛО ДА СРАМОТУ СПЕРЕ ОРУЖЈЕМ...

ПОЖУРИО ЈЕ СВОМ БРАТУ АГАМЕ-
НОНУ, ВЛАДАРУ ВЕЛЕЛЕПНЕ МИКЕ-
НЕ, КОЈИ НИЈЕ ОКЛЕВАО НИ ЧАСА...

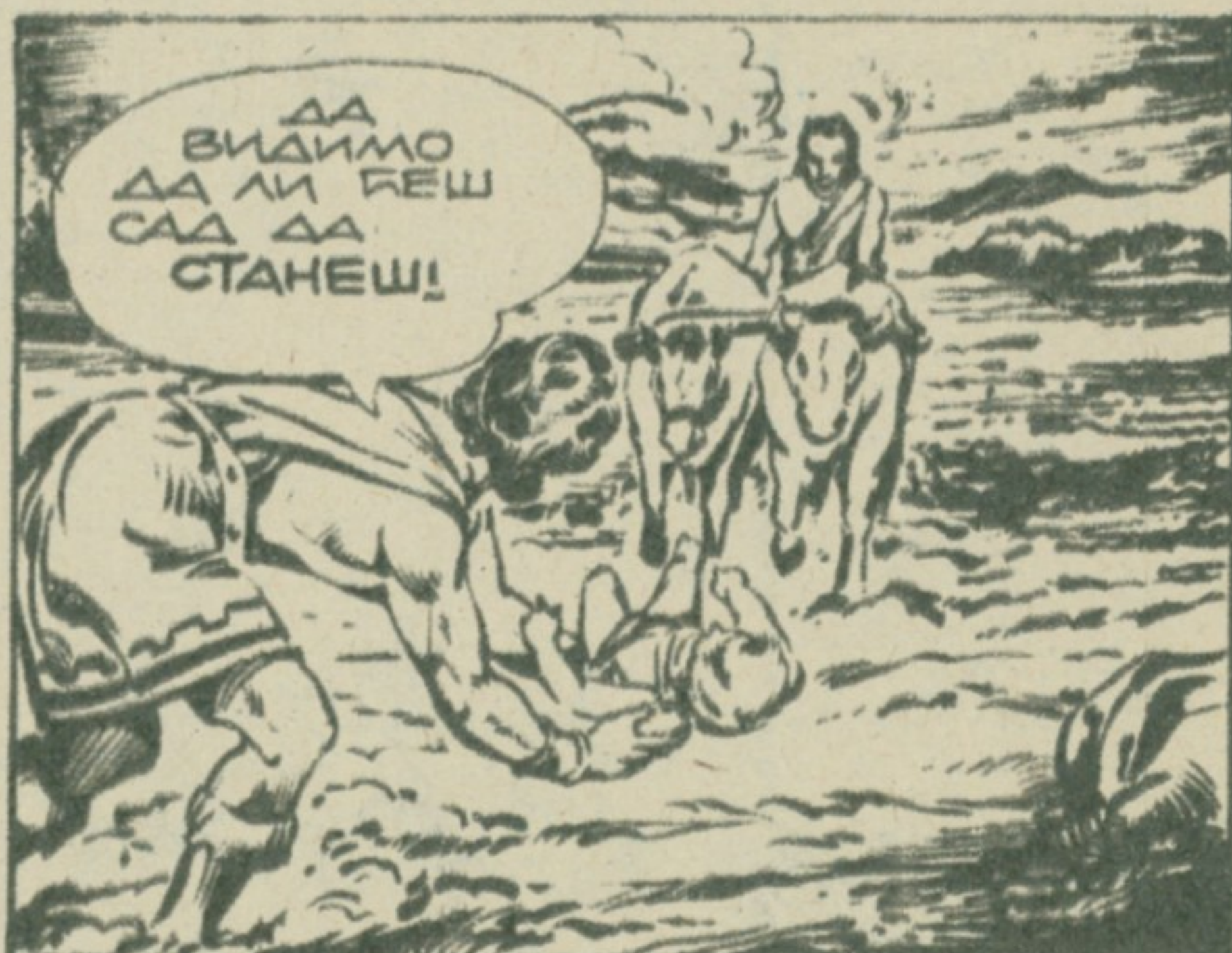
... ВЕЋ ЈЕ ПОЗВАО У ПОМОЋ ЦЕЛУ ХЕЛАДУ. СВИ ВЛАДАРИ И ВОЈСКО-
ВОЂЕ СУ ПОШЛИ НАДАЈУЋИ СЕ
ВЕЛИКОМ ГЛЕНУ. НЕДОСТАЈАО ЈЕ
САМО ОДИСЕЈ, КРАЉ ИТАКЕ...

НА ИТАКУ СУ ПОСЛАЛИ ПАЛАМЕДА
ДА ОБАВЕСТИ ОДИСЕЈА. ПАЛАМЕД
ГА ЈЕ ЗАТЕКАО КАКО ПО ПОЉУ СЕЈЕ
СО. ПРАВИО СЕ ЛУД, ЈЕР НИЈЕ ЖЕЛЕО
ДА НАПУСТИ МЛАДУ ЖЕНУ И СИНА...

ПАЛАМЕД ЈЕ УЗЕО ОДИСЕЈЕВОГ
СИНА ТЕЛЕМАХА И СТАВИО ГА
ПРЕД ЗАПРЕГУ...

ОДИСЕЈ
НИЈЕ
ИМАО
ДРУГОГ
ИЗБОРА
НЕГО
ДА СЕ
ЗАУСТА-
ВИ...

АКО ЈА
КРЕНЕМ, МО-
РАЋЕ И МОЈ
ПРИЈАТЕЉ АХИЛЕЈ,
СИН БОГИЊЕ
ТЕТИДЕ!

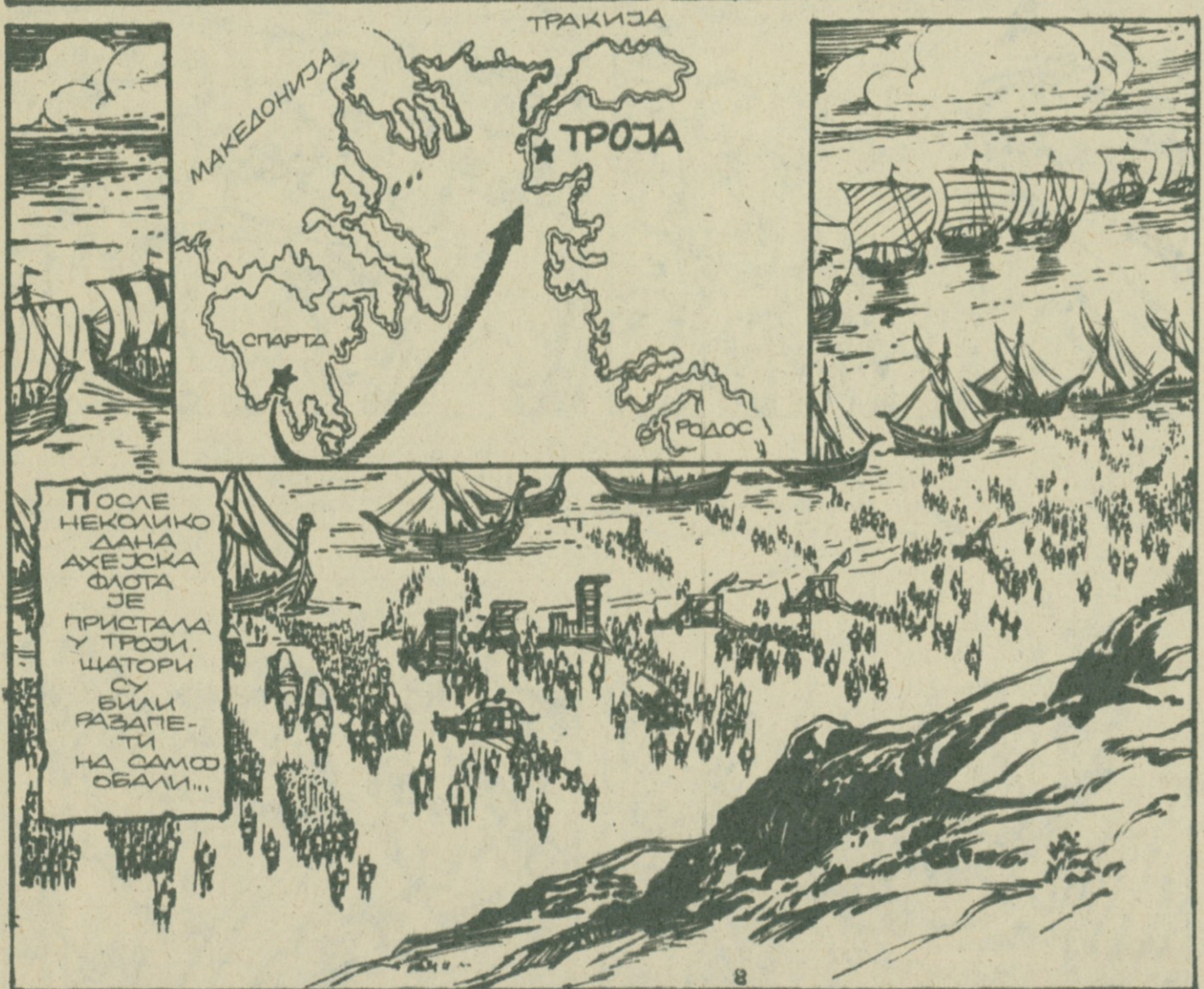
ТАКО СУ СЕ СВИ ВЛАДАРИ
АХЕЈСКИХ ГРАДОВА ОКУПИЛИ У АУ-
ЛИДИ. ПОД АГАМЕМНОНОВОМ КОМАН-
ДОМ БИЛО ЈЕ ОКО СТО ХИЉАДА
РАТНИКА И 1186 ЛАВА...

ОКУПИЛА СУ СЕ ИМЕНА ОД КОЈИХ
ЈЕ ДРХТАО ЦЕО СВЕТ: АХИЛЕЈ, ВЕ-
ЛИКИ АЈАНТ, МУДРИ ОДИСЕЈ КРШ-
НИ ДИОМЕД... МУДРОШЋУ ЈЕ ПРЕД-
ЊАЧИО НЕСТОР, КРАЉ ПИЛАСА...

ДУГО ЈЕ
 ФЛОТА
 МИРОВАЛА
 ЈЕР НИЈЕ
 БИЛО ВЕТРА
 НА НАГОВОР
 ПРОРОКА
 КАЛХАНТА,
 АГАМЕМНОН
 ЈЕ КЕРКУ
 ИФИГЕНИЈУ
 ПРИНЕО НА
 ЖРТВЕНИК
 БОГИЊИ
 АРТЕМИДИ...
 НАЈЗАД
 СЕ
 ВЕТАР
 ПОДИГАО...

ПОСЛЕ
 НЕКОЛИКО
 ДАНА
 АХЕЈСКА
 ФЛОТА
 ЈЕ
 ПРИСТАЛА
 У ТРОЈИ.
 ШАТОРИ
 СУ
 БИЛИ
 РАЗАПЕ-
 ТИ
 НА ОДМО
 ОБАЛИ...

КРАЉ ПРИЈАМ ЈЕ ОДМАХ ПОЧЕО
ДА ПРИПРЕМА ТРОЈУ ЗА ОДБРАНУ.
ПОШТО ЈЕ БИО СТАР, НИЈЕ ПОШАО У
БОРБУ ДАИ СЕ ЗАТО ПРИХВАТИЛО
ОРУЖЈА СВИХ ЊЕГОВИХ ПЕДЕСЕТ
СИНОВА МЕЂУ КОЈИМА СЕ ИСТИЦАО
ХЕКТОР...

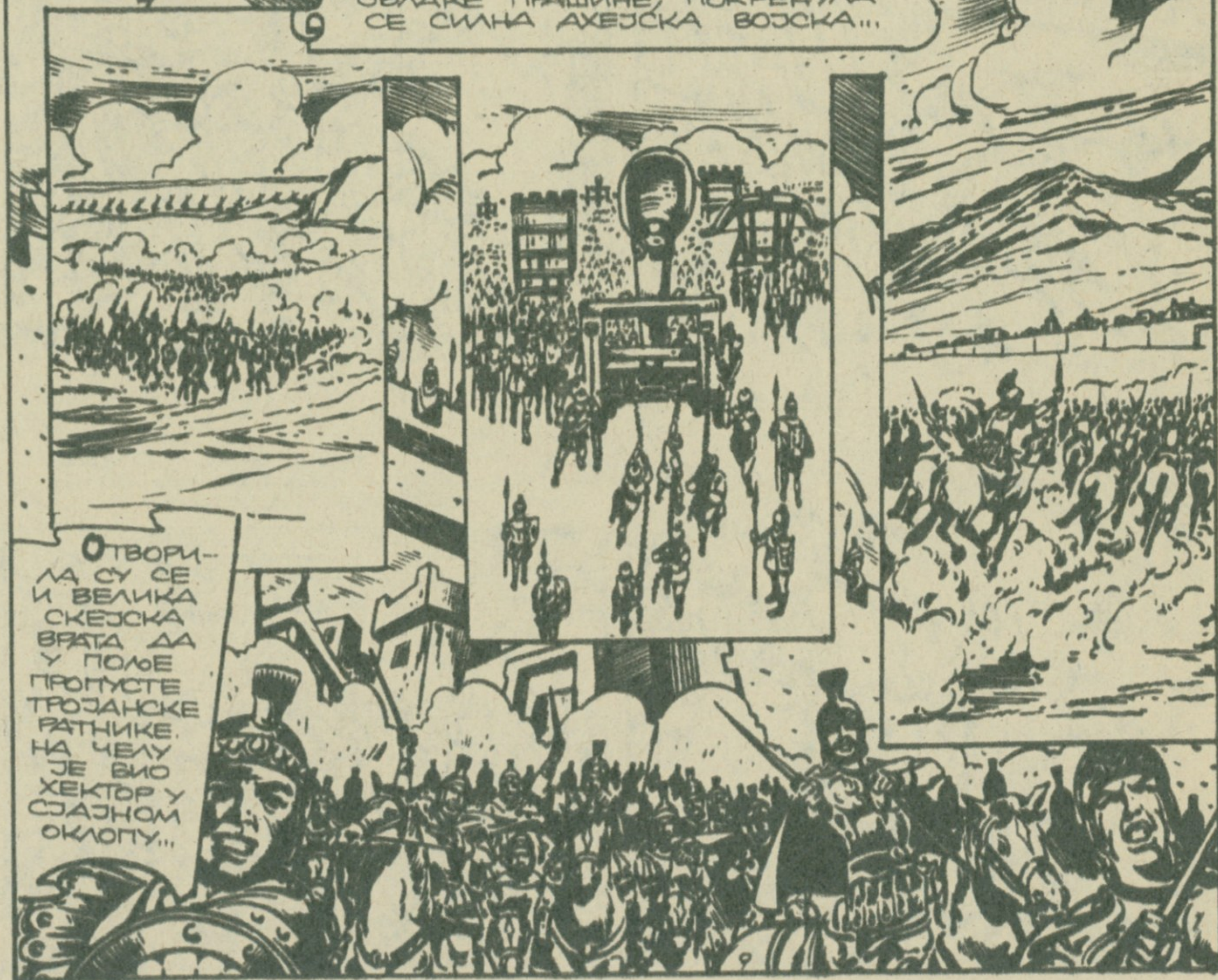

У АХЕЈСКОЈ ВОЈСЦИ НИКО НИЈЕ
БЕРОВАО У ПРОРОЧАНСТВО ДА ЋЕ
РАТ ТРАЈАТИ ДЕСЕТ ГОДИНА.
ОЧЕКИВАЛА СЕ БРЗА ПОБЕДА...

МОЈА
ЧАСТ ЋЕ БИ-
ТИ ОСВЕБЕНА
КАД ТРОЈАН-
СКЕ ЗИДИНЕ
БУДУ УНИШТЕНЕ!

И, НА ДАТИ ЗНАК, ПОДИЖУЋИ
ОБЛАКЕ ПРАШИНЕ, ПОКРЕНУЛА
СЕ СИНА АХЕЈСКА ВОЈСКА...

ОТВОРИ-
ЛА СУ СЕ
И ВЕЛИКА
СКЕЈСКА
ВРАТА ДА
У ПОЉЕ
ПРОПУСТЕ
ТРОЈАНСКЕ
РАТНИКЕ.
НА ЧЕЛУ
ЈЕ БИО
ХЕКТОР У
СЈАЈНОМ
ОКЛОПУ...

ЗВЕКЕТ
БРОНЗАНИХ
МАЧЕВА
ИСПУНИО ЈЕ
РАВНИЦУ...

НАДМОГНИЈИ ХЕЛЕНИ СУ
ПОТИСНУЛИ ТРОЈАНЦЕ КОЈИ
СУ СЕ ПОВУЛИ УНУТАР СВОЈИХ
ЗИДИНА...

ТАКО
ЈЕ ЗАПОЧЕО
ОУ РАТ... ПРО-
МЕСЕЦИ СУ
ГОДИНЕ...

ДА БИ ДОШЛИ ДО ХРАНЕ, АХЕЈ-
ЦИ СУ НЕМИСРДНО ПЛАЧКАЛИ
ОКОЛНЕ ГРАДОВЕ...

СУРОВИ РАТНИЦИ НИ-
СУ СЕ УСТРУЖАВАЛИ ДА
У СВОЈЕ ШАТОРЕ, КАО
РАТНИ ПЛЕН, ДОВЕДУ И
ЛЕПЕ ТРОЈАНСКЕ ЖЕНЕ...

ТАКВА
СУДБИНА
ЈЕ ЈЕД-
НОГ ДАНА
ЗАДЕСИЛА
И ХРИСЕ-
ИДУ,
КБЕРКУ
АПОЛОНО-
ВОГ
СВЕШТЕ-
НИКА
ХРИСА...

А УБРЗО
ЗАТИМ И
БРИСЕИДУ.
ПРИ ДЕОБИ
ПЛЕНА,
ОНА ЈЕ
ПРИПАЛА
АХИЛЕЈУ, А
ХРИСЕИДА
АГАМЕ-
НОНУ...

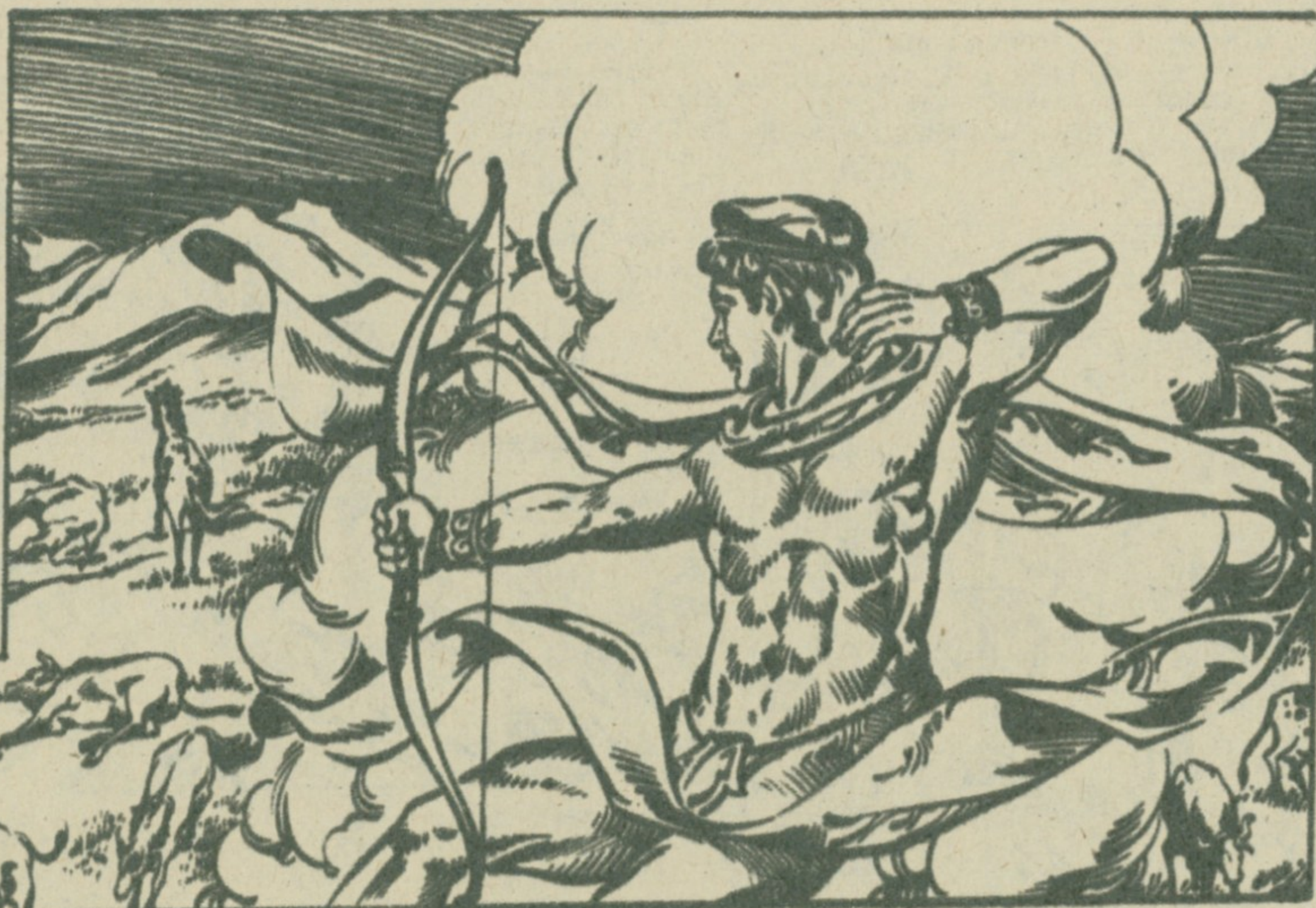
ХРИСЕИДИН ОТАЦ ЈЕ ОДМАХ
ДОШАО У АГАМЕНОНОВ ША-
ТОР И ЗА ОТКУП ПОНУДИО
ЗЛАТО...

ДУБОКО
ПОТРЕСЕН,
ХРИС
СЕ
ОБРАТИО
АПОЛОНУ,
БОГУ
КОМЕ
ЈЕ
СЛУ-
ЖИО...

АПОЛОН ЈЕ
ЧУО МОЛБУ
И ОДМАХ
ЈЕ СВОЈИМ
СУНЧАНИМ
КОЧИЈАМА
ПОХИТАО
У АХЕЈСКИ
ЛОГОР И
ПОЧЕО ДА
ОДАПИЊЕ
СТРЕЛЕ
"ЦРНЕ
СМРТИ"
ОНЕ СУ
ПРВО ПОЧЕ-
ЛЕ ДА ПО-
ГАЂАЈУ
ЖИВО-
ТЊЕ...

"А ОНДА И РАТНИ-
КЕ, ПОБЕ ЈЕ БИ-
ЛО ПРЕКРИВЕНО
ЛЕШЕВИМА..."

ПРОРОК
КАЛХАНТ
ЈЕ
НА
ЗБОРУ
СТАРЕ-
ШИНА
ОБЈАС-
НИО...

БОГ АПОЛОН
СЕ РАСРАДИО НА НАС!
ХРИСЕИДА МОРА БИТИ
ВРАГЕНА ОЦУ!

ЈА,
АХИЛЕЈ,
НЕ МОГУ
ДА СЕ
БОРИМ
ПРОТИВ КУ-
ГЕ И ГНЕ-
ВА БОГО-
ВА! ВРА-
ТИМО
ХРИСЕИ-
ДУ!

ЧУВШИ
ТО, АГА-
МЕМНОН
СЕ ЗАЈА-
ПУРИО
ОД ЛУ-
ТЊЕ...

АКО БУДЕМ МОРАО
ДА ВРАТИМ ХРИСЕИ-
ДУ, ОНДА ЋУ УЗЕТИ
АХИЛЕЈЕВУ РОБИЊУ
БРИСЕИДУ!

УВРЕБЕН, АХИЛЕЈ ЈЕ ПОТЕГАО
МАЧ НА ВРХОВНОГ ЗАПОВЕД-
НИКА, АЛИ ГА ЈЕ ЗАУСТАВИ-
ЛА НЕКА НЕОБЈАШЊИВА СИЛА...

БОГИЊА АТИНА ЈЕ СТАЛА ИЗД
АХИЛЕЈА СПРЕЧАВАЈУЋИ ГА ДА
УБИЈЕ АГАМЕМНОНА...

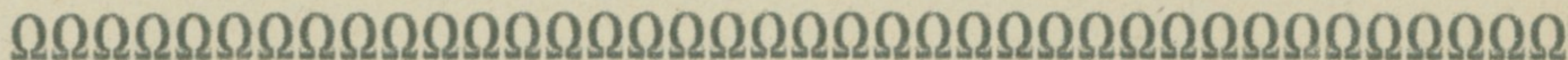
АГАМЕМНОН ЈЕ ДОБРО ЗНАО ДА
БЕЗ АХИЛЕЈЕВЕ ПОМОЋИ НЕ МОЖЕ
ДА ЗАУЗМЕ ТРОЈУ. ИПАК, МРЖИЊА
ЈЕ БИЛА ЈАЧА...

ХРИСЕИДА ЈЕ БИЛА ВРАБЕНА
ОЦУ, АЛИ ТО НИЈЕ ПОВРАТИЛО
РАСТОПОЛОЖЕЊЕ У ХЕЛЕНСКОМ ЛО-
ГОРУ. ДЕСЕТ ГОДИНА РАТА ЈЕ
ИСПРГЛО ЛУДЕ...

НАСТАВАК НА СТРАНИ 21.

дивљих вепрова – како би добио снагу ових животиња, и медом – како би био благ и речит. Колико је ово васпитање било исправно, показује и то што је Ахилеј у десетој години достигао јелена у трку и голим рукама задавио вепра.

Тетида се једног дана присетила необичног пророчанства: да њен син може да изабере дуг живот без славе или кратак и славан век јунака. Мајка се одлучила за оно прво и сакрила га је на острво Скиру. Ту је Ахилеј проводио младост у женским хађинама играјући се са кћеркама краља Ликомеда. Девете године његовог боравка на острву, вође Ахејаца су саслушале пророчанство да Троја не може да буде заузета без Ахилејевог учешћа. Група Хелена је дошла да потражи Пелејевог сина. Одисеј је изнео прегршт накита и, као случајно, ставио и један мач. Девојке су прихватиле брошеве и огрлице, а Ахилејева се рука спустила на оружје. Тако је ово лукавство довело младог јунака у велику ахејску армаду.

Ахилеј је повео пет хиљада Мирмидонаца. Јунака је свако могао да препозна по сјајном оклопу, огромном копљу од тврдог јасена и бојним колима с бесмртним коњима. За десет година ратовања опустошио је Троаду, освојио је и савршио са земљом двадесет и три града и побио много непријатељских војника.

Његова свађа с Агамемноном, после које му душу обузимају дубоко разочарање а затим и гнев, основна је водилца „Илијаде“. И сам спев почиње стихом:

„Гњев ми, богињо певај: Ахилеја, Пелеју сина“...

У „Илијади“ нису изнета многа Ахилејева јунаштва, ни како је убијен. Пошто је савладао Хектора, у дво-боју је убио краљицу Амазонки Пентесилеју, а затим и горостасног јунака краља Мемнона из Етопије. На улазу у град испречио му се бог Аполон. Ахилеј диже копље на њега. Увређени бог се пење на бедеме и објашњава Хекторовом брату Парису како да упути своју стрелу. Бронзани врх се забија у Ахилејеву пету. Кад је схватио да умире, Ахилеј проклиње Аполона и тројански град.

Урна са његовим пепелом је покопана близу хумке његовог пријатеља Патрокла. То место су са обожавањем, много векова касније, походили персијски цар Ксеркс и Александар Македонски.

ХЕКТОР: Најстарији је и најдражи син тројанског краља Пријама и његове жене Хекабе. Пошто његов остарели отац више није могао активно да учествује у боју, Хектор је преузео улогу врховног команданта војске Тројанаца и њихових савезника. Својим особинама он је то потпуно заслужио: био је снажан и храбар човек, изразитог стаса и мужевне лепоте. Од њега је за нијансу био бољи само Ахилеј. Хомер је изузетно наклоњен Хектору, његову личност обогатио је невероватном племенитошћу. Чак ни онај тренутак

слабости Пријамовог сина у десетогодишњем рату, кад у страху окреће Ахилеју леђа, не може да баци сенку на овог јунака.

Хектор је знао да је рат за Троју изгубљен. Страх за његову младу жену Андромуху и малог сина Астијанакта није успео да превагне над осећањем дужности за одбрану домовине и народа. За десет година војевања нанео је толики губитак Ахејцима да су они чак помишљали и да се врате.

Смрт му убрзава богиња Атина, савезница Ахејаца. На бојно поље долази у лику Хекторовог млађег брата Дејфоба и наговара га да заједнички ударе на Ахилеја. Осокољени Хектор баца копље на Ахилеја, али се оно одбија о његов штит. Окреће се Дејфобу да узме његово копље и, кад га више не види, схвата да су га богови преварили.

Иако је Ахилеј хтео да га препусти псима и стрвина-
рима, богови то нису допустили. Афродита га је ноћу
мазала амброзијским уљем које га је штитило од па-
са, а дању га је Аполон обавијао маглом која је треба-
ло да сачува кожу од сунчевих зрака. Убрзо се зала-
гањем богова Ахилејев гнев распршио и он једне ноћи
даје Хекторово тело Пријаму да га сахрани као што
доликује највећем тројанском јунаку.

ПАТРОКЛО: Међу сто хиљада хеленских војника под Тројом тешко да је могао да се нађе неко ко је био тако ведар, искрен и омиљен. Иако нежне и племените душе, у боју је био један од најодважнијих. Ахилеја је освојила Патроклова храброст и, како су расли заједно, сматрао га је више него пријатељем.

Судбина му је одредила необичан живот и брз крај. У младости је у коцкању убио једног пријатеља због чега га је отац одвео Пелеју, Ахилејевом оцу. Патрокло и Ахилеј су заједно кренули на Троју. Вероватно да би његов живот и даље био у сенци Ахилејевог да у ахејском логору није дошло до велике свађе. У тренутку се Ахилеј повлачи у шатор, Хектор јуриша на бродове, а Патрокло моли пријатеља да му позајми оружје, ако већ не жели да учествује у борби. Ахилеј му даје оклоп, шлем, голенице, мач, штит, бојна кола и савет који живота вреди – да се клони Хектора.

Опијен почетним успехом, Патрокло гони Тројанце све до градских бедема. Док Хектор размишља да ли да му се супротстави, прилази Аполон и каже му да у том оклопу није Ахилеј. Хектор стаје испред њега, али Патрокло убија његовог возача, а самог јунака обара с кола на земљу. У жеку борбе, Патроклу с леђа прилази Аполон, скида му кацигу и снажно га удара. Његов оклоп се распада. Тројанци виде да пред њима није Ахилеј. Еуфорб му забија трозубац у леђа, а Хектор копље у груди.

Последњом снагом Патрокло каже Хектору да се не дичи овим подвигом, јер га је Аполон убио и да и њега ускоро чека смрт од Ахилејеве осветничке руке. Патрокло је сахрањен тек кад је пао и Хектор. За њега, Ахилеј је жртвовао на ломачи дванаест тројанских младића.

ПРИЈАМ: Ако су неку личност чиниле све саме врлине, онда је то био тројански краљ. Његова седа коса и поодмакле године створиле су око његовог имена величанствен ореол; поданици су га волели, противници поштовали, богови сматрали за једног од смртника њима равним. Син је тројанског краља Лаомедонта, кога је својевремено убио увређени Херакле јер се није држао договора пошто му је Зевсов син ослободио град од терора морске немани. Хе-

ракле је поштедео само младог Пријама, који је наследио престо. Било му је суђено да се за његове владавине тројанске зидине по трећи пут руше (први пут су их заједнички разарали богови Посејдон и Аполон а други пут Херакле).

Пријам је у обновљеном граду подигао раскошни двор са 62 одаје. Имао је неколико жена и љубавница, педесет синова, дванаест кћери, десет зетова, а касније и много унучади. Са првом женом Хекабом изродио је деветнаест синова, један од њих је био Хектор, други Парис, чија је непромишљена отмица лепе Хелене довела до разарања Троје.

Рат је Пријама затекао у дубокој старости. Више није могао да носи оружје, али његови савети су помагали Тројанцима да се десет година одупиру надмоћнијем непријатељу. Стоички је посматрао како му синови гину један за другим. Тек кад је пао Хектор, стари краљ је у очајању почео да чупа косе. Једне вечери је, по Зевсовом савету, праћен богом Хермесом, кренуо у Ахилејев шатор да откупи синовљево тело.

Троја је убрзо пала. На челу Грка био је силовит и суров Ахилејев син Неоптолем. Старац са оружјем у немоћним рукама покушао је да пружи отпор и заштити своје синове који су око њега падали од Неоптолемовог мача. Кад је Грк убио и последњег краљевог сина, Пријам је подигао копље. Неоптолем је избегао ударац и старцу силовито зарио мач у груди. Краљ који је владао моћним Илионом, западом Мале Азије, делом Тракије и неким острвима у Егејском мору завршио је живот крај Зевсовог жртвеника. Његово тело је остало несахрањено.

ВЕЛИКИ АЈАНТ: Краљ острва Саламине и праунук бога Зевса. Највећи је и најјачи од свих ахејских бораца под Тројом. Једно предање каже да је својевремено Херакле дошао на двор његовог оца Теламона и, кад је понуђен пехаром вина, херој је замолио Зевса да домаћину подари сина снажног као лав. Зевс је послао орла као знамење да ће жеља бити испуњена, па је дете које се убрзо родило добило име Ајант (ајетос – орла). Велика снага и изузетна храброст донели су му неописиву славу. Први је од Ахејаца изашао Хектору на двобој који је трајао све до ноћи, кад су се два противника растала готово као пријатељи. Кад је Хектор почео да баца бакље на ахејске лађе, он је остао последњи бранилац на обали. Посебно га је прославило спасавање тела мртвог Ахилеја са бојишта, док је Одисеј штитио одступницу. Био је то његов последњи подвиг. Пред полазак у рат навукао је гнев богиње Атине кад је оцу гласно рекао, што се чуло до Олимпа, да у борби не треба да се узда у богове, јер уз њихову помоћ и кукавица може да победи. Богиња је имала великог удела у спору између Одисеја и Ајанта за Ахилејеву ратну опрему. Нису се такмичили оружјем, већ речима, у чему је итачки краљ био без

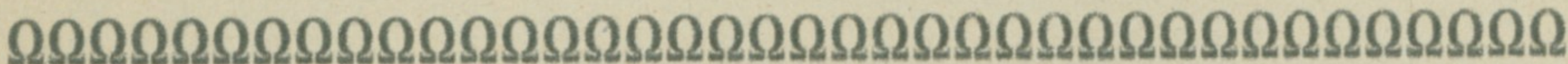
премца. Агамемнон и остале војсковође нису смели да донесу пресуду, па су одлучили да питају заробљене Тројанце који им је од ова два јунака нанео већу штету. Заробљеници су показали на Одисеја. Сматрајући да их је Агамемнон наговорио, а има мишљења да је ту врховни заповедник нешто заиста нечасно урадио, Ајант своју срџбу покушава да утоли у вино. Са малиганима га хвата и лудило и он током ноћи прескаче ограду обора са стоком и мачем коље заспале пастире и животиње. Ујутру се згрозио над оним што је учинио и набио се на мач. Постоје предања да се убио одмах после вербалног двобоја са Одисејем. Навикао да побеђује на бојном пољу, није могао да преболи овај пораз. Запамћене су његове последње речи: „Нико не може да победи Ајанта, сем самог Ајанта“.

КАЛХАНТ: Пророк је, као што су били његов отац, деда и прадеда. Знао је све догађаје из прошлости, садашњости и будућности. Његова улога у ахејској војсци је била врло важна, јер је помагао краљевима да по разним знамењима тумаче вољу богова. Он је прорекао да Троја неће пасти без Ахилејевог учешћа, кад је будући велики јунак имао само девет година. Пре него што су лађе испловиле из Аулиде, он је саветовао да се жртвује Агамемнонова кћерка Ифигенија. Испод жртвеника је изашла змија, успузала се на врх дрвета, прождрала осам птића и мајку, а затим се скаменила. Калхант је то објаснио: рат ће трајати девет година, а у десетој ће Троја бити разорена да на њој неће остати ни камен на камену. Разјаснио је узроке куге која је касније напала логор Данајаца. Знајући да ће многи јунаци при повратку у домовину изгубити живот на мору, Калхант је назад кренуо копном.

Усуд му је одредио да ће умрети оног тренутка кад буде срео бољег пророка од себе. Према једној верзији био је то пророк Мопс, који је на Калхантово питање одговорио да се са једног дрвета може да набере десет хиљада смокава, пуна котарица и један плод поврх. По другој, док је садио лозу у близини куће, непознати човек му је прорекао да неће окусити вино. Дочекао је то вино и изнео га је на сто гостима. Био је ту и онај непознати пророк који је поновио своје речи. Калхант је подигао чашу, а онда се засмејао и угушио.

ТЕРСИТ: Права ругоба изгледом и карактером – кривоног, грбав, ћопав, шиљате главе и проређене косе, изузетно дрзак и брбљив. Кад се кретало у бој, нигде га није било, али је зато био најгласнији у скупштини. Исмевао је Агамемнона и остале вође. Ахилеј је за њега био „слабашан човек“. У десетој години рата отворено је позвао војску да напусти опсаду. Одисеј га је ударио скиптром. Убио га је Ахилеј, уверењен што га је овај злобник оптужио за перверзну љубав према мртвој амазонској краљици Пентесилеји. Његова једина вредност је што га је Хомер, чак и таквог, ставио у „Илијаду“ да би о ахејским краљевима могао да каже истину. Александар Велики је много векова касније разгледао рушевине Троје, кад је пред њега изашао неки песник и самоуверено рекао да ће његова дела да опише боље од Хомера. Владар му је одговорио: „Више волим да будем код Хомера Терсит, него код тебе Агамемнон“.

АГАМЕМНОН: Био је владар Микене и заповедник грчке војске под Тројом. У борби је био одлучан и храбар, али је у неким ситуацијама често знао да буде неодлучан. Према поданицима и заробљеницима био је охол и осион. На молбу брата Менелаја, он је упутио позив свим грчким краљевима да под његовом командом крену на Троју. У Аулиди се окупило 1186 лађа и око сто хиљада бораца. Иако је Зевс послао повољно знамење, бродови нису могли да исплове јер није било дашка ветра. Време се променило тек кад је своју кћерку Ифигенију принео на жртвеник богињи Артемиди, којој се једном приликом замерио. Тиме је навукао неописиву мржњу своје супруге Клитемнестре, коју је за тих десет година, колико је Агамемнон боравио под Тројом, завео Егист. Он је био син Тијеста, млађег брата Агамемновог, оца Атреја. Микенски престо био је најкрвавији у хеленској историји. Атреј и Тијест су на наговор мајке убили и бацили у бунар свог полубрата; због чега их је отац Пелоп проклео. Касније су браћа наизменично и сложено владала престолом, све док Зевс није одредио да Атреј сам краљује. Пошто му је Тијест завео жену, Атреј је смислио страшну освету, над којом су се и богови

згрозили: за вечером, почастио га је месом његова три сина. Егист се родио касније и, као очев осветник, убио је Атреја. Сад је на раду био и његов син Агамемнон, који се, ништа не слутећи, победоносно враћао из рата. Краља и његову пратњу је за вечером, коју је приредио Егист, напало двадесет војника и све их поклали. Породична драма тиме није завршена. После неколико година вратио се његов син Орест и убио је Егиста и мајку Клитемнестру. Крвави догађаји око микенског престола бацили су у засенак све оно што је Агамемнон чинио у тројанском рату.

ДИОМЕД: Краљ који је из Арга довео осамдесет лађа под Троју. Прави јунак, без страха и мане, један је од првих који је прихватио Хекторов изазов на двобој. Није се бојао ни да се супротстави Агамемнону и да га једном приликом пред целом војском назове кукавицом. Нису га плашиле ни враџбине, ни пророчанства, чак ни сами богови. Кад је јунаку Енеју, кога је Диомед у двобоју ранио, помогла богиња Афродита, краљ из Арга је насрнуо на њу и ранио је у руку. Другом приликом је, заједно са Атином, напао бога рата Ареса. Подвиг који га је посебно прославио била је крађа дрвеног кипа – паладиона из Троје, чије је присуство гарантовало граду да неће бити освојен. Заједно са Одисејем, с којим се често раме уз раме борио, прерушен у просјака, ушао је у град и украо кип из храма богиње Атине. На повратку је Одисеј покушао да га убије, како би приграбио сву славу, али га је Диомед савладао и везаног довео у ахејски логор. Преживео је рат, но његов повратак у домовину није био тријумфалан. Избегао је заверу коју је сковала његова жена, али је морао да бежи у Италију. Тамо се оженио кћерком краља Дауна и до смрти је владао Апулијом.

ОДИСЕЈ: Краљ Итаке, Лаертов син, по мушкој линији прадеда му је био Зевс, а по женској Хермес. Његово име би могло да значи „онај који мрзи” или „онај који је омрзнут”. Дао му га је мајчин отац Антиклеј, кога људи баш нису волели, као, уосталом, ни он њих. Одисеј је био један од просаца лепе Хелене, али је одустао кад је видео какви све јунаци траже њену руку. Саветовао је њеног очуха Тиндареја, који је био у тешкој недоумици, да Хелена изабере мужа кога жели, а да се сви остали просци заветују да ће поштовати њену одлуку и да ће њеном будућем мужу притећи у помоћ у случају опасности. Хелена је одабрала Менелаја, а Тиндареј је, у знак захвалности, Одисеју испросио своју братаницу Пенелопу.

Кад је дошло време да сви грчки краљеви притекну у помоћ Менелају, јер му је Парис одвео жену у Троју, Одисеј се први оглушио о заклетву. Не желећи да

остави младу жену и тек рођеног сина Телемаха, симулирао је лудило. Прозрео га је Паламед, и Одисеј је после неколико дана кренуо са дванаест лађа пут Троје.

Знајући за пророчанство да ће онај ко први ступи на тројанску обалу први и погинути, цела ахејска војска је оклевала да напусти бродове. Пошто се са искрцавањем одуговлачило, Одисеј је бацио свој штит на песак и стао на њега. Млади Протесилај, жељан јуначких дела, скочио је за њим и пао погођен тројанским копљем.

Одисеј је за десет година ратовања учинио многа јуначка дела: заједно с Диомедом је ухватио тројанског уходу Добна и сазнао неке важне податке. С њим је уништио и табор тројанског савезника Реса, а затим су прерушени ушли у саму Троју, одакле су изнели посвећени кип Атине Паладе. С Великим Ајантом је спасао Ахилејево тело од Тројанаца. Али, више од тих дела вредела је његова реч. Посредовао је у свађи између Ахилеја и Агамемнона, умирио је Аполоновог свештеника Хриса кад је овај молио бога да на грчку војску пошаље кугу. Највеће његово дело је идеја за градњу дрвеног коња у чијој су унутрашњости били сакривени одабрани ратници.

По заузимању Троје, Одисеј је спречио да разјаре ни Грци каменују Хелену. Његов повратак у домовину је посебна прича коју је Хомер изнео у свом другом великом епу – „Одисеја”. Десет година је трајало његово путовање опасним морима, од једне до друге непознате земље. Најпре су га напали Киконци, а онда је ветар код рта Малије скренуо с пута његову лађу и бацио у земљу љубазних Лотофага. Једва се ослободивши њиховог гостопримства и хране која чини да човек заборави дом и породицу, Одисеј је кренуо да-

ље. Искрцао се на Козјем острву где је живео једнооки Киклоп. Он би за сваки оброк појео по двојицу Одисејевих другова. Како је био огroman, итачки краљ је схватио да може да га победи само лукавством. Увече му је понудио вино, а кад је овај омамљен заспао, ужареним коцем му је избио око. Лукавством је такође изашао из пећине. Он и његови другови ухватили су се овцама за стомаке, а див их је пуштао опипавајући само овчија леђа.

Полифем је био Посејдоков син и тиме је јунак изазвао гнев бога мора. Његова потуцања мори-
ма су настављена. Био је на острву бога ветрова Ео-
ла, а затим је на домаку родне Итаке један од морна-
ра отворио врећу у којој су били везани сви ветрови
који су их опет одбацили на дебело море. Сусрели су
се са људождерима Лестригонцима, затим са чароб-
ницом Кирком, која је његове другове претворила у
свиње. Био је у Хаду, подземном свету, где се сreo с
душама свих грчких јунака и својим друговима поги-
нулим под Тројом или касније побијеним и умрлим.

Одолео је заносној песми сирена које су бродове мамиле на стење. прошао је с друговима кроз теснац између чудовишта Сциле и Харидбе, да би му сви људи настрадали пошто су тешко увредили бога сунца Хелија. Одисеј је затим доспео на острво нифме Калипсо, која му седам дугих година није дозвољавала да оде. Тек пошто су се на његову судбину сажалили богови, Одисеј је кренуо и стигао до Итаке. Прерушио се у просјака, прошетао острвом и видео да је ситуација врло тешка. Просци његове жене Пенелопе су преплавили двор, довлачили и клали стоку с његових пашњака и празнили му винске подруме. Пенелопи су поставили ултиматум да мора да одабере једног од њих. Пенелопин захтев да ће одабрати оног ко затегне Одисејев лук, нико није могао да испуни. На изненађење свих то је учинио стари просјак. Још је веће изненађење било кад су стреле почеле да се забадају у груди бахатих просаца.

Одисеј је био јунак без страха, али са доста мана – прзница, сује, славољубив, осветољубив. Учинио је да Паламеда, који га је ухватио у симулирању лудила, војници касније каменују, покушао је да убије Диомеда да би уграбио сву славу око крађе Атининог кипа.

Римљани, код којих се звао Уликс, посматрају га као негативну личност. Сматрајући се директним потомцима Тројанаца, нису могли да му опросте зами-сао о грађењу дрвеног коња.

МЕНЕЛАЈ: Владар Спарте, града чији су „бедеми биле груди лакедемонских мужева“. Зато и археолошка ископавања на полуострву Пелопонезу, на месту за које се сматра да се ту налазила Спарта, нису дала неке изузетне резултате: нађени су само до-

кази о скромном ахејском насељу. Ипак, традиција о краљу Менелају и његовој лепој жени Хелени толико је јака да је просто тешко поверовати да је дуготрајни тројански рат могао да буде вођен без њиховог присуства и утицаја. Митови казују да је Менелај са братом Агамемноном морао да бежи из Микене кад им је стриц Тијест убио оца Атреја. У Спарти се Менелај оженио кћерком краља Тиндареја и после његове смрти засео је на престо јуначког града. Пошто су га посећивали многи ахејски краљеви и принчеви, прихватамо да је владао раскошним двором, иако то археолошки налази не потврђују. Један од таквих гостију био је и Тројанац Парис. По Хелениној отмици, покушао је са Одисејем да целу ствар реши преговорима, али је у Троји био одбијен. Одмах затим подиже се цела ахејска војска; Менелај сам покреће шездесет бродова. Иако каснија поколења нису много поштовала овог спартанског краља, не може да се порекне његова храброст. Прихватио је Парисов позив на двобој, који је требало да реши овај рат дуг десет година. Пред њим се повукао и јунак Енеј, а истакао се изузетно у одбрани Патрокловог мртвог тела. У последњем нападу на град, убио је Пријамовог сина Дејфоба, који је после Парисове смрти преузео Хелену. Засењен њеном лепотом, којој десет ратних година очигледно нису ништа одузеле, Менелај је Хелени намах све опростио. Ставио је у лађу и кренуо према Грчкој. Природа и богови му нису били наклоњени и у два наврата му се разбијају бродови. Седам година се потуца дуж северних обала Африке. Коначно, кад је на ушћу Нила принео боговима жртве, могао је са Хеленом без тешкоћа да се врати на Пелопонез. По неким предањима, жена египатског краља је Менелају и Хелени дала чаробни напиток који брише лоша сећања. Тако су срећни и блажени из овог света могли да оду у Елисију, где поља црвених ружа и златних нирова обезбеђују лагодан и вечни живот љубимцима богова са Олимпа.

ПАРИС: Није се још ни родио а већ је уз његово име ишло тешко проклетство. У ноћи пре него што је дошао на свет, његова мајка Хекаба је уснила да рађа буктињу која је запалила Троју. Пророк је протумаčio његовом оцу Пријаму да ће новорођено дете довести пропаст Илиону. Пријам је наредио да се дете однесе на гору Иду и остави зверима. Нека доброћудна медведица је, међутим, пет дана дојила дете, а затим га је нашао и однеговао пастир Агелај. Дао му је име Парис и прихватио га је као сина. Одрастао је чувајући краљева говеда. Међу друговима се истицао лепотом и снагом. Једном приликом их је заштитио од разбојника и они су му наденули име Александар, што значи „бранилац мужева”.

Проклетство је почело да се остварује оног тренутка кад је Еридину златну јабуку дао богињи Афродити. Нешто касније је тројански краљ Пријам организовао игре, желећи да освежи успомену на сина остављеног у планини. Као награду победнику, његове слуге су са Иде довеле најлепшег бика. Била је то Парисова омиљена животиња и он је решио да се спусти у град како би се такмичио. Победио је све, чак и Пријамове синове. Хектор је у љутњи потегао мач на њега, али се Парис склонио крај Зевсовог жртвеника. Тада га је препознала његова сестра, пророчица Касандра. Одмах је све опоменула да га не примају, јер ће бити кривац за пропаст Троје. Нико је није послушао. Пријам, раздраган што је пронашао сина, помпезно га је увео у двор. У међувремену, Афродита је све припремила да се њено обећање испуни.

Отмица лепе Хелене је била непосредан повод тројанском рату. Виновник се у њему истакао, али не у боју. Радије је уживао крај своје лепе жене. Ратничку славу му је донела једино стрела која је убила Ахилеја. Војска није знала да је њен лет према Ахилејевој

пети одредио бог Аполон, киван што га је ахејски јунак пре тога увредио. Убрзо је и Париса погодила противничка стрела – одапео ју је Филоктет. Врх јој је био намазан отровом, болови су били неиздрживи и Парис се довукао до падина Иде где је умро у мукама.

ХЕЛЕНА: Према грчким песницима и трагичарима, који су то преузели из митова, најлепша међу смртним женама је била узрок тројанском рату. Митологија каже да је она кћи Леде и спартанског краља Тиндареја, и Зевса, који је њену љубав задобио на превару, преобративши се у грациозног лабуда. Глас о њеној изузетној лепоти се раширио Грчком још док је била девојчица, па ју је уграбио атински јунак Тезеј. Њена браћа близанци Кастор и Полидеук успели су за време Тезејевог одсуства да врате сестру. Како је расла, број њених просаца се повећавао, и готово да није било владара у Грчкој који није тражио њену руку.

Када је Парис одвео Менелајеву жену на обалу Мале Азије, подигла се сва ахејска сила. Хелена баш није била превише срећна са новим мужем. Иако јој Парисов отац Пријам никад није упутио ни реч прекора, њу су пекли погледи тројанских жена, пуни мржње, које су у рату изгубиле мужеве, браћу, синове. Нови супруг је очигледно био мекушац. Можда због тога, а делимично и зато што је никад није напустио осећај дужности према правој домовини, Хелена није Тројанцима одала Одисеја, кога је препознала док је, као просјак, уходио њихов град. После Парисове смрти прешла је код његовог млађег брата Дејфоба кога је у одлучујућем нападу на град убио Менелај. Има мишљења да је она помогла бившем мужу: бакљом је са зицина означила кад треба да почне напад, а затим је склонила Дејфобово оружје. Менелај је, ипак, потегао мач на њу, али га је зауставила њена лепота. То ју је спасло, као и Одисејеве речи, кад су грчки војници хтели да је каменују.

Огњен Јаневски

Огњен Јаневски

АГАМЕМНОН ЈЕ ПОСЛАО ДВОЈИЦУ СТРАЖАРА ДА ДОВЕДУ РОБИЊУ ИЗ АХИЛЕЈЕВОГ ШАТОРА. СРЦЕ ЈУ НАКА КОЈИ СЕ НИЧЕГА НА СВЕТУ НИЈЕ ВОЈАО, САДА СЕ СТЕГЛО. БИО ЈЕ ЗАЉУБЉЕН...

АХИЛЕЈ ЈЕ ОДЛОЖИО ОРУЖЈЕ И ПОШАО НА ОБАЛУ ДА ДОЗОВЕ СВОЈУ МАЈКУ, БОГИЊУ ТЕТИДУ...

МАЈКО, ЗАМОЛИ БОГА ЗЕВСА ДА МИ ПОМОГНЕ!

НЕКА ТРОЈАНЦИ-МА ПОДАРИ РАТНУ СРЕБУ, КАКО БИ АГАМЕМНОН УВИДЕО ДА НЕ МОЖЕ БЕЗ МЕНЕ!

ДОБРО, СИНЕ, ПОКУШАЈУ!

КАСНИЈЕ, НА ОЛИМПУ...

МОЛИМ ТЕ, БЕЛИКИ ЗЕВСЕ! УЛИШИ МОЉБУ МОГА СИНА!

ЗЕВО НИЈЕ МОГАО ДА ОДВИЈЕ ЛЕГЛУ БОГИЊУ СА КОЈОМ ЈЕ ПРОВЕО МНОГЕ НЕЗАБОРАВНЕ ТРЕНУТКЕ. И ЗАТО, ТЕ НОЋИ, ДОК ЈЕ АГАМЕМНОН СПАВАО...

СУТРАДАН ЈЕ АГАМЕМНОН ОПАСАО ОРУЖЈЕ И ИЗДАО ЗАПОВЕСТ ЗА ОДЛУЧУЈУЋИ НАПАД...

ПОВЕДИКЕШ АКО ТРОЈУ НАПАДНЕШ ОДМАХ!

СНИВАО САМ ЗЕВСА КАКО МИ САВЕТУЈЕ ДА ДАНАС КРЕНЕМ НА ТРОЈУ!

ТАКО ЈЕ ПОЧЕЛА ЖЕСТОКА
БИТКА У КОЈОЈ ЋЕ ПОВЕДИ-
ТИ ЈАЧИ...

Краљ МЕНЕЛАЈ СЕ БОРИО
ПОРЕД АГАМЕМНОНА. ЊЕГО-
ВЕ ОЧИ СУ ТРАЖИЛЕ ПАРИ-
СА, ЧОВЕКА КОЈИ МУ ЈЕ
НАНЕО ТЕШКУ СРАМОТУ...

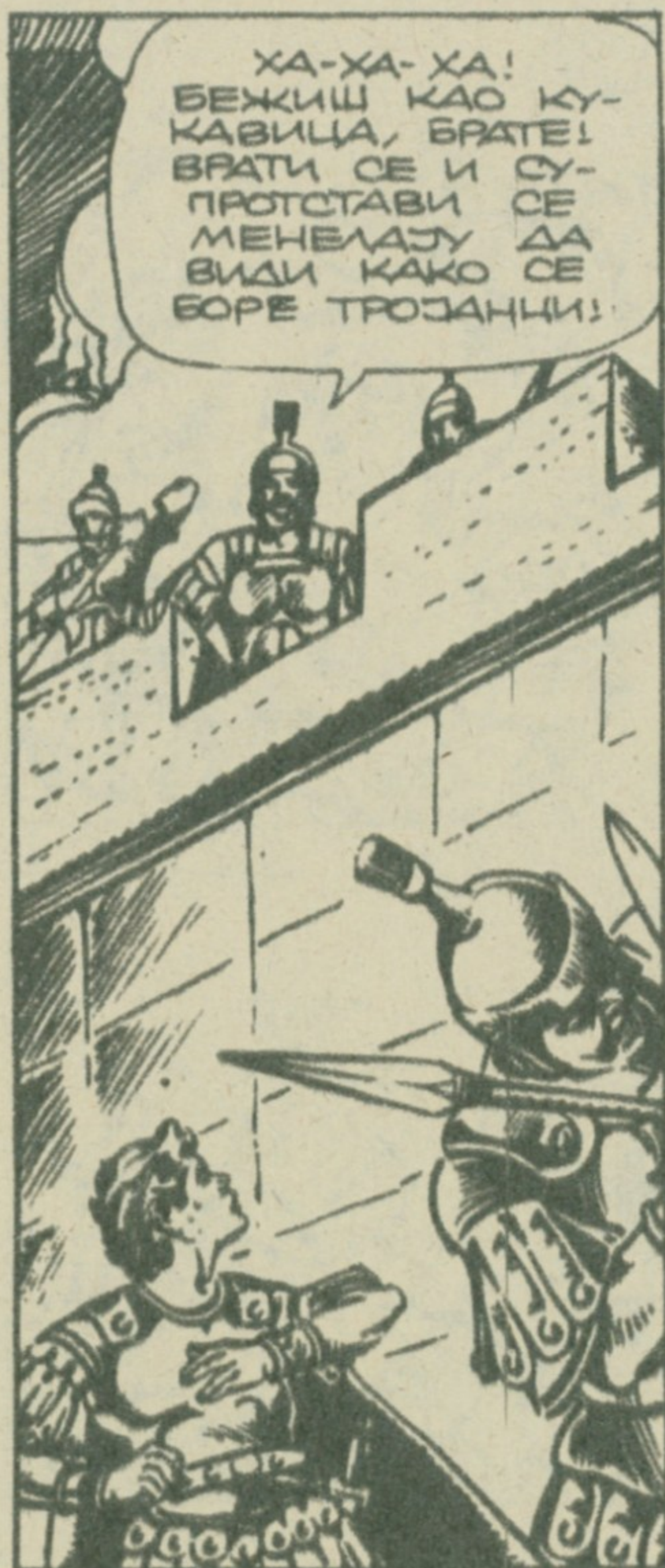
ЕНО ГА!
ПОКВА-
РЕЊАК!

МЕНЕЛАЈ
ЈЕ ПОХИ-
ТАО КА
ПАРИСУ
АЛИ ЈЕ
ОВАЈ
ПРЕПЛА-
ШЕН, ПО-
БЕГАО У
ЗАДИЋЕ
РЕДОВЕ
ТРОЈАНА-
ЦА...

НЕ
ВИДИМ
ГА ВИШЕ...
ГДЕ ЛИ
ЈЕ ПО-
БЕГАО?
КУКА-
ВИЦА...

ПАРИСОВУ СРАМОТУ ЈЕ
ВИДЕО ЊЕГОВ БРАТ
ХЕКТОР И ЈАВНО ГА
ИСМЕЈАО...

ХЕКТОРОВЕ РЕЧИ СУ
ПОВРЕДИЛЕ ПАРИСОВ
ПОНОС...

ХЕКТОР СЕ ОДМАХ
ОБРАТИО ВОЈНИЦИМА
ОБЕ АРМИЈЕ ТРАЖЕ-
ЋИ ДА ПРЕКИНУ
БОРБУ...

МЕНЕЛАЈ ЈЕ МУЊЕВИТО ЗА-
МАХНУО МАHEM КОЈИ СЕ ЗАВО
У ЗЕМЉУ. ПАРИСА НИЈЕ БИЛО...

АФРОДИТА НИЈЕ МОГЛА ДА ДО-
ЗВОЛИ ДА ЊЕН МИЉЕНИК ИЗГУБИ
ЖИВОТ. ОБАВИЛА ГА ЈЕ МАГЛОМ И
ПРЕНЕЛА У ТРОЈУ, ПРАВО ПРЕД ЛЕПУ
ХЕЛЕНУ...

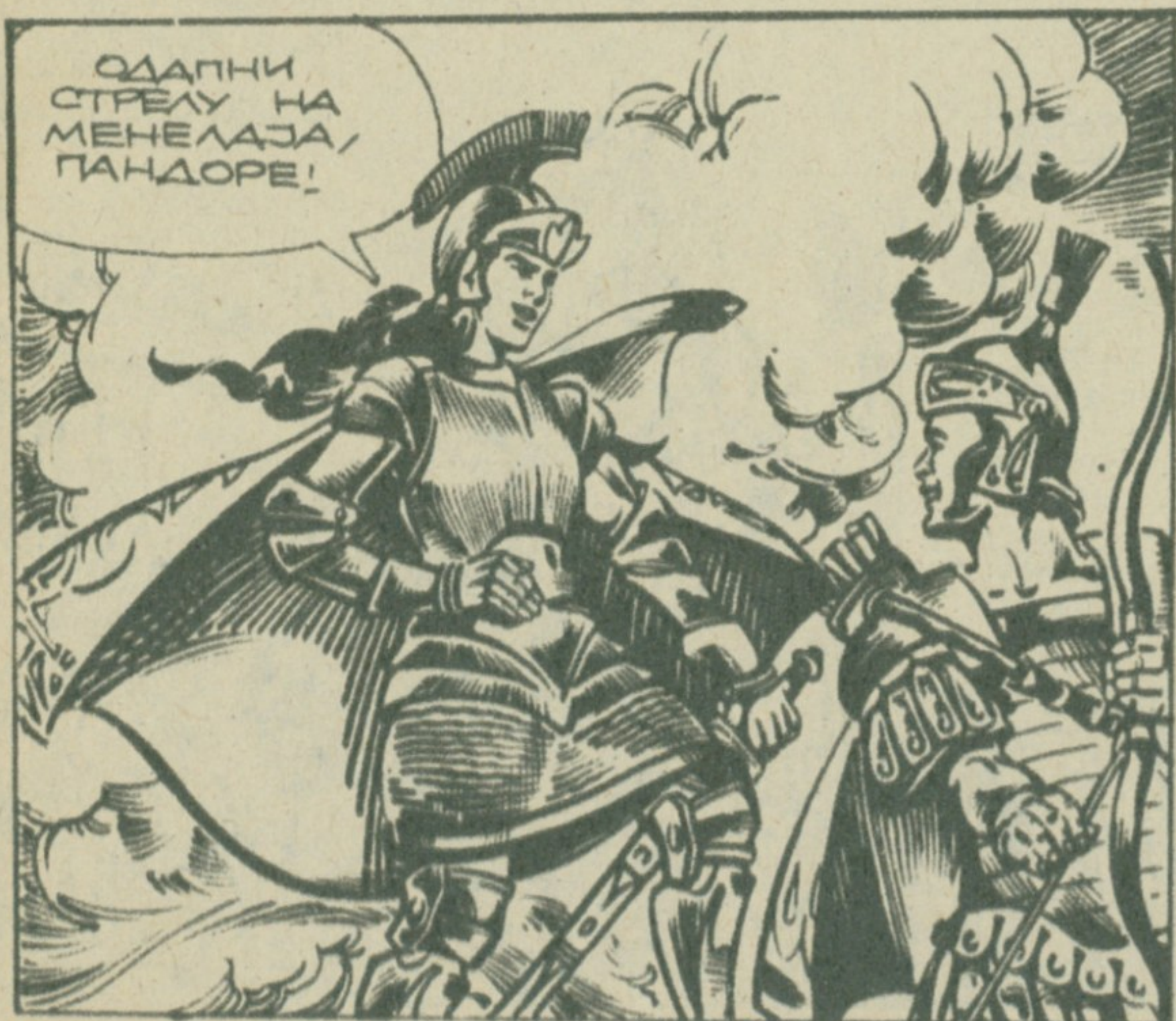

АФРОДИТИНО
УПЛИТАЊЕ
ЈЕ ИЗАЗВА-
ЛО ОГОРЧЕ-
ЊЕ ОСТАЛИХ
БОГОВА,
ЗАТО СУ
ОДЛУЧИЛИ
ДА СЕ РАТ
НАСТАВИ
СВЕ ДО
ПОТПУНЕ
ПОБЕДЕ
ЈЕДНЕ
СТРАНЕ...

ХЕРА НАГОВАРА АТИНУ ДА ОДЕ НА БОЈНО
ПОЉЕ. ОНА СТИЖЕ ПРАВО ПРЕД СЛАВНОГ
ТРОЈАНСКОГ СТРЕЛЦА ПАНДОРА...

МЕНЕЛАЈ ЈЕ, ИСТИНА,
БИО САМО ЛАКШЕ РАЊЕН,
АЛИ ЈЕ ТО РАЗГНЕВИ-
ЛО АХЕЈЦЕ...

БИТКА СЕ РАЗБУКТАЛА...КАД ЈЕ ХЕКТОР СХВАТИО ДА СУ БОГОВИ ПРОТИВ ТРОЈЕ, НАРЕДИО ЈЕ СВОЈИМ ЛУДИМА ДА СЕ ОДМАХ ВРАТЕ У ГРАД...

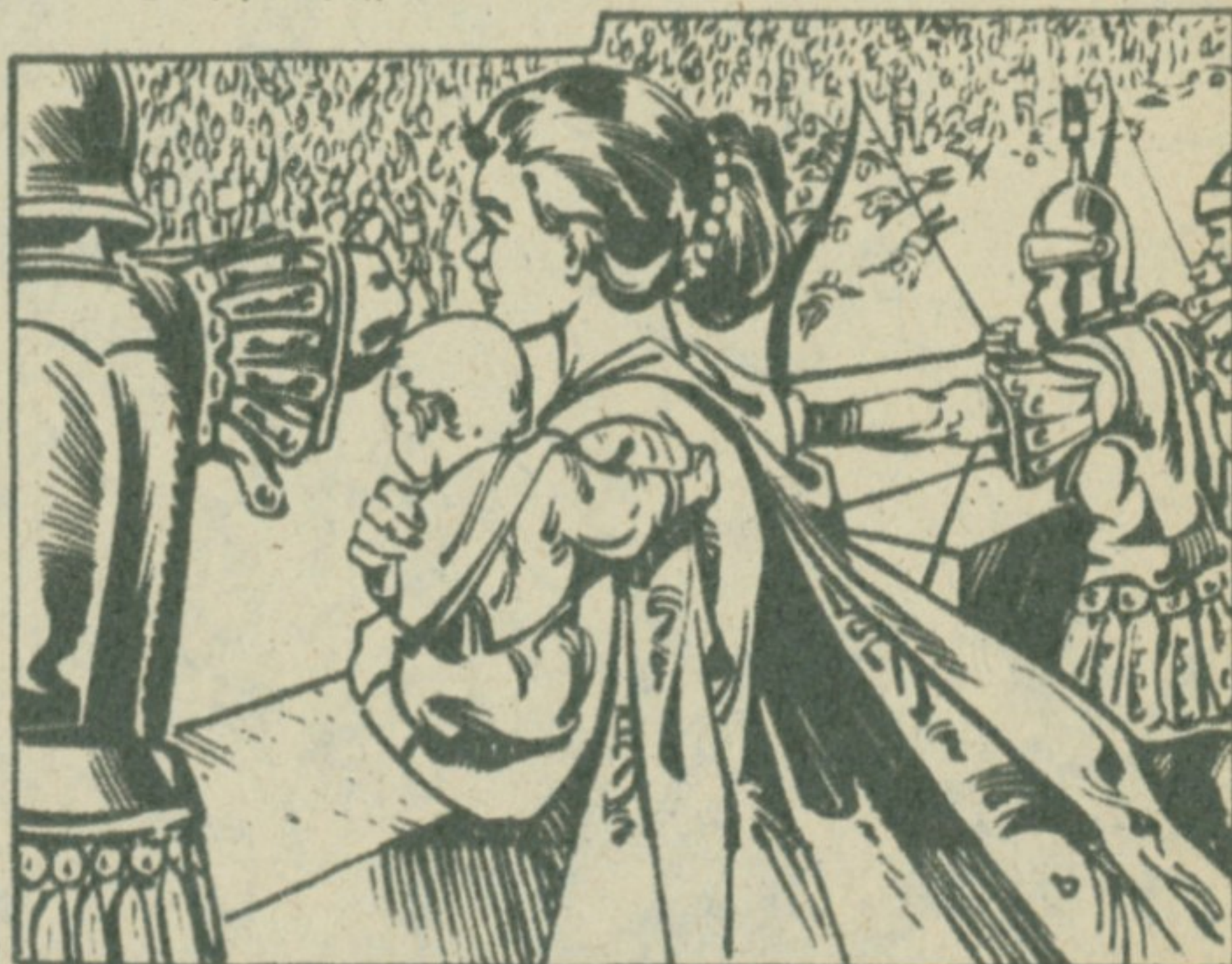
ПО САВЕТУ СВОГА БРАТА, ПОЗНАТОГ ПРОРОКА, ХЕКТОР ТРАЖИ НАЧИН КАКО ДА УМИЛОСТИВИ БОГИЊУ АТИЊУ. ОДЛАЗИ МАЈЦИ ХЕКАБИ И МОЛИ ЈЕ ДА СЕ ОНА ОБРАТИ АТИНИ...

ПОСЛЕ ТОГА ОДЛАЗИ СВОМ БРАТУ ПАРИСУ...

АЛИ, ОНА ЈЕ СА СИНОМ АСТИЈАНАКТОМ БИЛА НА ЗИДИНАМА ОДАКЛЕ ЈЕ ПОСМАТРАЛА БИТКУ...

КАД ИХ ЈЕ ПРОНАШАО...

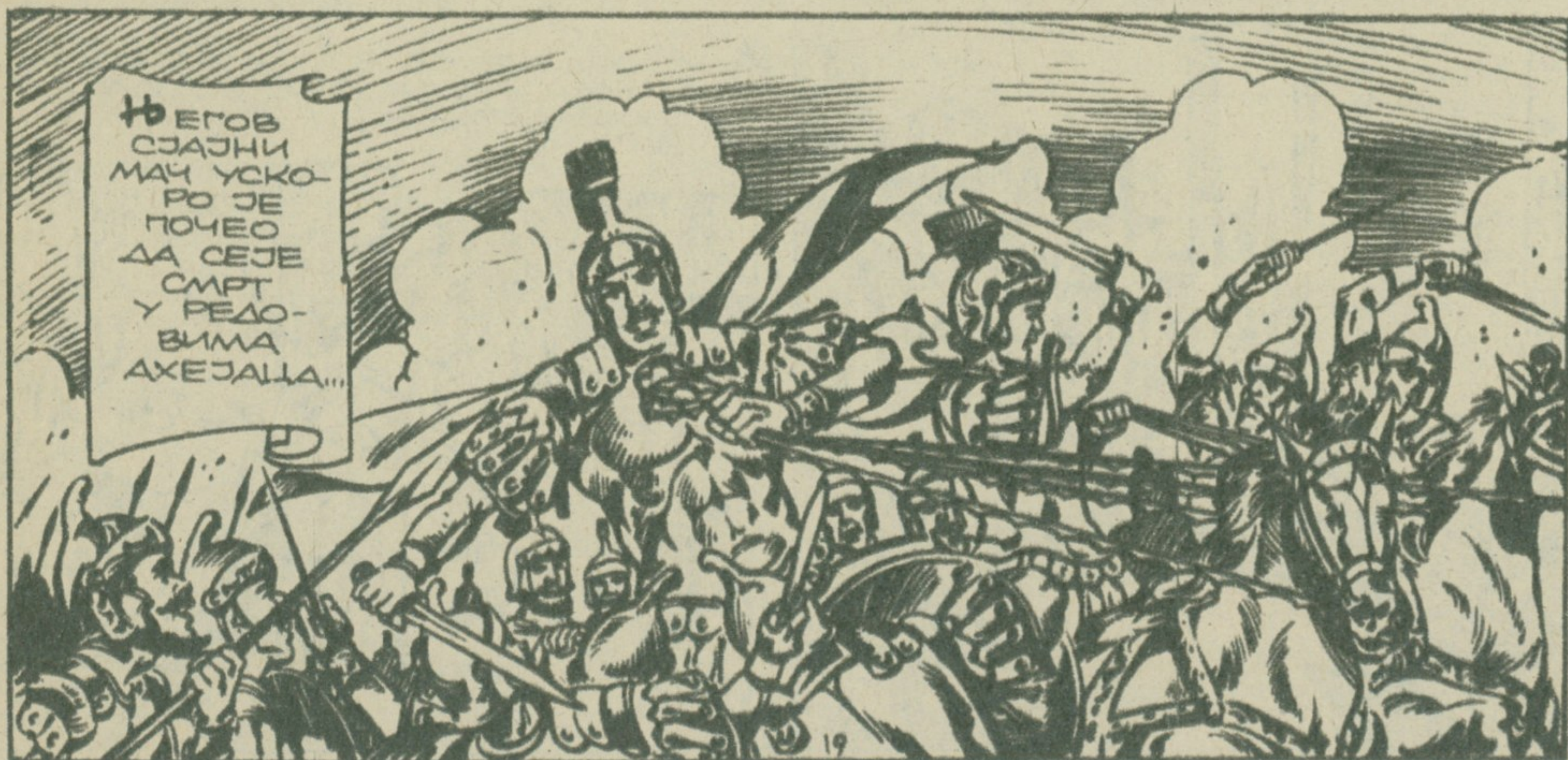
ТРОЈАНЦИ СУ СЕ ОКУРАЖИЛИ КАДА СУ УГЛЕДАЛИ СВОГ ЗАПОВЕДНИКА НА КОЛИМА КОЈИМА ЈЕ УПРАВЉАО ПАРИС...

ПОШТО ЈЕ НЕЖНО ПОЉУБИО СИНА И ОПРОСТИО СЕ СА ЖЕНОМ, ХЕКТОР СЕ УПУТИО СВОЈИМ ВОЈНИЦИМА...

"КРОТИЛАЦ КОЊА", КАКО СУ ТРОЈАНЦИ ЗВАЛИ ХЕКТОРА, БИО ЈЕ СПРЕМАН ЗА БИТКУ...

АГАМЕМНОН СЕ ЗАБРИНУО...
ТРОЈАНЦИ СУ СИЛОВИТО НАДИ-
РАЛИ И ПОТИСКУЛИ АХЕЈЦЕ
ДО САМИХ БРОДОВА...

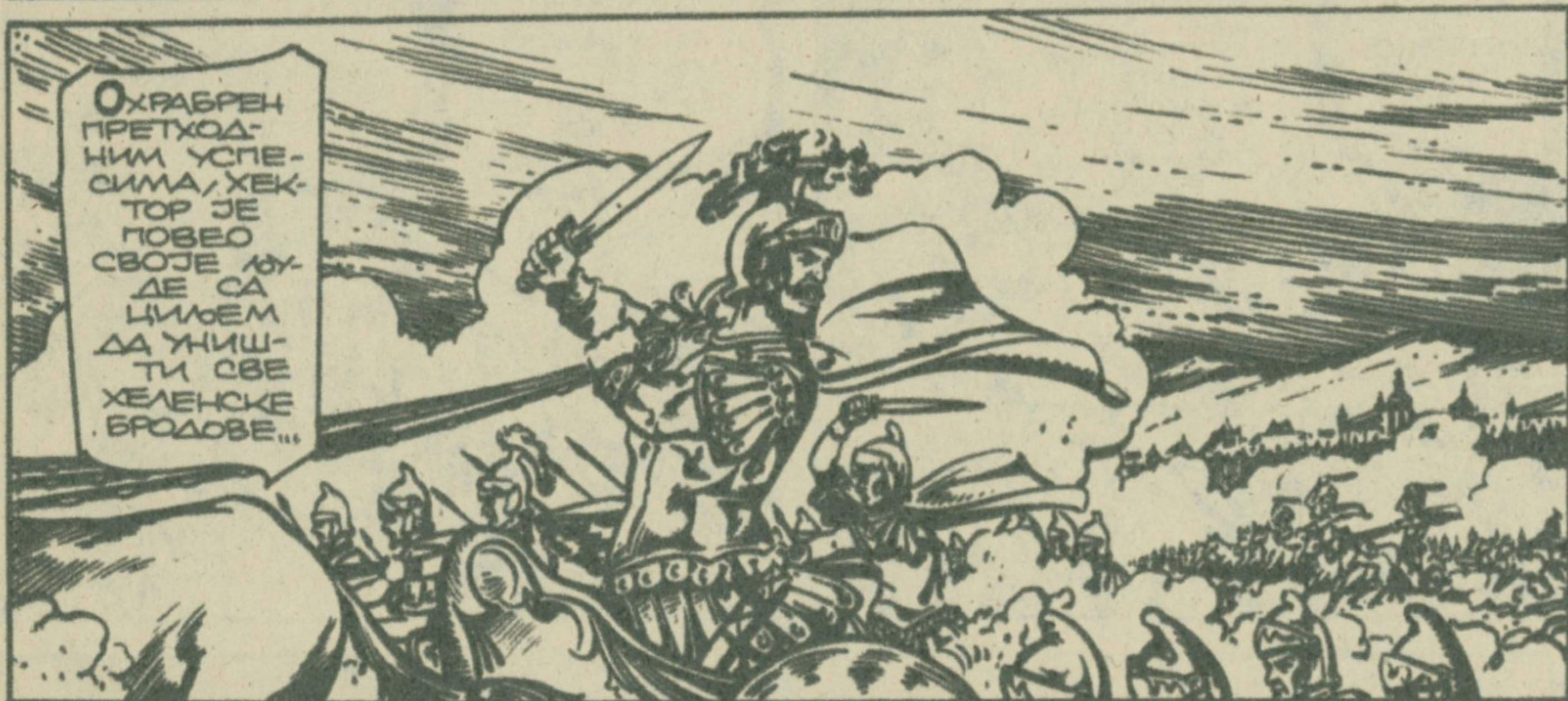

ТАДА СЕ АГАМЕМНОН СЕТИО АХИ-
ЛЕЈА И СХВАТИО ДА САМО ОН
МОЖЕ ДА СЕ СУПРОТСТАВИ ХЕКТОРУ...

СЛЕД-
БЕГ ДАНА
АХЕЈЦИ
СУ КРЕ-
НУЛИ У
БОЈ. АЛИ,
ВОЈСКА
ВИШЕ
НИЈЕ
ЈУРИША-
ЛА ОНАКО
НЕУ-
СТРАШИ-
ВО...

ОХРАБРЕН
ПРЕТХОД-
НИМ УСПЕ-
СИМА, ХЕК-
ТОР ЈЕ
ПОВЕО
СВОЈЕ ЛУ-
ДЕ СА
ЦИЉЕМ
ДА УНИШ-
ТИ СВЕ
ХЕЛЕНСКЕ
БРОДОВЕ...

У РЕДОВИМА АХЕЈАЦА ВЛАДА-
ЛА ЈЕ НАПЕТОСТ, А ВЕРНИ ПАТРОК-
ЛО ПОКУШАВАО ЈЕ ДА НАГОВОРИ
АХИЛЕЈА ДА ПРОМЕНИ ОДЛУКУ...

ШТА ЈЕ ОПЕТ
ПАТРОКЛО?

ПОМОЗИМО
ИМ, АХИЛЕ-
ЈУ!

НЕ МОГУ
МИРНО ДА ОДЕМ
КАД ЗНАМ ДА
МОЈИ ДРУГОВИ
ГИЊУ!

НЕ, ДРАГИ
МОЈ! ЈА
УВЕК ЧВРСТО
ДРЖИМ СВО-
ЈУ РЕЧ!

У ТОМ ТРЕНУТКУ, НЕГДЕ НА ОБА-
ЛИ, ПОЧЕО ЈЕ ДА СЕ ДИЖЕ ГУСТ
ДИМ. ТРОЈАНЦИ СУ СЕ ПРИВУКЛИ
АХЕЈСКИМ БРОДОВИМА И ЗАСУ-
ЛИ ИХ БАКЉАМА...

ЈА ОВО ВИШЕ
НЕ МОГУ ДА
ГЛЕДАМ, АХИЛЕЈУ!
АКО ТИ НЕРЕШ ДА
СЕ БОРИШ, ДАЈ
МИ БАР СВОЈЕ
ОРУЖЈЕ И
ОПРЕМУ!

КАД МЕ ВИДЕ
У ТВОМ ОКЛОПУ, ТРОЈАН-
ЦИ ЋЕ ПОМИСЛИТИ ДА СИ
ТО ТИ! МОЖДА ЋЕ СТРАХ
ОД ТВОЈЕ ПОЈАВЕ ДОВЕС-
ТИ ДО ПРЕОКРЕТА!

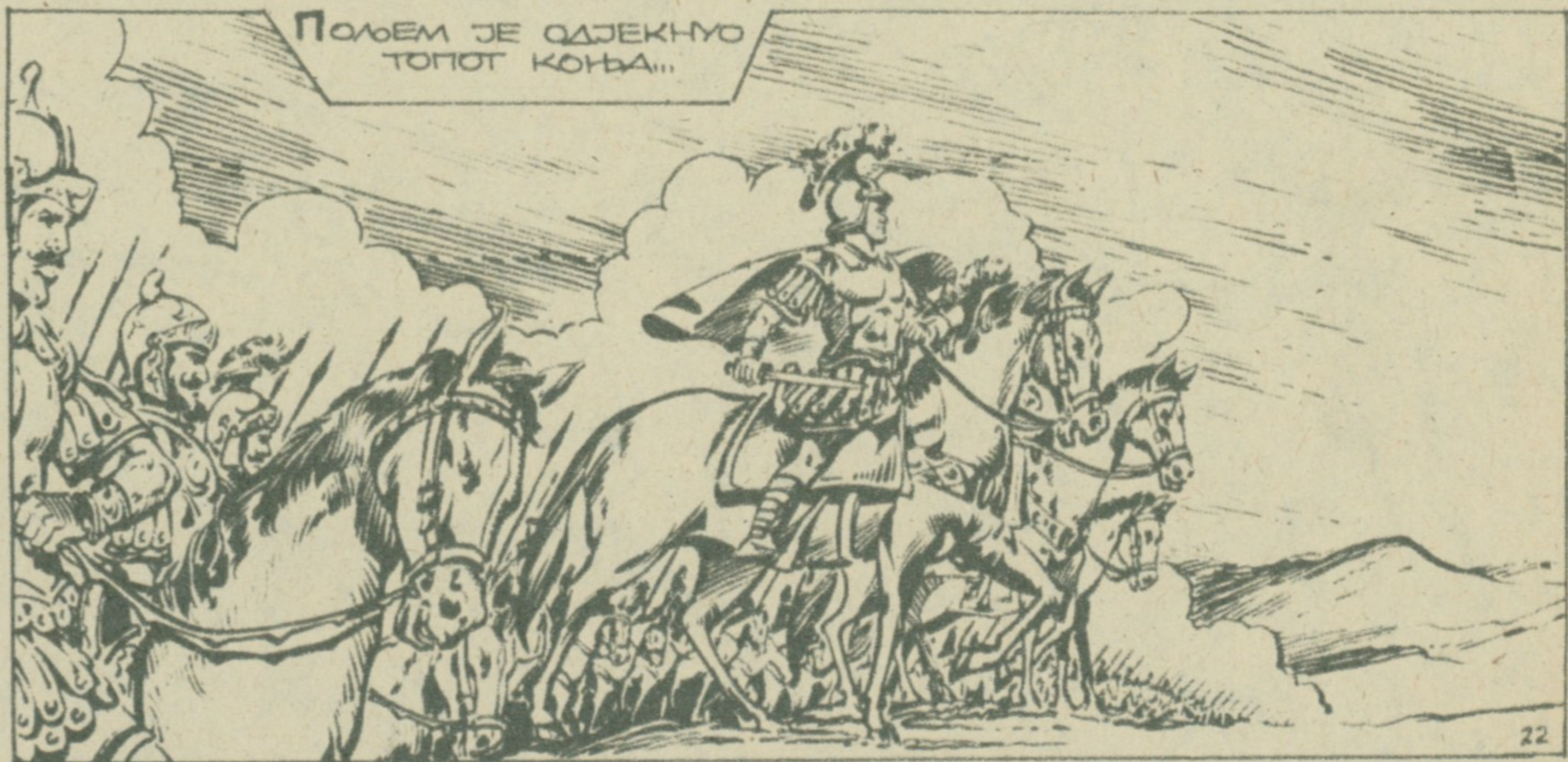

И ТАКО ЈЕ ПАТРОКЛО НАВУКАО
АХИЛЕЈЕВУ ОПРЕМУ КОЈА ЈЕ СВИ-
МА БИЛА ДОБРО ПОЗНАТА, А АХИЛЕЈ
ЈЕ ОДРЖАО ГОВОР СВОЈИМ ВОЈНИЦИ-
МА...

ПРАТИТЕ ГА
И БОРИТЕ
СЕ ХРАБРО!

ПОЉЕМ ЈЕ ОДЈЕКНУО
ТОПОТ КОЊА...

КАД СУ УГЛЕДАЛИ ПОЈАЧА-
ЊЕ, ТРОЈАНСКИ ВОЈНИЦИ СУ
ПОЧЕЛИ ДА СЕ ПОВЛАЧЕ-МИС-
ЛИЛИ СУ ДА ЈЕ СТИГАО САМ
АХИЛЕЈ...

ТО ЈЕ БЕСМРТ-
НИ АХИЛЕЈ!
ВРАТИМО СЕ
У ТВРЂАВУ
ДОК НИСМО
СТРАДА-
ЛИ!

А ЗАШТО ЈЕ АХИЛЕЈ БИО БЕСМРТАН?
КАД СЕ РОДИО, ЊЕГОВА МАЈКА, БО-
ГИЊА ТЕТИДА, ГА ЈЕ ЗАРОНИЛА У
ПОДЗЕМНУ РЕКУ СТИКС, КАКО БИ ПО-
СТАО НЕРАЊИВ. ЈЕДИНО МЕСТО ГДЕ
ЈЕ МОГАО ДА БУДЕ ОВЛЕЂЕН, БИЛА
ЈЕ ПЕТА ЗА КОЈУ ГА ЈЕ МАЈКА
ДРЖАЛА...

БИТКА СЕ
РАЗБУКТА-
ЛА... ПАТ-
РОКЛО
ЈЕ ХРАБРО
ЈУРИШАО.
ЗАГЛА-
ШЕНИ
ЊЕГОВОМ
ПОЈАВОМ,
ТРОЈАН-
ЦИ СУ
ПОЧЕ-
ЛИ
ДА
ОДСТУ-
ПАЈУ...

ЗОВИТЕ
ХЕКТОРА
ДА ПОМОГ-
НЕ!

САМО
ПРИЈАМОВ
СИН МОЖЕ
ДА ГА ЗА-
УСТАВИ!

А И БОГОВИ
СУ САВЕТОВАЛИ
ХЕКТОРУ ДА ПО-
БЕ НА ЈУНАКА У
СЈАЈНОМ ОКЛОПУ...

ХЕКТОР
ЈЕ СКОЧИО
НА ДВОКО-
ЛИЦЕ И
ПОЈУРИО
ПРЕМА
ПРОТИВНИ-
КУ. ДВА
ЈУНАКА
СУ СЕ
СУКОВИЛИ,
ОБОЈИЦА
СПРЕМ-
НИ ДА
ПОВЕДЕ
ИЛИ
УМРУ...

УЗ СНАЖНИ ЗВЕКЕТ ОРУЖЈА,
ПАТРОКЛО ЈЕ ПАО С КОНА
СМРТНО РАЊЕН...

ТРОЈАНСКИ ВОЈНИЦИ СУ
ПОЧЕЛИ ДА СЛАВЕ ПОВЕДУ
СВОГ ВОЂЕ...

ХЕКТОР ЈЕ ПРИШАО ПОГИНУ-
ЛОМ РАТНИКУ И СА ЊЕГА СКИ-
НУО СЈАЈНУ ОПРЕМУ КОЈА ЈЕ
БИЛА СИМБОЛ АХЕЈСКЕ ВОЈ-
СКЕ...

А АХИЛЕ-
ЈЕВ БЕС-
МРТНИ КОЊ
КАНТО
РЗАЊЕМ
ЈЕ ИЗРА-
ЗИО ТУГУ
ЗА ПРИЈА-
ТЕЉЕМ
ЊЕГОВОГ
ГОСПОДА-
РА...

ХЕКТОРОВА
СЛАВНА ПО-
БЕДА ДАМА
ЈЕ ТРОЈАН-
ЦИМА НОВУ
СНАГУ. ЗАТО
НАВАЉУЈУ
ЈОШ ЖЕШЋЕ
ТРУДЕћи СЕ
ДА АХЕЈЦЕ
САТЕРАЈУ
У МОРЕ...

НА ЧЕЛУ ИМ ЈЕ БИО
ХЕКТОР У АХИЛЕЈЕВОЈ
ОПРЕМИ...

ИЗАЗИВАМ
БИО КОГ АХЕЈ-
СКОГ ЈУНАКА ДА
МИ ИЗИЂЕ НА
МЕГДАН!

29

ЗА ТО
ВРЕМЕ
ГЛАСНИК
ЈЕ СТИ-
ГАО ДО
АХИЛЕЈЕ-
ВОГ ША-
ТОРА...

ПАТРОКЛО
ЈЕ ПОГИНУО,
А РАТНИЦИ
СЕ БОРЕ
ЗА ЊЕГО-
ВО ТЕЛО,
АХИЛЕЈУ!

ОХ,
НЕ!

БОЈ ЈЕ
САВЛАДАО
ЈУНАКА
КОЈИ
НИЈЕ
МОГАО
ДА
ЗАУСТА-
ВИ СУБЕ...

А ХЕКТОР
ОД НОСИ
ТВОЈЕ
ОРУЖЈЕ!

ЈАДНИ МОЈ
ПАТРОКЛО!

КРАЈ У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

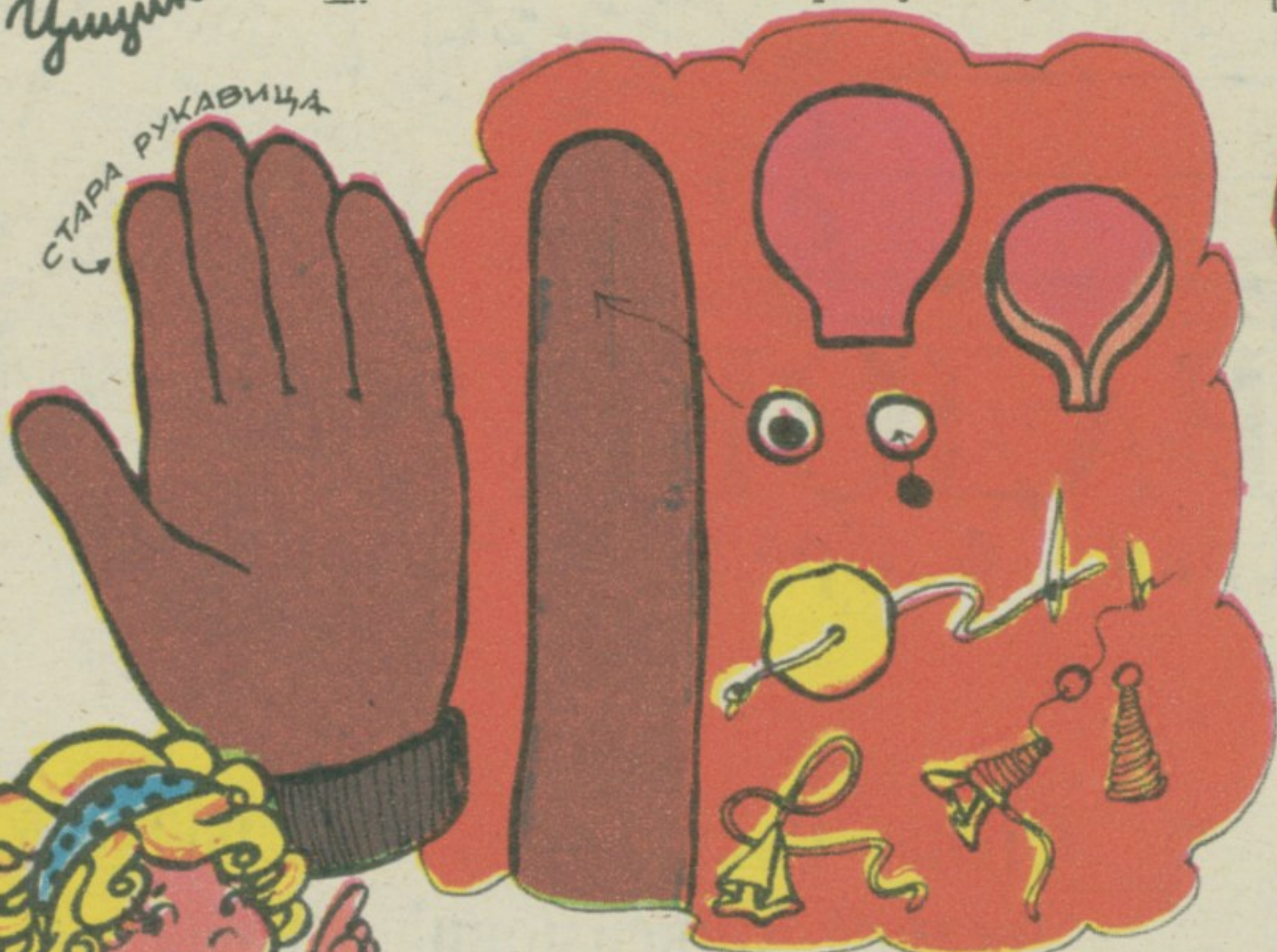

ПОЗОРИШТЕ ЛУТАКА

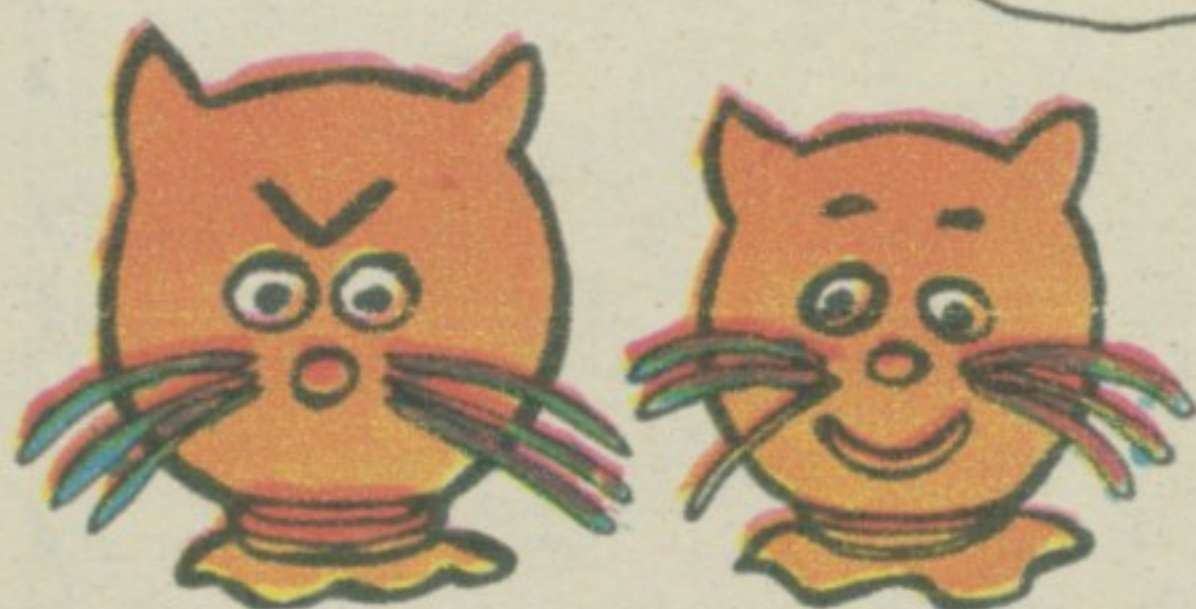
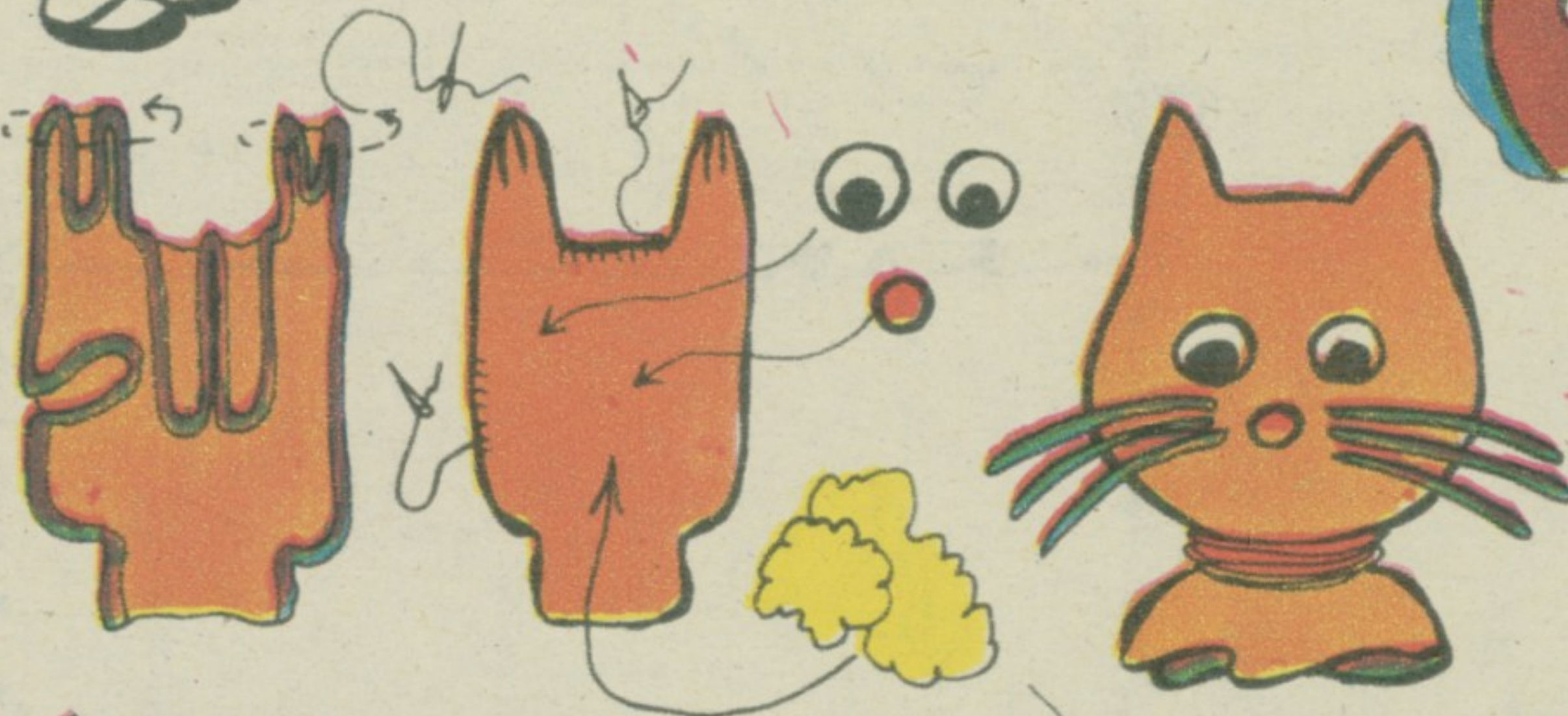
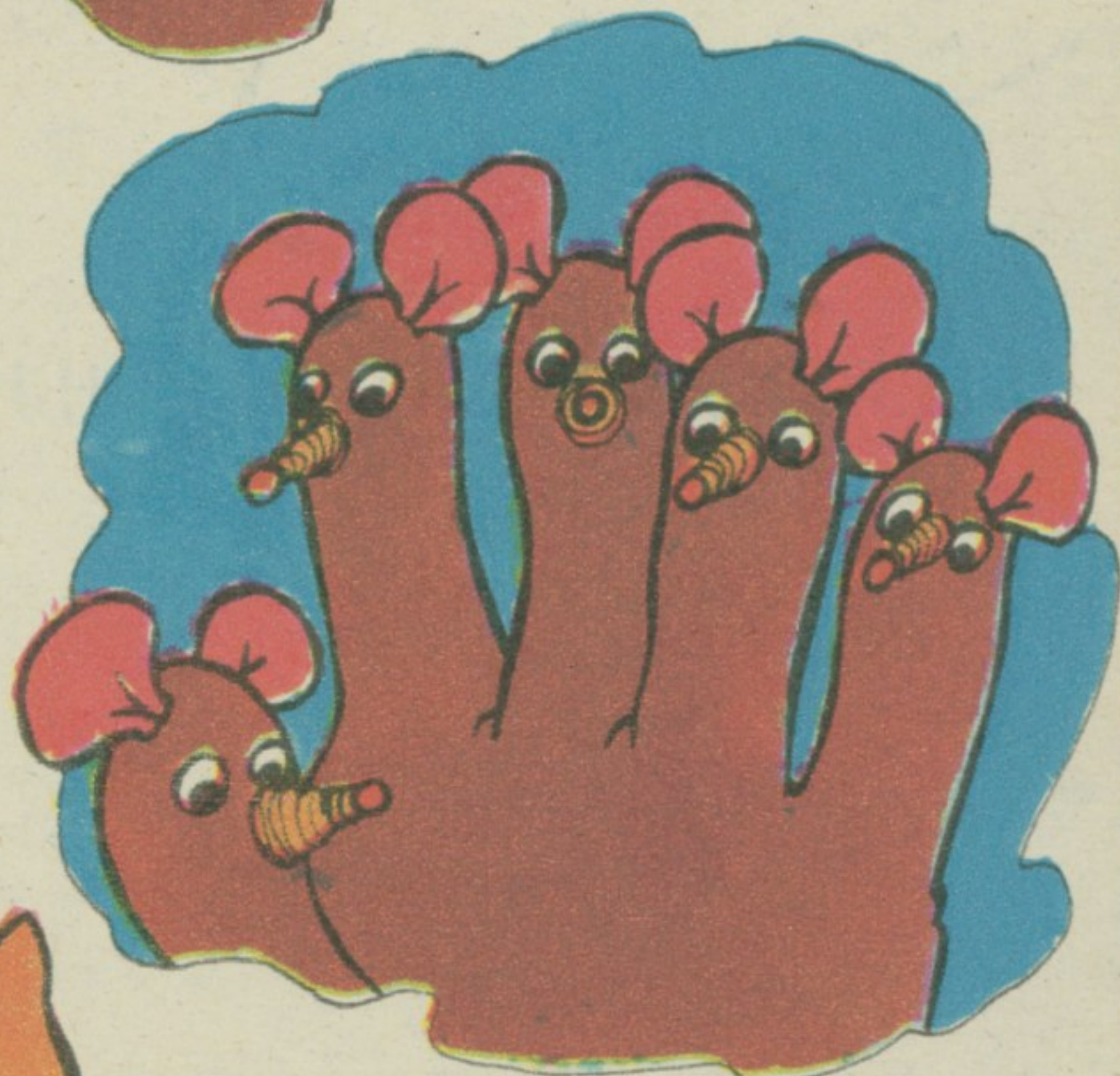
Данас ћемо вам показати како од старих рукавица можете да направите лутке за позориште и то - мишеве и мачку.

СТАРА РУКАВИЦА

ПРСТ ЈЕ ЈЕДАН МИШ. ОД РОЗЕ ЧОЈЕ ИСЕЦЬТЕ УШИ, А ОД БЕЛЕ И ЦРНЕ ОЧИ И ЗЕНИЦЕ ПА ТО ЗАШИЈТЕ НА ВРХ ПРСТА. ЊУШКУ КЕТЕ НАПРАВИТИ ТАКО ШТО ЋЕТЕ КРОЗ ОКРУГЛУ КРПИЦУ ПРОВУКИ РОЗЕ ВУНИЦУ. КРПИЦУ ЗГУЖВАЈТЕ ПА ОКО ЊЕ ОБАВИЈТЕ ВУНИЦУ ДОК НЕ ДОБИЈЕТЕ ШИЛАТУ ЊУШКУ. НА ВРХУ ЗАШИЈТЕ ПЕРЛУ, МРДАЈТЕ ПРСТИМА И ЦИЈУЧИТЕ.

Ево како се прави мачка. НАВУКУ СЕ, САСВИМ, ПАЛАЦ И ДВА СРЕДЊА ПРСТА А КАЖИПРСТ И МАЛИ ПРСТ ДЕЛИМИЧНО. РУПЕ ОД ПРСТИЈУ СЕ ЗАШИЈУ, ЗАТИМ ОЧИ И НОС И ПРОВУКУ БРКОВИ ОД ВУНИЦЕ ПРЕТХОДНО ПОТОПЉЕНЕ У УШЕКЕРЕНУ ВОДУ ТАКО ДА СУ КРУТИ. ГЛАВА МАЧКЕ НАПУНИ СЕ ВАТОМ, СТЕГНЕ ОКО ВРАТА, АЛИ ТАКО ДА КРОЗ ЊЕГА МОЖЕ ДА СЕ УВУЧЕ ПРСТ.

МАЦИ МОЖЕТЕ ДА НАПРАВИТЕ ЛУТО, ВЕСЕЛО ИЛИ ТУЖНО ЛИЦЕ!

НА РУКУ СЕ НАВУЧЕ ДРУГА, ИСТА ТАКВА РУКАВИЦА, А ОНАД МАЧИЈА ГЛАВА. ОКО ВРАТА СЕ ВЕЖЕ МАШИНА, А ПРСТИ СУ МАЦИНЕ НОГЕ.

ДУШАНА РАДОВИЋА

● Понедељак ● Уторак ● Среда ● Четвртак

50 БИГЗ-ових ЈЕВТИНИХ КЊИГА

по цени од 70 до 600 динара

Комплет од 50 јевтиних књига садржи и најновија издања из БИГЗ-ове цепне књиге: 27 бестселера и дела трајне вредности, међу којима је и 6 књига четворине нобеловца, у новој модерној опреми.

Цена комплета 14.930 динара (10 рата по 1.493), поузећем 11.944 динара

Књиге се могу поручити и појединачно, по сопственом избору, с тим да вредност поручених књига не буде мања од 1.000 динара.

Молимо, погледајте овај списак:

1. Маргарет Јурсенар: ОСМЕХ КРАЉЕВИЋА МАРКА, приповетке	70
2. Младен Марков: КРЧМА НА ПЛОВНОМ ПУТУ, приповетке	70
3. Иво Андрић: О ВУКУ КАРАЦИЋУ, огледи	80
4. Булат Окујава: ГУТЉАЈ СЛОБОДЕ, роман	100
5. Греам Грин: ДОКТОР ФИШЕР ОД ЖЕНЕВЕ, роман	100
6. Жан-Дидије Волфром: ДИЈАНА ЛАНСТЕР, роман	100
7. Божин Павловски: ХОТЕЛ ДУВА, роман	100
8. Дени Дидро: ФАТАЛИСТА ЖАК, роман	100
9. Антонис Самаракис: ГРЕШКА, роман	150
10. Роже Вадим: МЕМОАРИ ЂАВОЛА, сећања режисера	150
11. Ђузепе Унгарети: ОСЕЋАЊЕ ВРЕМЕНА, песме	160
12. Х. М. Енцесбергер: ПРОПАСТ ТИТАНИКА, песме	200
13. Милован Данојлић: КАКО ЈЕ ДОБРИСЛАВ ПРОТРЧАО КРОЗ ЈУГОСЛАВИЈУ, повест	200
14. Ц. Ц. Осборн: ПОТЕРА ЗА ДИПЛОМОМ, фест-роман	200
15. Матија Бећковић: О МЕЂУВРЕМЕНУ, сатирични записи	300
16. Жак Превер: НЕКЕ СТВАРИ И ОСТАЛО, песме	300
17. Херман Хесе: СТЕПСКИ ВУК, роман	300
18. Херман Хесе: СИДАРТА, роман	300
19. Херман Хесе: ДЕМИЈАН, роман	300
20. Џори Орвел: ЖИВОТИЊСКА ФАРМА, роман	300
21. Рабиндранат Тагор: ГРАДИНАР, песме	300
22. Иван Иванович: ЦРВЕНИ КРАЉ, роман	300
23. Милош Црњански: ДНЕВНИК О ЧАРНОЈЕВИЋУ, роман	300
24. Ф. М. Достојевски: ЗАПИСИ ИЗ ПОДЗЕМЉА, роман	300
25. Душан Радовић: БЕОГРАДЕ, ДОБРО ЈУТРО, I	300
26. Душан Радовић: БЕОГРАДЕ, ДОБРО ЈУТРО, II	300
27. Душан Радовић: БЕОГРАДЕ, ДОБРО ЈУТРО, III	300
28. Бранимир Штепановић: УСТА ПУНА ЗЕМЉЕ, роман	300
29. Данило Киш: ГРОБНИЦА ЗА БОРИСА ДАВИДОВИЧА, приповетке	300
30. Предраг Матевјевић: ЈУГОСЛОВЕНСТВО ДАНАС	300
31. СЛОВО О ПОЛГУ ИГОРОВУ, еп	300
32. Душан Ковачевић: БАЛКАНСКИ ШПИЈУН и друге драме	350
33. Фелдмаршал Александер: МЕМОАРИ 1940-1945	350
34. Брана Црнчевић: СИБИРИ, СИБИРИ, песме	350
35. Чедомир Мирковић: ПИСЦИ, КЊИГЕ, ЧИТАОЦИ	400
36. Г. Г. Маркес: СТО ГОДИНА САМОЋЕ, роман	400
37. Хенри Милер: РАКОВА ОБРАТНИЦА, роман	400
38. Живојин Павловић: ЗАДАХ ТЕЛА, роман	400
39. Десанка Максимовић: ИЗАБРАНЕ ПЕСМЕ	400
40. Јанко Веселиновић: ХАЈДУК СТАНКО, роман	400
41. Меша Селимовић: ОСТРВО, роман	400
42. Миодраг Булатовић: GULLO GULLO, роман	450
43. Танасије Младеновић: ПОМЕШАНЕ КАРТЕ, песме	500

У истој колекцији и у истој опреми по четири књиге поезије и прозе за децу:

Стеван Раичковић..... 2.000 дин.

Десанка Максимовић.. 6.600 дин.

44. Иво Андрић: НА ДРИНИ ЋУПРИЈА, роман	500
45. Меша Селимовић: ДЕРВИШ И СМРТ, роман	500
46. Меша Селимовић: СЈЕЊАЊА, мемоарска проза	500
47. Јован Радловић: ГОЛУБЊАЧА, приповетке, драма	550
48. Ерика Јонг: СТРАХ ОД ЛЕТЕЊА, роман	550
49. Маршал Васиљевски: МОЈЕ ЖИВОТНО ДЕЛО, мемоари	600
50. Борислав Пекић: БЕСНИЛО, роман	600

Данима су на листама бестселера три књиге из нове серије библиотеке Мерилијани, изашле истог дана у истој опреми (тврди повез са омотом у боји, латиница):

1. Варлам Шаламов: ПРИЧЕ СА КОЛИМЕ 1.900
2. Честав Милош: ЗАРОБЉЕНИ УМ 1.900
3. Чарлс Буковски: БЛУДНИ СИН, роман 1.900

Искористите прилику!

Од неких наслова БИГЗ располаже малим бројем примерака.

Највећи део ових књига биће поново штампан, али свако ново издање биће знатно скупље од претходног.

Не оклевајте, појурите са поруком.

Београдски издавачко-графички завод ООЗ РИЗДАВАЧКА ДЕЛТНЦА 11001 Београд, Булевар војводе Мишића 17-VI поштански бокс 340, телефон 633-763		Нешто ређио препрати 487	
Поручите		(место и датум)	
ДЕЛА ДУШАНА РАДОВИЋА ЗА ДЕЦУ у 4 књиге, цена 2.400 динара; ДЕЛА СТЕВАН РАИЧКОВИЋА ЗА ДЕЦУ у 4 књиге, цена 2.000 динара; ДЕЛА ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋА ЗА ДЕЦУ у 4 књиге, цена 6.600 динара; КОМПЛЕТ од 50 ЈЕВТИНИХ КЊИГА, цена 14.930 динара.		појединачне књиге из комплета	
бројеве књига:		навести бројеве књига	
Инос вредности узимате поруче од _____ динара и дајте:		навести бројеве књига	
а) о децем поучећа (латиница) поштом приликом пријема књига са 20% понуста ако је вредност поручећа 2.000 динара и више.		навести бројеве књига	
б) у _____ месечних рата (највише 10 рата, највише унос рате 1.000 динара), у отплату, уз камату, при чему бу прву рату платити приликом пријема књига, а остале рате са укупним износом који бу, добијати од БИГЗ-а, до окончања исплате.		навести бројеве књига	
Књиге се испоручују одмах. У случају спорна напремак је одговарајући су у Београду.		навести бројеве књига	
(ПРЕЗИМЕ, НАМЕ ОЦА И ИМЕ)		навести бројеве књига	
Тел. у стану		навести бројеве књига	
(Адреса стана, број поште, место, улица и број)		навести бројеве књига	
(Оригинална у којој је наручилиш изпослени и неће адреса)		навести бројеве књига	
Овера о изплати, пен ипотери прилажу претпоследња чек пенитре (обавезно само при плаћању у ратама)		навести бројеве књига	
ПОРУЧЕЊЕ ИСПОД 1.000 ДИНАРА И НЕОВЕРНЕ ПОРУЧЕЊЕ (при плаћању у ратама) НЕ ПРИМАМО!		навести бројеве књига	

ЖРТВОВАНИ
СТВОРОВИ

ЉУБАВНИ ЈАДИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛНОГ МАЧКА

О ЖИВОТУ ЖИВОТИЊА У ЛАБОРАТОРИЈАМА МАЛО СЕ ЗНА. ОТУДА
ЈЕДИНО СТИЖУ ГЛАСОВИ КАД СЕ ПРОНАЂЕ КАКАВ ЛЕК КОЈИ ЋЕ
ПОМОЋИ ЧОВЕКУ. ОВО ЈЕ ПРИЧА БИОЛОГА ИГОРА КАРСАКОВА. НЕОБИЧНА.

Прошку је тешко описати у неколико речи. Био је јак и велик, нимало грациозан. Незграпан ход никако није упућивао на мачји род. Међутим, за трен је умео да се преобрази у муњу, стреловито јурне и још вештије оствари оно што је наумио. Дугачка врло густа длака била је једнобојна, прљавосива. Очи озбиљне, мешавина подсмешљивих и испитивачких. Гледа те и као да каже: „А ти си још ту...“

Кад је стигао у нашу лабораторију, ту су већ биле три мачке: Васисуалиј, Федор и Дуска. И све три у много чему различите. Васисуалиј, црно-бели мачак, био је највећи али надасве доброћудан и достојанствен. Читаво своје слободно време проводио је на прозору загладан у неку само њему знану тачку. Неваљалица Дуска, кратке сивосмеђе длаке, упорно је досађивала Васисуалију док је овај стајао на прозору. Узалуд. Много више успеха имала је удварајући се Федору, неспретном и прилично ружном мачору, вођи дружине.

У такву ситуацију једног јутра стигао је Прошка. Кад сам га спустио на под, лено се протегао и попут каквог уморног бонвивана осмотрио околину. Његов долазак, зачудо, први је регистровао Васисуалиј и, тешко се спустивши с прозора, кренуо према дошљаку. Ваљда да му пожели добродошлицу. У међувремену је реаговао и мирни Федор и покушао да спречи Васисуалија у његовој намери. Да се зна ко је ту газда и ко има право да први дочека госта.

Прошка је муњевито скочио и нашао се између Васисуалија и Федора. Тишина је потрајала неколико минута. Само њима знаним погледима три мачка су нешто већала. Онда је Прошка скочио на прозор, место резервисано само за Васисуалија, и успут шапом lupио Дуску. Троје домаћина се за то време није ни померило. Прошка је затим извршио неку врсту смотре њихових лежача, пришао ми и — не питајте ме како, али знао сам — мјаукнувши затражио да и за њега направим сличан.

Љубоморна Дуска

Било је више него извесно да су га остале мачке прихватиле за новог шефа, што ме је јак изненадило с обзиром да сам из искусства знао да се вођа бира после дуге и жестоке борбе. Увео је и ред за храну: прво би еам појео

оно што је најбоље, за њим Дуска, па Федор. Васисуалију остаци.

Након неког времена и на Прошку је дошао ред да се подвргне експерименту с електродама у глави. Нимало опасна ствар по животињу. Већ смо се спријатељили и чинило ми се да Прошка разуме сваку изговорену реч, често и ону коју сам тек намеравао да изустим. Волео је, рецимо, да легне у моју фотељу, али је било

Прошку, Дуску, Федора и Васисуалија нисмо подвргавали такозваним оштрим експериментима, оним који се обично завршавају смрћу животиње. Њих четворо, већ сам рекао, били су предвиђени за безбедније опите. Међутим, ваља имати на уму да је успех у науци редак и да се до њега долази само безбројним понављањем одређених експеримената. Нимало наивних по животиње. За њих

морао да проверим резултате једног експеримента. Сада, после толико времена, мислим да сам погрешно. И није ми лако. Требало је да пустим да ствари иду својим током, да нађем неку другу мачку. Али, човек је, по правилу, увек паметнији после учињене глупости.

Очи препуне туге

Ваља, овде, рећи да су мачке иначе бића потпуно лишена колективних осећања. Можете једној од њих да дајете наркозу — иначе, за гледање нимало пријатан чин — друга ће мирно да преде на свом лежачу или халапљиво да једе. Или да, док је мачка на операционом столу, умиљато вам приђе и трља се о вашу ногу.

За пола године боравка код нас Прошка је штошта видео. И никада није реаговао. Међутим, требало је видети тог мачка кад сам давао наркозу шареној скитници. Стајао је на метар од мене и посматрао ме очима препуним неизмерне туге. Било је у њима и прекора и молбе али највише бола. Немогу.

После операције — морао сам да јој отворим лобању — шарена скитница није дуго живела. У заносу да ли ћу тим експериментом наћи потврду својих претпоставки, потпуно сам заборавио на Прошку. Механички сам извукао храну и дао је мачкама. Ниједна није пришла јер није било — Прошке. Завукао се у удаљено ћоше, и, чинило ми се, дремуцао. Дуска, Федор и Васисуалиј напосто нису знали шта ће. Прошка их је научио раду, а сад се не помера.

Тек петнаестак минута доцније они су, тихо и без гужве, пришли храни и, готово крадомце, с њом одлазили у углове. Мени, међутим, тада није било до њих. Сву пажњу усредсредило сам на Прошку. Однео сам му парче меса. Није га ни погледао, мене још мање. Одбио је да једе. И више од тога, одбио је да живи. Не, ништа га није болело. Једноставно, његова душа није издржала. Није могао, ни хтео, да живи без шарене скитнице.

Завукао се на скровито место на удаљеном ормару и почео да умире. Звао сам га неколико пута, ниједном се није померио. Као да је знао да сам је ја убио. Два дана није ни мрднуо. Трећег је пао одозго. И угинуо.

После догађаја с Прошком дуго нисам могао да радим у лабораторији.

П. М.

Илустровао Брана Јовановић

довољно само да кажем: „Прошка, иди на своје место“ и мачак би истог тренутка одлазио. Или, погледам га, а он одмах устаје.

Све четири мачке учествовале су у експерименту у коме су морале у кавез, таман довољан да се смести једна од њих. Углавном смо их узимали у руке и односили до њега. После опита давали смо им посебно укусну храну, али, свеједно, ниједна није хтела драгољно у кавез после речи: „Хајдемо на посао!“ Осим Прошке.

Једном сам, сасвим случајно, док сам седео за столом, изговорио те „три слатке речи“ и Прошка је већ био у кавезу. Сам! Друге су се мирно излежавале.

смо обично доносили мачке са улице.

Тако је било и овог пута. Мачку је нашао наш неуморни чувар животиња Валентин, некакву шарену скитницу. На први поглед, ружна и сва никаква. Тако, међутим, није мислио Прошка. Та два-три дана гледао је у њу као у икону мада га она није примећивала или се бар правила да га не примећује. Дуска је постала љубоморна и чинила свакојаке пакости, све док Прошки није досадило и одвалио јој неколико плуски по њушци.

Враг би га знао како, тек све су мачке знале шта чека ту шарену скитницу. Све осим ње. А ја сам

АЛ' ЈЕ ЛЕП ОВАЈ РЕП

Неке ознаке путничких авионских компанија

AUSTRAL LINEAS
AEREAS
АРГЕНТИНА

AIR CANADA
КАНАДА

IBERIA
ШПАНИЈА

ALOHA AIRLINES
САД

AA
САД

JAL
ЈАПАН

INEX ADRIA
ЈУГОСЛАВИЈА

GERMANISCHE
BEDARFSFLUGFAHRT
СР НЕМАЧКА

AVIOGENEX
ЈУГОСЛАВИЈА

BRITISH
CALEDONIAN

VARIG
БРАЗИЛ (ознака на униформи)

BRAATHENS
НОРВЕШКА (ознака на униформи)

EAL
ЕТИОПИЈА (ознака на униформи)

PAN AM
САД

SAS
СКАНДИНАВИЈА

SABENA
БЕЛГИЈА

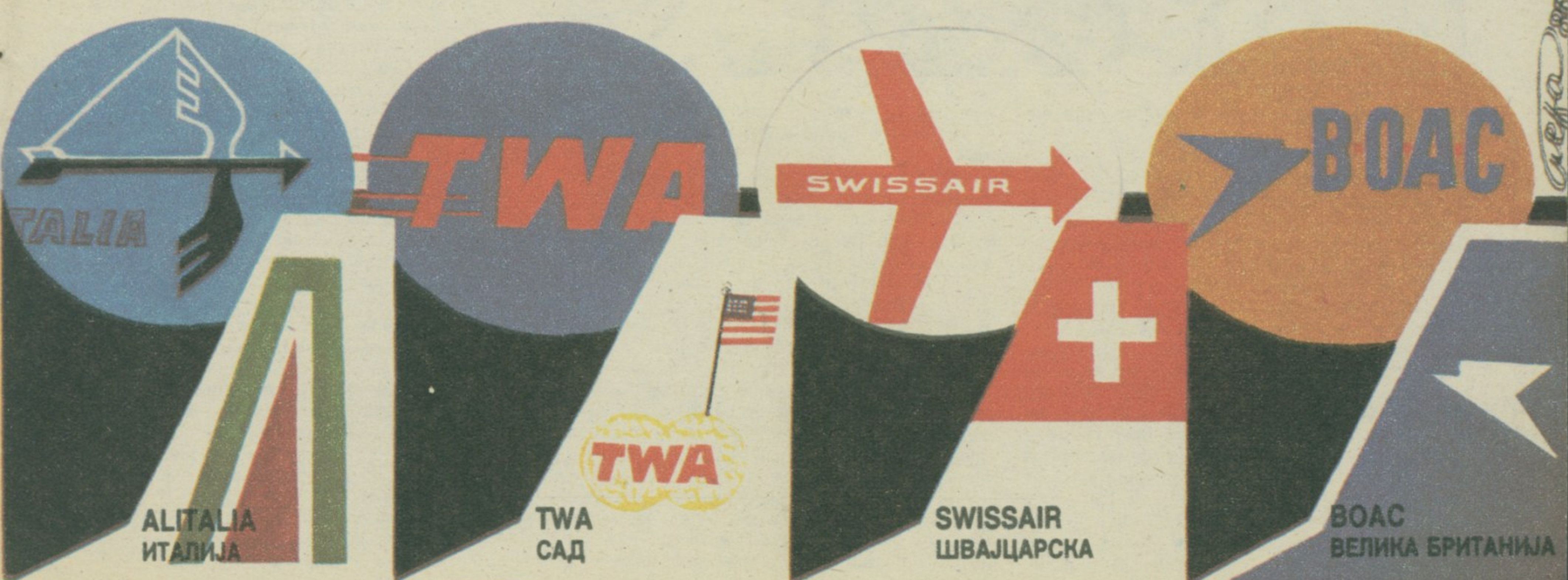
АЭРОФЛОТ
СССР

Ал' је леп овај реп – изјавио је Иван Матић, грађанин СФРЈ, стар 5 година, кад је 15. јануара 1986, на сурчинском аеродрому видео птицу на авиону кувајтске компаније.

Дајемо прегршт шарених авионских репова његовим друговима и другарицама. Да се сете с ким могу да лете

Илустровао: Петар Радичевић

ХИТ

ИНТЕРВЈУ:

СТИНГ

ПРИВУЧЕН СЛУЧАЈНОШЋУ

СТИНГ ЈЕ ФЕНОМЕН МЕЂУ РОК МУЗИЧАРИМА ИЗ НАЈМАЊЕ ДВА РАЗЛОГА. ПРВИ ЈЕ ТАЈ ШТО ЈЕ РАСПУСТИО (ПРИВРЕМЕННО?) ВРЛО УСПЕШНУ ГРУПУ „ПОЛИС“ („POLICE“) ДА БИ КРЕНУО НЕИЗВЕСНИМ ПУТЕВИМА СОЛО КАРИЈЕРЕ НА КОЈИМА СЕ ТАКОЂЕ ИЗУЗЕТНО ДОБРО СНАЛАЗИ.

ДРУГИ РАЗЛОГ ЈЕ ПРЕД ВАМА. СТИНГ ЈЕ У СТАЊУ ДА ТОКОМ ЦЕЛОГ ИНТЕРВЈУА МУЗИКУ ПОМЕНЕ САМО ЈЕДНОМ. И ТО УЗГРЕД! ТАКВИХ НЕМА ПРЕВИШЕ.

Да ли твоја деца утичу на песме које пишеш?

— Да, али не увек. Рецимо, једна песма са мог соло албума „Сан плавих корњача“ настала је тако што је мој најстарији син Џо, који има осам година, дошао једног дана из школе и питао ме: „Може ли се направити бомба која би могла да уништи цео свет?“ Ја сам му рекао да постоји и то га је веома узнемирило. „Али,“ рекао сам му, „размисли мало о томе. Шта би се постигло активирањем такве бомбе која би нас све дигла у ваздух? То се неће догодити јер смо сви ми превише осетљиви.“ Иако је то, наравно, само донекле истина, потпуно се смирио кад је то чуо. Онда сам сео и написао ту песму која се њему необично свидела. Мислим да је проблем са Џоом у томе што је препаметан за своје године. По мени, у тим годинама је много боље не разумети ништа.

А и иначе, деца потхрањују мој бес, јер им је све теже да схвате нас одрасле. Потпуно су наивна и невина. Што сам старији, то сам оштрији

у песмама, између осталог и због њих.

Колико те брине могућност нуклеарног рата?

— Све више. Ја сам од оне плашљиве врсте људи и, као што сам рекао, све више се плашим због деце. Шанса да она имају миран и срећан живот смањује се сваког тренутка и то ме много љути.

Љути ме и то што морамо да се плашимо нуклеарног рата од тренутка кад се родимо. Ми живимо с тим, али мислим да то нипошто није ствар због које би требало да будемо поносни.

Ја пишем песме о томе, јер нисам политичар, и осим песама не располажем ниједним другим начином на који бих могао да утичем на људе. А мислим да ће музика моћи да промени свет оног тренутка када људи буду почели да верују да је то могуће. Сви смо годинама говорили како се музиком само уметнички изражавамо и како тиме нећемо променити свет јер је то немогуће. „Band Aid“ је, међутим, доказао да то ипак није тако, и наједном има много песама

чији је циљ да се некоме помогне. То ми се свиђа и искрено желим да будем део тога.

Да ли у последње време дуже боравиш у Енглеској?

— Сасвим довољно, рекао бих. У Енглеској је, моментално, бар по мени, нека чудна ситуација. Људи не воле када неко напусти земљу. И зато ми је чудно што ме не воле, јер ја нисам отишао. И даље живим овде, само што нисам баш често активан. Мислим да је врло добро да човек одсуствује из Енглеске, као и из сваке друге земље, јер му то отвара неке нове видике када се врати и омогућује му да види земљу на један потпуно нов начин. То нарочито важи за Енглеску јер се овде ствари догађају тако полако да уколико живите овде, почињете да их не примећујете.

Да ли планираш да останеш?

Да. Уколико бих отишао због неслагања са оним што се догађа, и сам бих постао део тих проблема. Било би ми врло лако и угодно да одем негде где сунце сија сваког дана. Али, ја сам ипак Енглез.

Да мало променимо тему. Шта те је привукло глуми, којом се у последње време доста бавиш?

— Чиста случајност. Када сам се доселио у Лондон, био сам девет месеци без икаквог посла и то је било врло непријатно. Био сам спреман да радим било какав поштен посао да бих зарадио нешто новца. Тако сам прихватио понуду да стирам у рекламама. Када сам једном почео наставили су да ме зову, али не превише често. Тако ме је жена, једног дана, наговорила да одем на аудицију за филм „Квадрофонија“ („Quadrophonia“) који се тада снимао. Док сам чекао да дођем на ред, било ми је врло досадно тако да сам из џепа извадио једну књигу Хермана Хесеа коју сам у то време читао и задубио се у њу. Тада је дошао режисер Франк Родам (Franc Roddam), видео шта читам и почео да разговара са мном о Хесеу. Сат касније рекао је: „Сада морам да идем. Да ли желиш тај посао?“

Тако је почело. Ко зна, можда су они мислили да сам ја очајан глумац али сам изгледао управо онако како је било потребно за тај филм.

Да ли уживаш у глуми?

— Да. Али никада нисам приступио том послу са уверењем да сам изузетан глумац. Увек сам био свестан својих могућности и знања, тако да сам сваку улогу користио као средство да нешто ново научим. То у ствари искрено желим.

Имаш ли још амбиција које ниси остварио?

— Рецимо, још увек немам довољно добар бекхенд у тенису. Била је то „женска“ игра у Њукастлу из ког сам потекао, али у последње две године врло интензивно играм и то ми се необично свиђа. Џон Мекинро је био на неколико мојих концерата и једном ми је понудио да одиграмо неку партију, али ја сам морао да отпутујем. Баш ми је жао...

Шалу на страну, да ли си још увек амбициозан?

— Многи ме оптужују за претерану амбициозност, што је, по мени, прилично неправедно. Ја једноставно не могу да се помирим са чињеницом да бих једног дана могао бити сврстан у „другу лигу“. Ако је то претерана амбициозност, онда сам крив.

У ствари, ја само желим да видим колико далеко могу доспети са оволиком количином талента који ми је природа подарила.

ОВО НИСТЕ ЗНАЛИ

ГРЕЈС ЏОУНС (GRACE JONES)

Рођена је на Јамајци, где је њена породица дуго била једна од најутицајнијих.

Отац јој је свештеник.

Први филм у ком је глумила био је, мало познати, „Гордонов рат“ („Gordon's War“). Од тада је глумила у филмовима „Конан Варварин“ („Conan The Barbarian“) и „Поглед на убиство“ („A View To A Kill“).

Омиљене боје су јој црна и плава.

Каријеру је почела као фото-модел и појавила се на насловним странама часописа „Вог“ („Vogue“) и „Ел“ („Elle“).

Њен најновији сингл „Роб ритма“ („Slave To The Rhythm“) је тек друга њена мала плоча која је доспела на листу од сто најпродаванијих синглова у Великој Британији, иако већ дуго ужива статус изузетно квалитетног извођача. Њен први хит сингл била је верзија песме „Приватни живот“ („Private Life“) коју је оригинално снимала група „Притендерс“ („Pretenders“).

ТРАЖИЛИ СТЕ ПЕСМУ

BLUES ЗА МОЈУ БИВШУ ДРАГУ

Никад се нећу вратит у свој родни град
тамо ме не чека нико
већ одавно су изблиједила сва лица
и већ одавно имена њим не знам
само понекад зјми
док вјетрови оплакују дане
сјетим се тебе, моја бивша драга
и неке њежности давне
а нешто ми шапне у срцу
и знам
да сам на свијету сам

И да те поново видим
шта бих ти о себи могао рећи
осим да сам срео много људи
а да ми пријатељ није био ни један
да сам био и гладан и славан
весео и плачан, биједан и сјајан
да ме љубило много жена
а да ни једну волио нисам
и нешто ми шапне у срцу
и знам
да сам на свијету сам.

Моја драга, моја драга
бивша драга
моја драга и ево уморан
старац сам сад
мада изгледам млад

Текст: Горан Бреговић;
Изводи: „Бијело дугме“

СВЕ ПЛОЧЕ

„LEVEL 42“ (LEVEL FORTITU)

„Turn It On“, „Polydor“, 1981;
„The Early Tapes – July / August 1980“, „Polydor“, 1982;
„The Pursuit Of Accidents“, „Polydor“, 1982;
„Standing In The Light“,

„Polydor“, 1983;
„True Colours“, „Polydor“, 1984;
„Influences – Mark King Solo Album“, „Polydor“, 1984;
„A Physical Presence“, „Polydor“, 1985.

ГОВОР БРОЈКИ СРЦЕ ПО СРЦЕ – ИСТОРИЈА

Када је песма „Добро срце“ („A Good Heart“) коју пева Фергал Шарки (Fergal Sharkey) доспела на прво место британске топ листе синглова, пажљивији пратиоци листа констатовали су запањујућу подударност. То се, наиме, догодило тачно тридесет и три године пошто је објављена прва топ листа у Великој Британији а и тада је на првом месту била песма која у наслову има реч „срце“. Била је то „Ту у мом срцу“ („Here In My Heart“) коју је певао Ал Мартино.

Од тада је, до Шаркијеве песме, на првом месту било осам извођача. Последњи пут то је пошло за руком дуету „Јуритмикс“ („Eurythmics“) са песмом

„Мора да постоји анђео који се игра с мојим срцем“ („There Must Be An Angel / Playing With My Heart“). Било је то половином прошле године.

Посебно је занимљиво да је ту, као и Шаркијеву песму, продуцирао исти човек – Дејв Стјуарт, члан „Јуритмикса“.

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ

Мислим да би Гелдоф требало да се кандидује за председника владе.

Bono Vox. „U2“

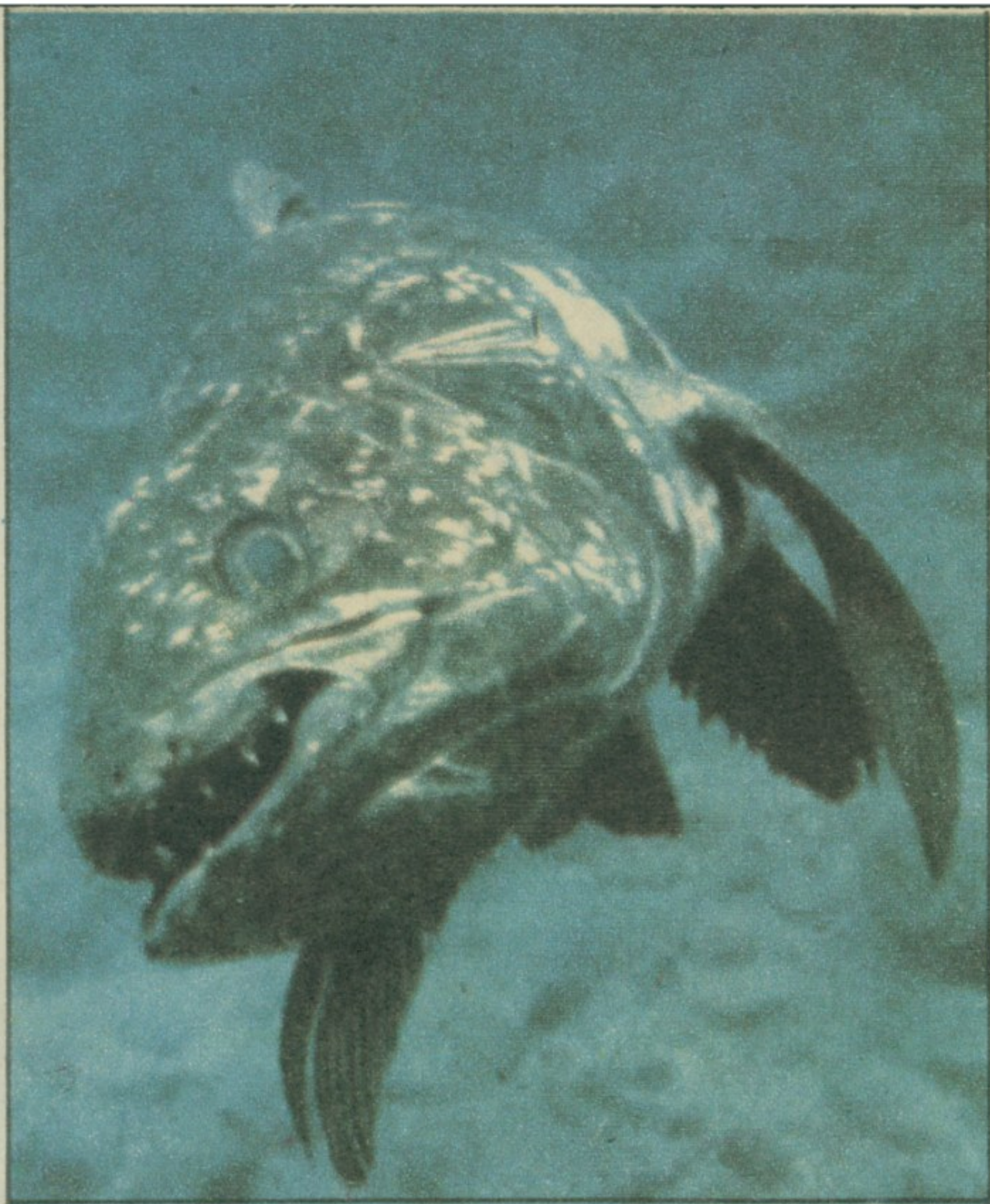

РОК

РОЂЕНДАНИ

31. јануар

1951. – Фил Манзанера (Phil Manzanera), „Рокси мјузик“ („Roxxy Music“);
1951. – Фил Колинс (Phil Collins);
1956. – Џон Лидон (John Lydon), „ПИЛ“;
1961. – Лојд Кол (Lloyd Cole).

НОВА НАУКА:
КРИПТОЗООЛОГИЈА

**ГОВЕЧЕ КОЈЕ ТЕЖИ ЧИТАВУ
ТОНУ, СЛЕПИ МИШЕВИ ОД
САМО ДВА ГРАМА,
ДИНОСАУРУСИ, ГИГАНТСКИ
ГЛАВНОШЦИ И НАРАВНО –
СНЕЖНИ ЧОВЕК: СВЕ ЊИХ
ТРАЖИЛИ СУ И ЈОШ ТРАЖЕ
НАУЧНИЦИ НОВОГ КОВА**

У овом тренутку на десетине геолога, археолога, алпиниста, зоолога и биолога претражују најзабаченије области на земаљској кугли у потрази за бићима за која се сматра да су одавно изумрла. Чак је измишљен и назив за ову нову врсту науке: криптозоологија. Шта то тера озбиљне светске научнике да невероватном упорношћу траже животиње давно заборављених облика?

Гровер Кранц, антрополог са Универзитета у Вашингтону, сигуран је да и данас постоји „Биг фут“ (велико стопало), огромни човеколики мајмун за кога се сматра да је живео пре 600 хиљада година на Стеновитим планинама. Анијани Марселин, зоолог из Конга, тврди да је лично видео у џунглама своје земље „Мокеле мбембеа“, диносауруса дугог осам метара. Рој Машал, биохемичар са Универзитета у Чикагу, сигуран је да гигантски главноножац није некаква морнарска легенда, него истинско биће које живи у водама око Флориде.

Ово троје научника само су истомишљеници бројне групе криптозоолога расутих по свету који су, да би ускладили своја истраживања и лакше размењивали вести, створили удружење. Оно је недавно у Лондону имало и свој први скуп.

Том приликом су надугачко и нашироко дискутовали не само о „бићима“ о којима смо малопре говорили, него и о ружном снежном човеку Јетију и о чудовишту из Лох Неса. Причало се и о разним траговима стопала чије су димензије биле вансеријске, о мистериозним створењима која је неко на тренутак спазио у помрчини неке џунгле, па и о страшним причама које препричавају врачевни примитивних племена. Али ништа више од тога: „велики плен“ о коме криптозоолози причају још је неразрешена мистерија.

Баш због тога криптозоологији прети опасност да изазове широм света велике полемике у научним круговима. Заправо, неки стручњаци се већ чуде да у ери када биологија као наука интензивно проучава састав дезоксирибонуклеинске киселине неки наивци или сањалице губе време тражећи звери као што су змајеви или једнорози. Утолико пре што још толике врсте црва, инсеката, риба, које додуше нису тако застрашујућег изгледа, али нису ни мање важне, чекају да буду откривене и класификоване.

Изумрли ђубретар

Које су то још животиње које „лове“ криптозоолози? На пример „буру“, гигантски гуштер о којем

Целакантум, риба за коју се веровало да је истребљена још пре 65 милиона година.

Варан, или змај са Комодорских острва, откривен 1912.

ГДЕ СИ ДОСАД, ЧУДОВИШТЕ?

причају становници области на граници између Индије и Кине, требало би да буде дуг пет метара. Ту је и „је рен“, нека врста непознатог великог мајмуна који, наводно, живи у провинцији Худеј у централној Кини. А друштво им прави и „ри“, водена животиња која је „виђена“ дуж обала Нове Гвинеје. Једна америчка експедиција тврди да га је препознала, али да није била у стању ни да га фотографише а камоли да га ухвати.

Истину говорећи, последњих деценија откривене су многе животињске врсте о којима се ништа није знало и за које се сматрало да су нестале стотинама, па чак и хиљадама и милионима година раније. Од 1940. наовамо годишње се у просеку откривало по три врсте птица и још покоји сисар. Нека од тих открића стварно су невероватна.

Тридесетих година у прашумама Камбоџе, а на основу причања домородаца, откривен је „купреј“, највеће дивље говече: тежи и до једне тоне, а веровало се да је нестало још у леденом добу. То значи, стотинама хиљада година раније. Нешто слично догодило се и 1966. са патуљастим опосумом из аустралијских планина: по зоолозима, он је истребљен пре најмање 20 хиљада година, па је његово проучавање било могуће само захваљујући фосилним остацима. Али, поменуте године ухваћен је један живи примерак док је претуркао по ђубрету у неком планинском спортском центру.

И још: 1972. године у саванама западног Парагваја нађена је „свиња из леденог доба“ за коју

су стручњаци тврдили да је нестала баш како јој и име каже. „Целекантум“, риба дугачка метар и по, за научнике је до 1938. била само фосил животиње нестале пре 65 милиона година: те године, међутим, откривен је један живи примерак у Тихом океану. На пучини

Мегамант (велика уста) примерак једне фамилије ајкула, откривен је тек недавно.

Огромни отисак стопала, пронађен пре много година на Хималајима, за који се сматра да припада Јетију.

око Хавајских острва 1976. уловљен је први примерак једне нове фамилије ајкула. Била је дугачка преко четири метра, а због димензија чељусти назван је „мегагант“ (велика уста).

Неки научници су убеђени да постоји бар још који вул торбар, један од најзанимљивијих сисара који је у Аустралији престао да живи пре много хиљада година, а задржао се једино у Тасманији (где се крајем прошлог века немилосрдно ловио зато што је, наводно, клао и убијао овце).

Измишљени мајмунопаук

Подједнако изненађујућа су и открића животиња за које се није знало ни да су постојале док их неко пуким случајем није угледао.

Варан, или змај са Комодорских острва, откривен је први пут 1912. године. Речни делфин пронађен је у Жутој реци у Кини тек пре педесетак година.

Оно што се сматра најмањом топлокрвном животињом која уопште постоји, откривено је пре дванаест година на Тајланду. То је једна врста слепог миша без репа, тешког само два грама и дугог свега три центиметра. До 1936. године сваки зоолог би се закleo да у Африци не постоје пауни, птице за које се сматрало да потичу искључиво из југоисточне Азије. Те године, напротив, један орнитолог видео је у Африци неколико пера за које му је речено да су из тадашњег белгијског Конга. И тако је открио афричког пауна.

Постоји чак једна врста која је и поново откривена и уништена за само неколико месеци: то је слепи миш који се храни воћем. Један зоолог га је описао 1977. на основу фосилних остатака пронађених после у некој пећини на Новој Гвинеји. Мало пошто је објавио резултате свог истраживања, научнику је неки локални колекционар доставио живи примерак тог истог слепог миша. Рекао је да га је ухватио у једној пећини где их није још много остало. Зоолог ипак није успео да их види: када је неколико месеци касније дошао до тог места, колекционар му је испричао да су ловци већ убили или растерали све остале који су били живи.

Кад су толике животиње остале у животу толико времена, тврде криптозоолози, сасвим је могуће да се и неке много веће врсте још крију у неприступачним и неистраженим областима на Земљи. И зато не треба олако одбацити могућност да сваког часа могу да буду и откривене.

С друге стране, како мерејају сумњала, открића су увек везана за нека ситна бића, која су током векова и могла да остану незапажена, или за она која веома личе на нека већ позната. Зато није случајно, примећују опет скептици, што су научни радови и обавештења криптозоолога увек пуна прича из „друге руке“. Оне се после покажу неоснованим, или чак и правим преварама. Позната је она са „мајмуном-пауком“, обичним мајмуном који је фотографисан тако да му се није видео реп и тако је „прошао“ као нова врста.

М. И. Ш.

НАВРХ ЈЕЗИКА

РЕЧЕНИЦЕ СА ТАЈНИМ ВЕЗАМА

У француским збиркама историјских анегдота често се наводи писмо које је један (не много писмени) бивши војник Наполеона I упутио Наполеону III. Тражећи одликовање за прошле заслуге, он је написао:

„Сире, ја сам се борио под командом Вашег блаженопочившег стрица и задобио две ране – једну код Ваграма, а другу на левој бутини.“

То је она грешка коју би логичари назвали „нејединствен критеријум класификације“. Негде у исто време кад је писано ово писмо, амерички председник Линколн је заједно с неком отменом дамом обилазио војнике рањене у грађанском рату. Пришавши једном до гуше покривеном рањенику, дама га је упитала:

– Где сте рањени?

– Код Ричмонда, госпођо – гласио је одговор.

– Не мислим то – рекла је дама – него у који део тела?

Војник је поцрвенео као булка и, правећи се да не разуме питање, поновио:

– Код Ричмонда.

Линколн је први схватио који је део тела у питању, па се умешао:

– Дозволите да ја одговорим, госпођо. Ето... да сте ви били на месту овог војника, не бисте били рањени!

Обе ове анегдоте указују на чињеницу да питање „Где сте рањени?“ може имати два различита значења. Шта о томе има да каже стручњак за језик? Све доскора одговор би гласио – ништа. Од четврт века, међутим, отако се у лингвистици појавио правац звани трансформациона граматика, двосмислене реченице по-

стале су изузетно занимљиве за научнике.

Данас се верује да свака реченица има своју „дубинску структуру“, а да их двосмислене реченице имају две – по једну за сваки смисао. У нашем случају те структуре би могле бити нешто као „Где X прошлост–изазвати рану вама?“ и „X прошлост–изазвати где–рану вама?“. С првом структуром питање се односи на место догађаја, а с другом – на део тела који је рањен. Путем трансформација (које се одвијају потпуно несвесно и аутоматски) дубинска структура се претвара у „површинску структуру“ тј. у стварно изговорену или написану реченицу. Трансформације могу деловати

тако да две разне дубинске структуре дају исту површинску (у нашем случају „Где сте рањени?“) и отуда двосмисао.

Та мала реч „где?“ и одредбе за место које на њу одговарају, ма колико на изглед једноставни, крију још читав низ тајни и нерешених проблема. Сви смо ми, рецимо, у школи учили да се сложена реченица састоји од главне и једне или више зависних реченица. На пример, у реченици „Ти си рекао да ће бити распродаја“ главна реченица је „Ти си рекао“, а зависна „да ће бити распродаја“. Дотле је све лепо и јасно. Е, сад погледајмо реченицу:

„Где си рекао да ће бити распродаја?“

Како њу да поделимо? Главна реченица не може бити „Где си рекао“, јер ми нашег саговорника не питамо где је он нешто рекао, него где ће бити распродаја. А ако бисмо „Где ће бити распродаја“ прогласили за главну реченицу, остаје нам „си рекао да“, које никако не може бити зависна реченица, већ и зато што не зависи глагол *рећи* од израза „биће распродаја“, него обрнуто. Могли бисмо и на неколико других начина сецкати ову сложена реченицу – ниједан не ваља. У ствари, она се у оквиру класичне граматике уопште и не може анализирати. Трансформационалисти ту имају своја решења, али она су исувише компликована да би се могла применити у школи.

Ево и једног примера двосмислене реченице с одредбом за место: „Видео сам децу с другог спрата“. Она очигледно може значити или:

(а) Видео сам децу која станују на другом спрату или

(б) Био сам на другом спрату, па сам оданде видео (неку) децу.

При првом тумачењу знамо где деца станују, али не знамо ни где их је говорник видео ни где се он налазио. При другом тумачењу о деци не знамо ништа, а о говорнику знамо одакле је гледао. Али ту још није крај. Ако заменимо прву реч у реченици, тако да она гласи: „Чуо сам децу с другог спрата“, она ће од двосмислене постати – тросмислена! И даље су, наиме, могућа иста два тумачења као малочас (само са „чути“ уместо „видети“), али је могућно и треће:

(в) Са другог спрата до мене су допрли гласови деце.

Овога пута знамо где су се деца налазила, али не знамо где станују нити где је био говорник... Овакви примери показују да иза свих наших реченица постоје неке „тајне везе“, које зависе не само од склопа реченица него и од појединих речи (на пример, глагол чути богатији је тим везама него глагол видети). Разумљиво је стога настајање модерне лингвистике да продре „у дубину“ исказа, да не испитује само спољни облик реченице него да утврди како дејствује људски мозак при састављању тих реченица и при њиховом разумевању. За сада, та истраживања су тек на почетку.

Иван Клајн

Илустровао Босиљка Кићевец

ДИНО БУЦАТИ

Унутрашњости Тибестија локални водич се понудио да ми покаже зидине града Анагора. Погледах у карту, али града са таквим именом на њој није било. Ни у туристичким водичима, који су обично препуни најбезначајнијих појединости, од њега ни трага ни гласа.

– Какав је то град који није уцртан на карти? – упитах водича.

– Анагор је велики град, веома богат и моћан. Нема га на карти јер наша влада или не зна за њега или се претвара да не зна. Њиме нико не влада. Живи за свој рачун. Нико не може да уђе у њега, чак ни краљеви саветници. Анагор ни са ким не тргује – ни са далеким земљама, ни са оближњим градовима. Вековима живи потпуно изолован, унутар својих неразрушивих зидина. А зар то што из њега никада нико није изашао не говори да се тамо срећно живи?

– На картама не постоји град са таквим именом – понављао сам. – Сигурно је и Анагор једна од многобројних легенди ове земље. А обриси града нису ништа друго до привиђење које праве сунчеви зраци одбијајући се о пустињско тло.

Водич по имену Магалон, као да ме није чуо, настави:

– Требало би да кренемо два сата пре изласка сунца. Твојим колима, господине, стићи ћемо око поднева. Доћи ћу по тебе у зору, око три сата.

– Да постоји град о коме ти говориш на картама би био означен двоструким кругом и било би исписано цело његово име. Бићу спреман сутра у три Магалоне.

У зору смо са упаљеним фаровима кренули пустињским простором на југ. Пушио сам цигарету за цигаретом у нади да ће ми бити бар мало топлије. Са леве стране угледах хоризонт обасјан светлошћу. Убрзо затим изашло је сунце и почело да греје пустињу све док није постала ужарена и треперава, тако да су се свуда унаоколо видела језера у којима су се одсликавали гребени јасних обриси. А заправо, воде није било ни за једно једино ведро и само је светлוצао песак и усијано камење.

Аутомобил је јурио великом брзином. Тачно у 11,37 Магалон, који је седео до мене, рече:

– Гледај господине!

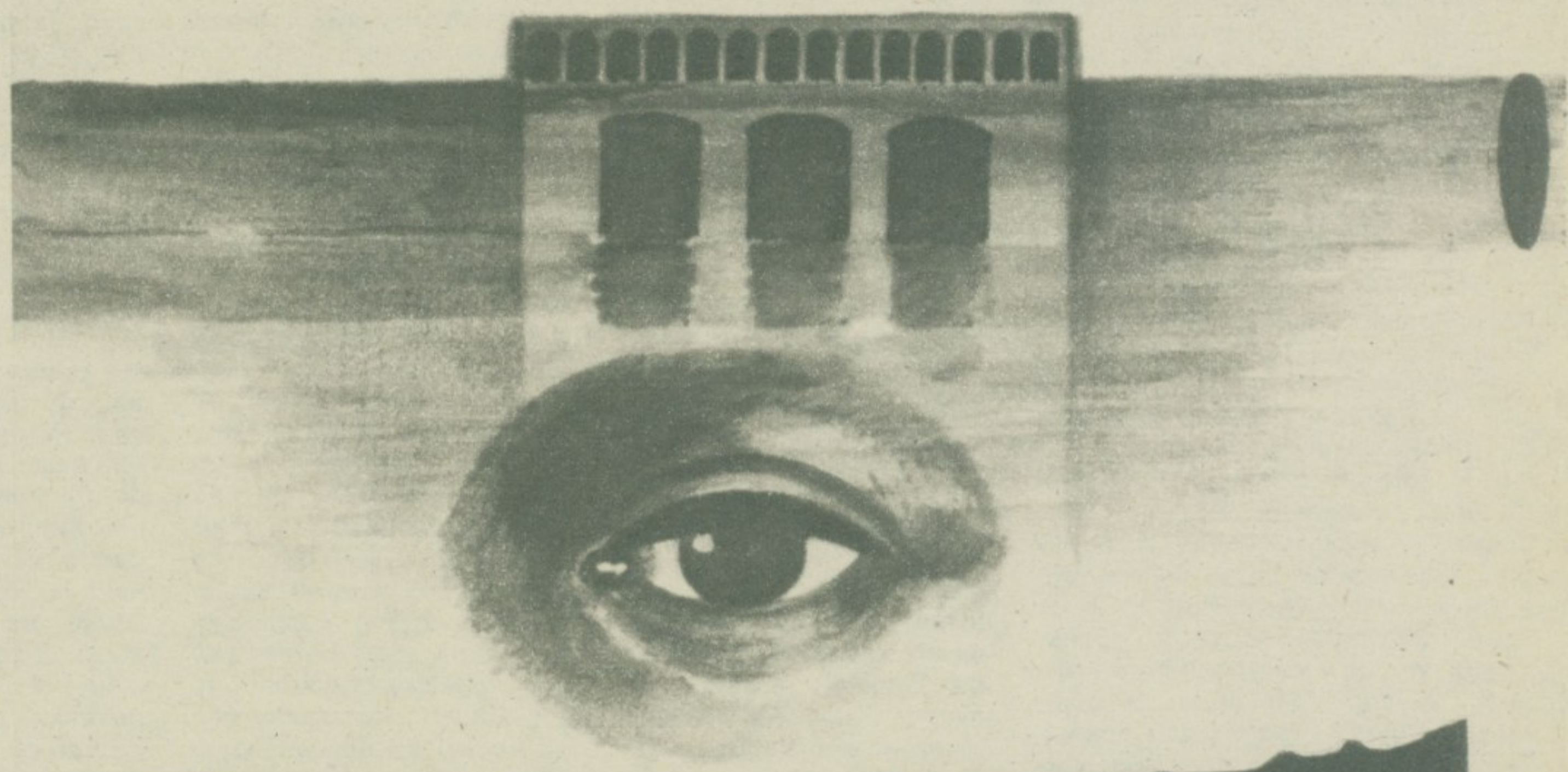
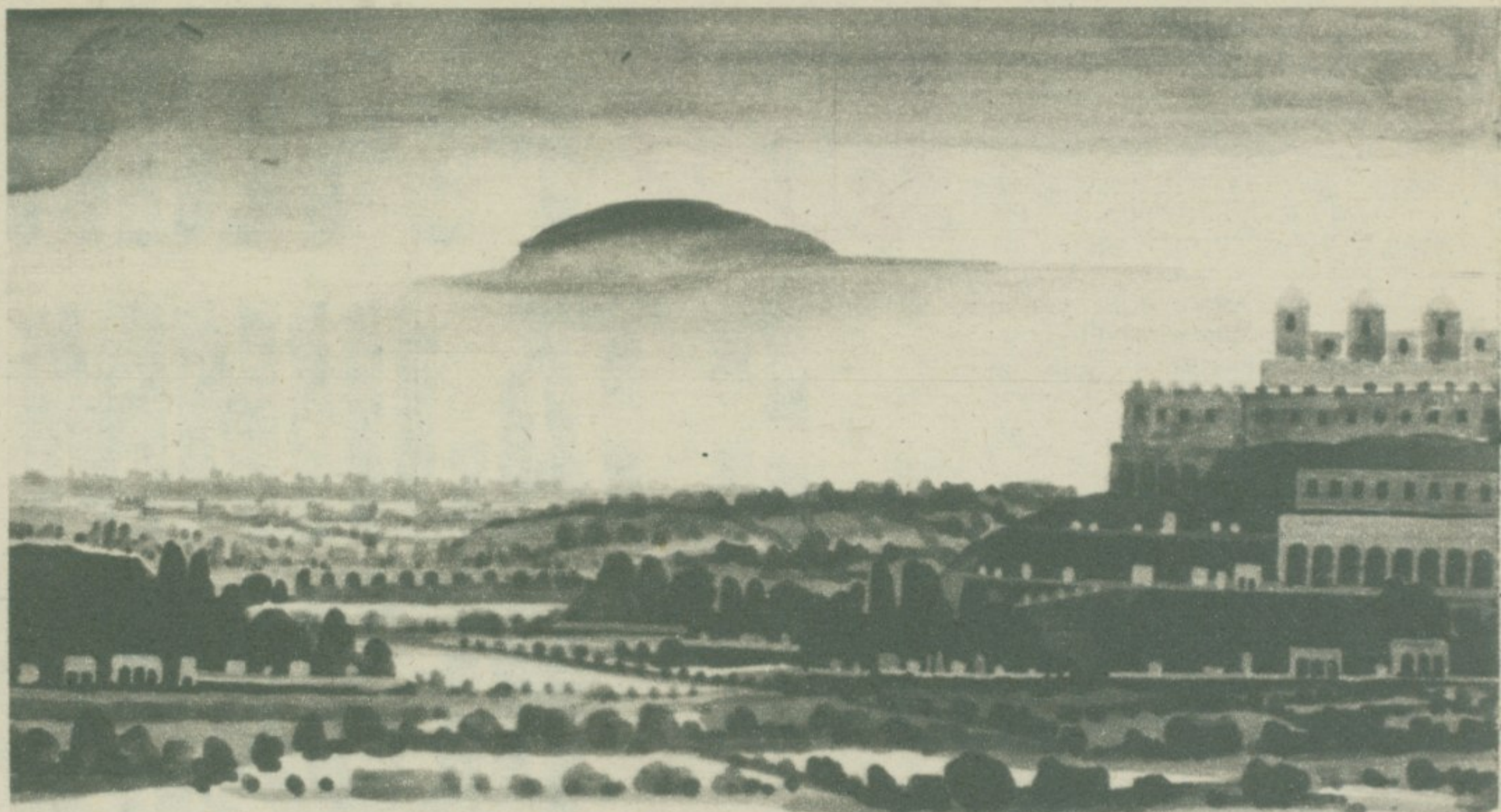
Угледах зидине града које су се пружале километрима и километри-

ма, високе око двадесатак метара, жућкасте, једноличне, са понеком малом кулом на врху.

Док смо прилазили граду видео сам многобројне шаторе разапете уз саме зидине. Било их је свакаких –

сиротињских, оних мало бољих, шатора богате господе у облику кућа на којима су се вијориле заставе.

– Ко су ови? – упитах Магалона. – Они који се надају да ће ући у град и логорују пред његовим капијама.

ЗИДИНЕ АНАГОРА

НА КАРТАМА НИЈЕ ПОСТОЈАО ГРАД СА ТАКВИМ ИМЕНОМ. НЕКИ СУ СМАТРАЛИ ДА СУ ОБРИСИ ОВОГА ГРАДА ПРИВИЂЕЊЕ КОЈЕ ПРАВЕ СУНЧЕВИ ЗРАЦИ ОДБИЈАЈУЋИ СЕ О ПУСТИЊСКО ТЛО.

Магалон се насмеја. – И сам сам некада сумњао да у граду неко живи. Постоје докази да тамо има људи. Понекад у сумрак, при повољном светлу, виде се многобројни стубови дима који се, као из кадионице, исправно дижу изнад зидина. То људи пале ватре, спремају храну, живе као сав остали свет. Пре извесног времена једна капија је била отворена – још једна потврда да унутра неко живи.

– А када је то било?

– Да будем искрен, не знам тачно. Неки кажу пре месец дана. Други тврде да је то било много раније, пре две, три, чак четири године. Понеко то приписује владавини султана Ахм-ер-Ергуна.

– А када је владао Ахм-ер-Ергун?

– Пре скоро три века... Имаш среће господине. Погледај! Иако је подне и ваздух врео, види се дим.

У шароликом логору у сенци зидина људи су се наједном ускомешали. Изашли су из својих шатора и прстом показивали на две дрхтаве кривуље сивог дима које су се кроз непомичан ваздух дизале изнад зидина. Надикивали су се узбуђеним гласовима. Иако нисам разумео ни једну једину реч, њихово усхићење било је очигледно. Нетремице су зурили у та два танка стуба дима, као да су нешто најлепше на свету. Помислих – зашто ли се толико радују?

Пре свега, то што се појавио дим није значило да ће отворити капију.

Затим, ако су тај жамор чули они унутра, а вероватно јесу, уместо да их охрабри, он их је само одвратио од намере да је отворе.

А и дим сам по себи није говорио да у Анагору има живота. Можда је од велике јаре избио пожар? А можда су кроз нека тајна враташца ушли пљачкаши, опустошили напуштени град и запалили га?

Другог наговештаја живота у граду није било. Било је чудно да се не чују гласови, песма, лавез паса. Чудно да нема стражара и радозналаца на врху зидина.

– Речи ми, Магалоне, колико је људи ушло у град када су отворили капију?

– Само један човек.

– Другима нису дозволили?

– Других није било. То је једна од најмањих градских капија. Путници су је потпуно занемаривали. Тога дана није било никога пред њом. У сумрак је стигао неки залутали путник и покуцао на њу. Није никада чуо за град. Није ништа посебно очекивао улазећи. Ту се сасвим случајно заде-сно – тражио је преноћиште. Можда су му због тога и отворили.

Двадесет и четири године чекао сам улогорен покрај зидина. Врата се нису отворила. Сада се враћам у своју земљу. Они који су у међувремену стигли одмахују главом док гледају како се спремам за одлазак:

– Пријатељу, зашто толико журиш? Мало стрпљења, до ђавола! Ти заиста тражиш много од живота.

Илустровао Михаило Ђоковић Тикало

– Ту постоје и капије?

– Има их много. Можда и више од стотину, великих и малих. Пошто су зидови веома дуги капије су доста међусобно удаљене.

– Када их отварају?

– Готово никад. Ипак, прича се да ће једну да отворе. Вечерас, сутра, кроз три месеца, кроз 50 година. Не зна се тачно када. То је загонетка Анагора.

Зауоставили смо се пред масивном гвозденом капијом. Пред њом је било много људи: просјака, бедуина, жена покривених лица, монаха, наоружаних војника. Угледах чак и једног правог принца са својом малом свитом. С времена на време неко од њих би залупао на капију која би се при том затресла.

– Лупају. Чекају да они из Анагора чују ударце и отворе. Верују да, ако не лупају, нико никада неће отворити.

– Да ли у граду уопште некога има? Можда су сви одавно умрли.

– Када стигну сви мисле тако. –

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

БЕЛА (СТРНА, ПРАВА) ЖИТА

																								
1	P	2	S	3	E	4	N	5	I	6	C	7	A		8	K	9	O	10	L	11	O	12	S
13	O	T	K	U	P	I	T	14	I			15	S	U	P	A								
16	T	R	O	M	O	T	O	R	A	C			17	S										
18	M	I	N	E		A						19	A	V	I	Z	E	R						
22	U	K	O	R	I	T		23	I			24	A	L	A	S	I							
25	L	A	M	E				26	M	27	I	L	A	N	I	T								
28	O	N	J	A			29	O	P	E	R	A	C	I	J	A								
31	S	E	T		32	O	V	I					33	E	M	A								
	T				34	B	I	G	A	M	I	J	A			37	S							
		38	39				40	R	A	R	I	J	A	T	E	41	T							
42				43	R		L			44	T	E			45	I	T	A						
46				A					47	L	I	D	Z			49	I	L						
50	A	N	A	T	O	H	I			52	N	O	V	K	A									
54						55	V	U	K				56	O	B	L	A	K						

ВОДОРАВНО: 1) једногодишња биљка из породице трава, једна од најважнијих и најстаријих култура (види слику 1), 8) див, голијат, 13) откупом ослободити, 15) врста јела, 16) авион са три мотора, 18) женско име, 19) разносач авиза, 22) замерити, приговорити коме што, 24) речни рибари, 25) амерички филмски режисер, Сидни, 26) гвоздени гранат, 28) први чилеански песник, Педро де, 29) хируршки захват, 31) термин у тенису (мн.), 33) перуанска певачица, Суман, 34) двоженство, 38) совјетски филмски режисер, Николај, 40) разноврсност, разноликост (стр.), 42) неморал, 44) знак за телур, 45) име глумице Рине, 46) мушко име, 47) град у Енглеској, у грофовији Јорк, 49) знак за илинијум, 50) стручњаци за грађу тела, 52) женско име, 54) једногодишња биљка из породице трава (види слику 2), 55) курјак, 56) згуснута водена пара у атмосфери.

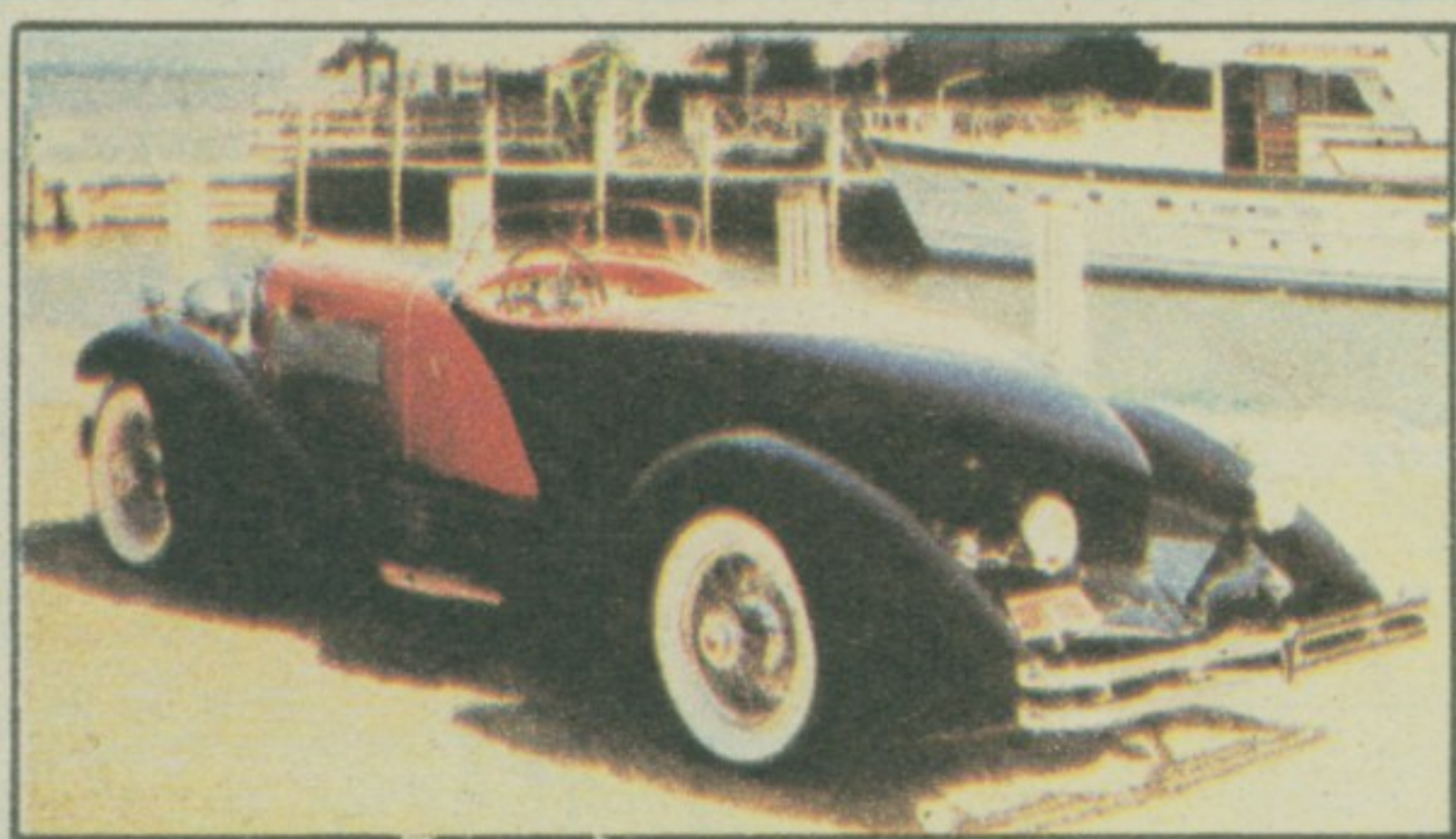
УСПРАВНО: 1) особина онога који је потмуо, 2) плетење, 3) канцеларија економа, 4) цифра (мн.), 5) совјетски композитор, ученик Римског-Корсакова, Михаил, 6) навод, 7) завршетак музичког комада, 9) њихање, клађење (мн.), 10) знак за лутецијум, 11) обузетост једном мишљу, манија, 12) аутомобилска ознака Сарајева, 14) римска богиња срибе, 17) планина у Србији, 20) изазивати пажњу, интересовати, 21) дроњак, крпа, 23) назив, 27) пустињаци, 30) француски вајар, Жан Батист, 32) велика сибирска река, 35) мера за површину, 36) макар једно, 37) стива, 38) популарна песма Алексе Шантића, 39) слика од налепљених комада различитог материјала, 41) наука о моралу, 42) наш филмски режисер, Зоран („Пикник у Тополи“), 43) оружани сукоб народа, 47) обличје, 48) једногодишња биљка из породице трава (види слику 3), 51) ономањепа мукања говечета, 53) скраћеница за власник.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

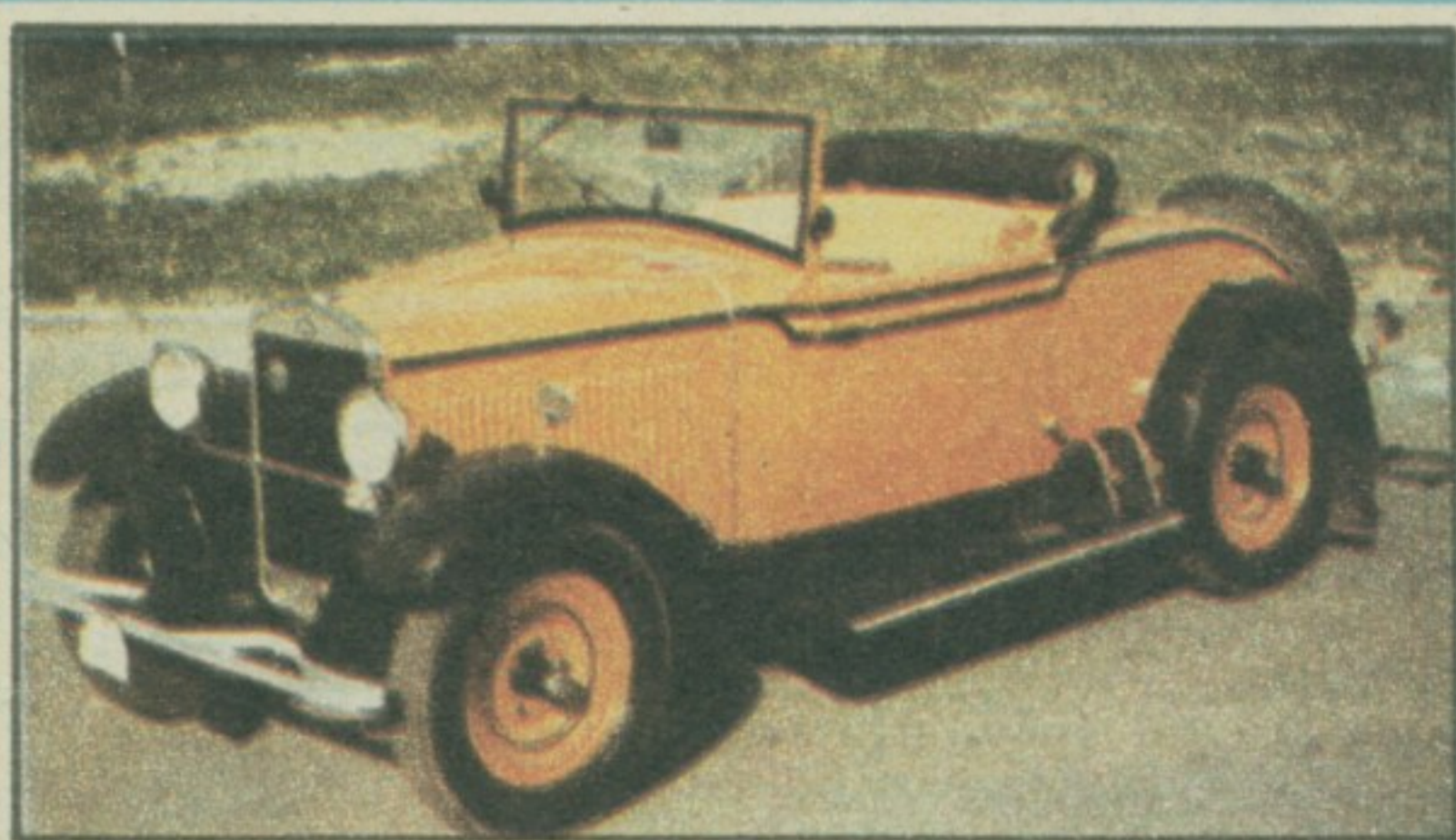
ВОДОРАВНО: 1) статус – спруд, 2) тор – шипарица, 3) Рахмањин – В, 4) алеаторика – а, 5) велтер – Нолит, 6) Ита – ео – Ф – ЗИ (Замим Имамовић), 7) најам – дојам, 8) С – се – орељеф, 9) компликовање, 10) иморалан – Ис, 11) Адана – удови, 12) име – И – сталан, 13) Тел – тањирача.

ПРЕ СТО ГОДИНА
РОДИО СЕ ПРВИ
АУТОМОБИЛ

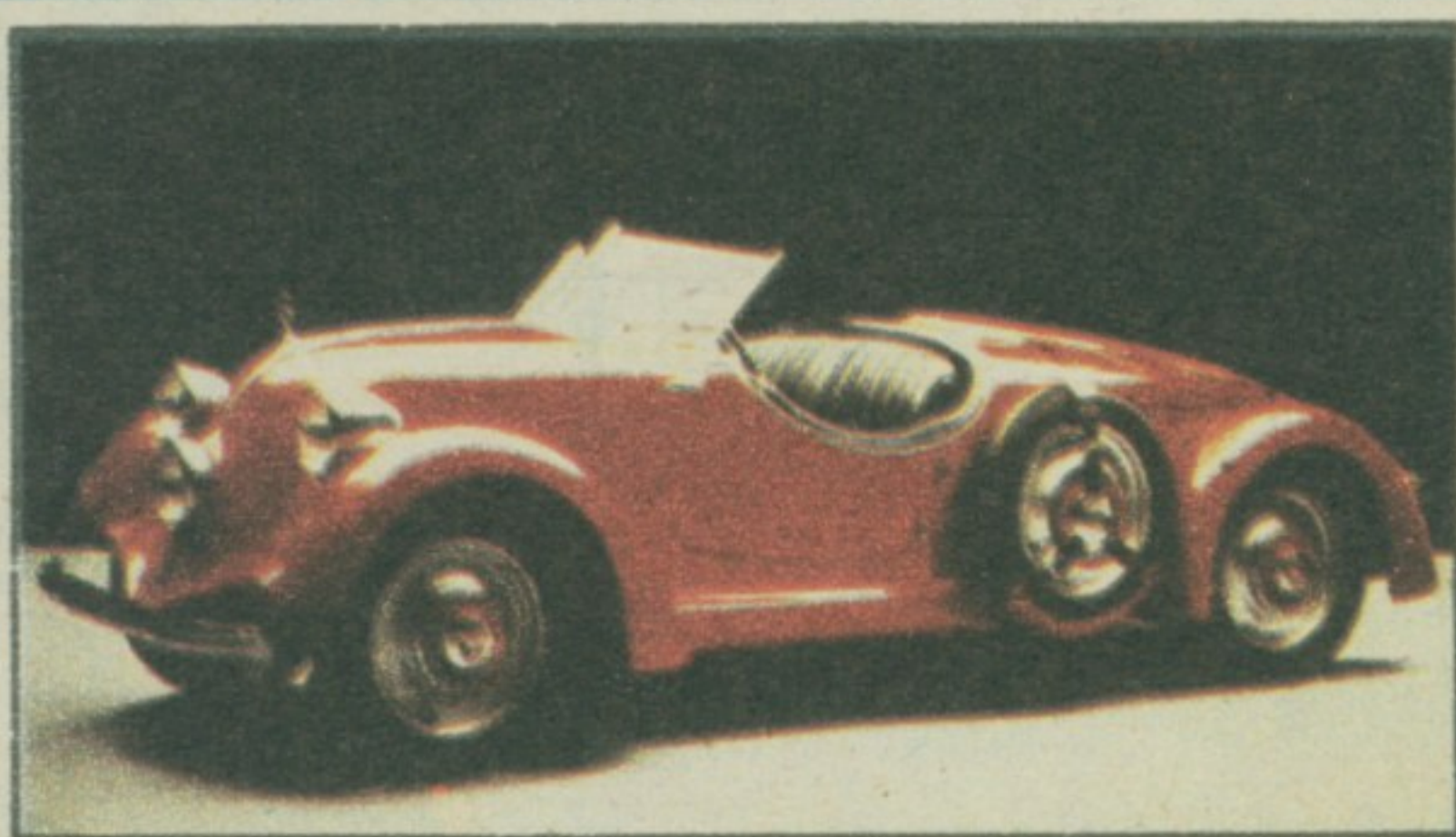
МИЉЕНИЦИ НАШЕ ЕПОХЕ 6

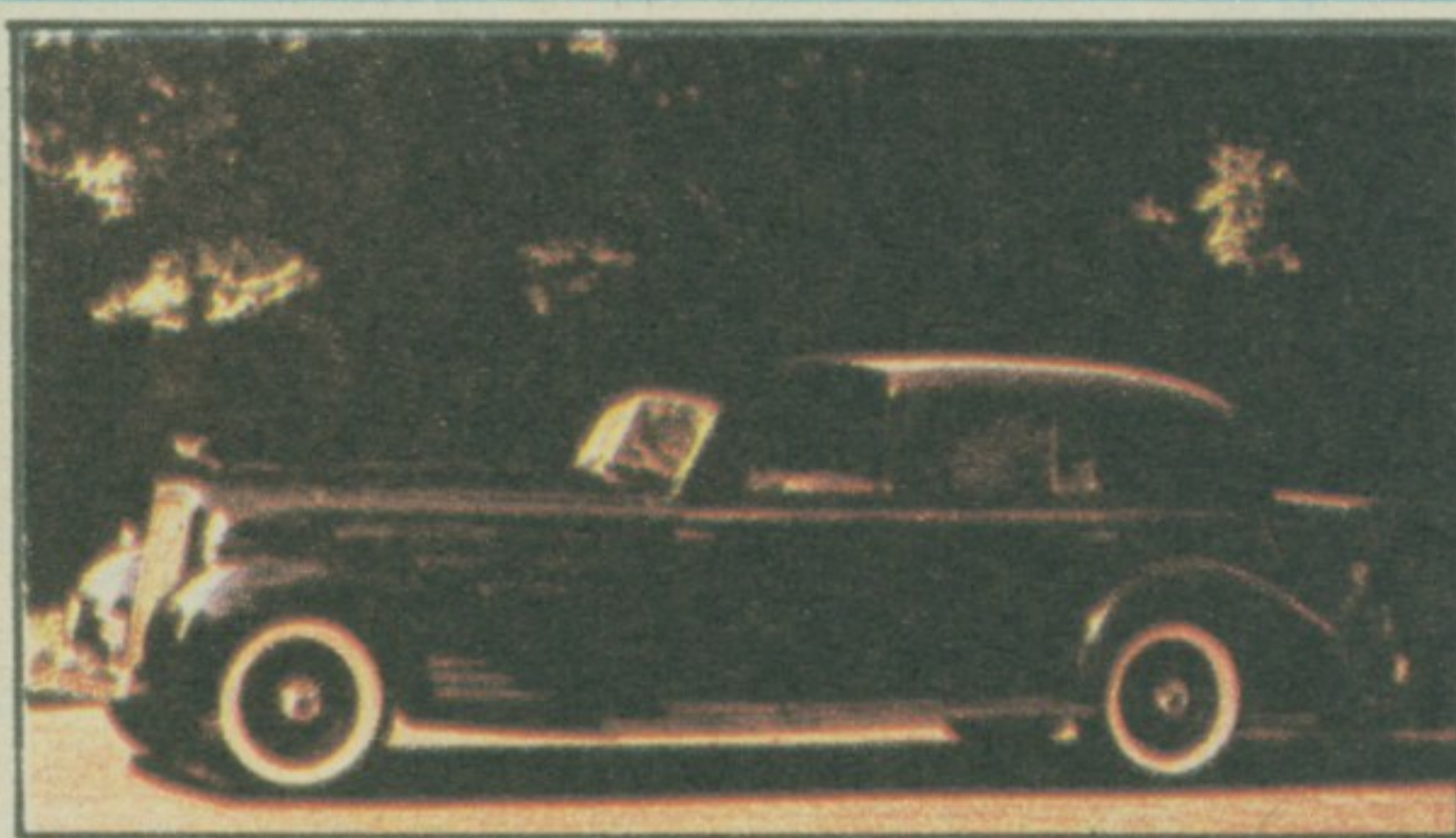
1932. Дузенберг СЈ. Омиљен у сновским круговима. Осам цилиндара, 320 KS и 200 km на сат.

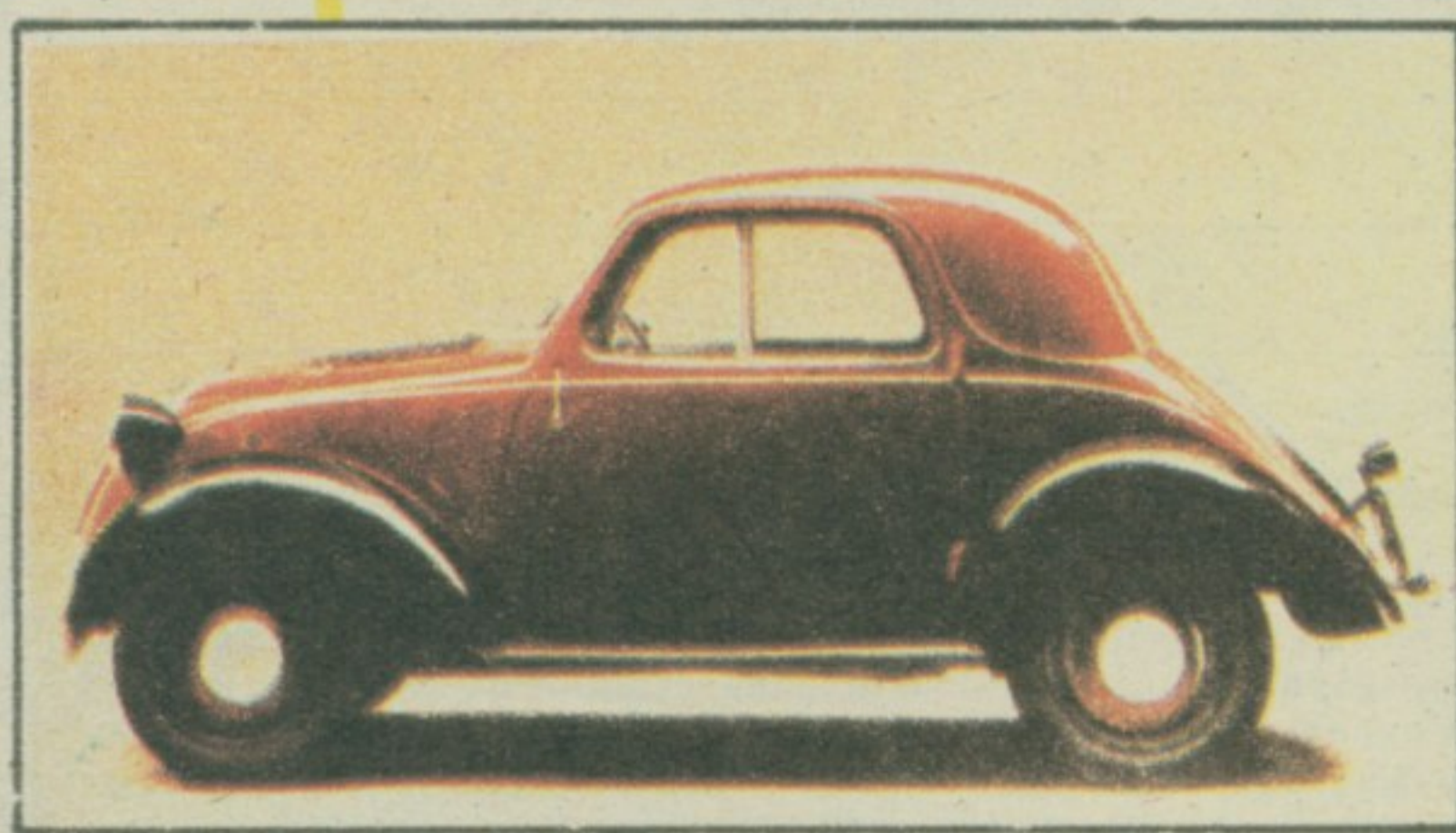
1933. Шкода 420. Чешки ауто који се врло добро продавао у иностранству. Овај кабриолет имао је четвороцилиндрични, једнолитарски мотор од 20 KS.

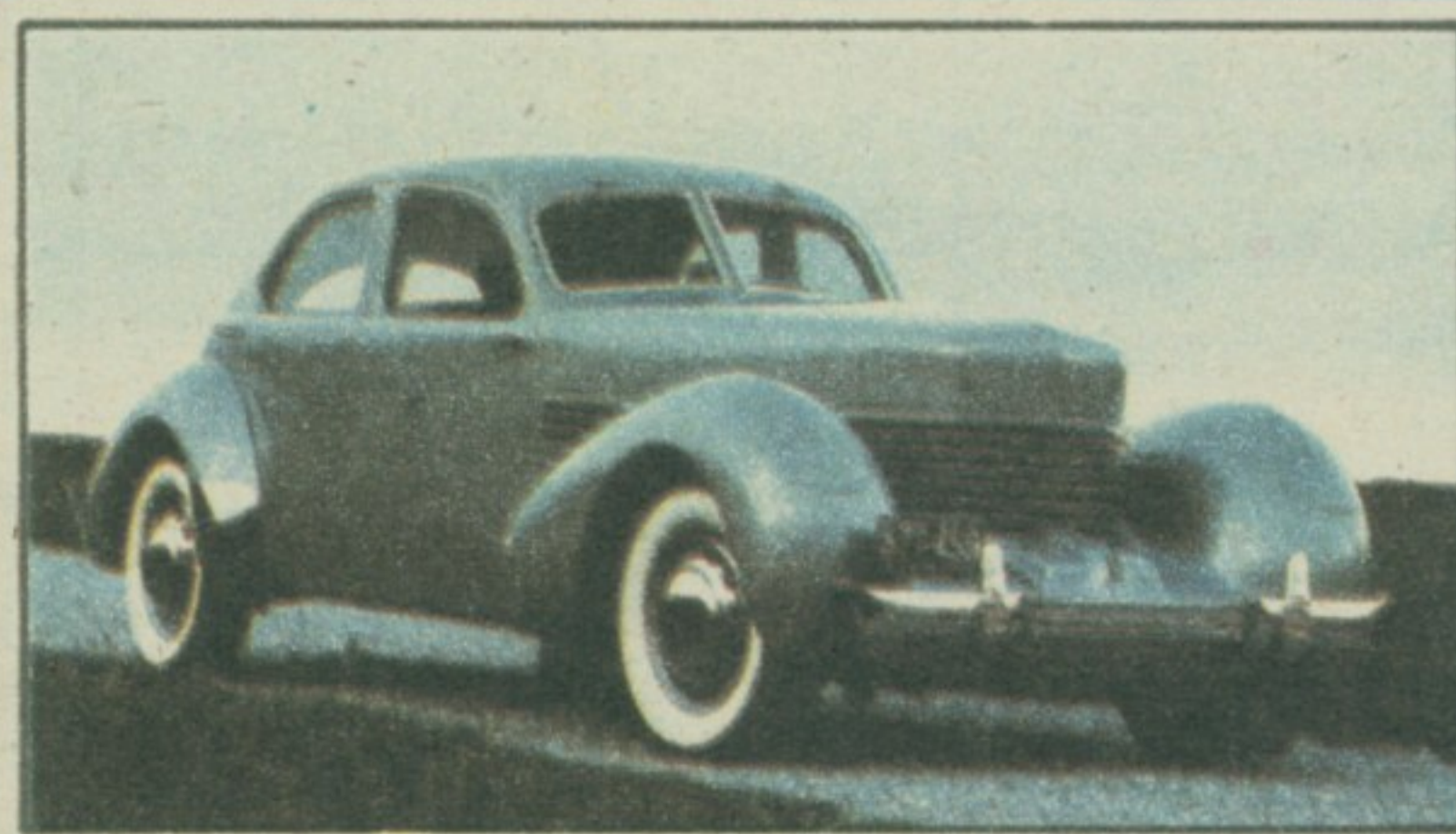
1934. Мерцедес-Бенц тип 150. Један од најмањих Мерцедесових модела, али као и сви врло успешан.

1935. Кадилак 16. Једина лимузина досад са мотором од 16 цилиндара. Обожавале су га филмске звезде. Овај на слици припадао је Марлени Дитрих.

1936. Фиат тип 500 А. Италијани су га прозвали „тополино“ (мишић). До 1955. године је произведено милион комада.

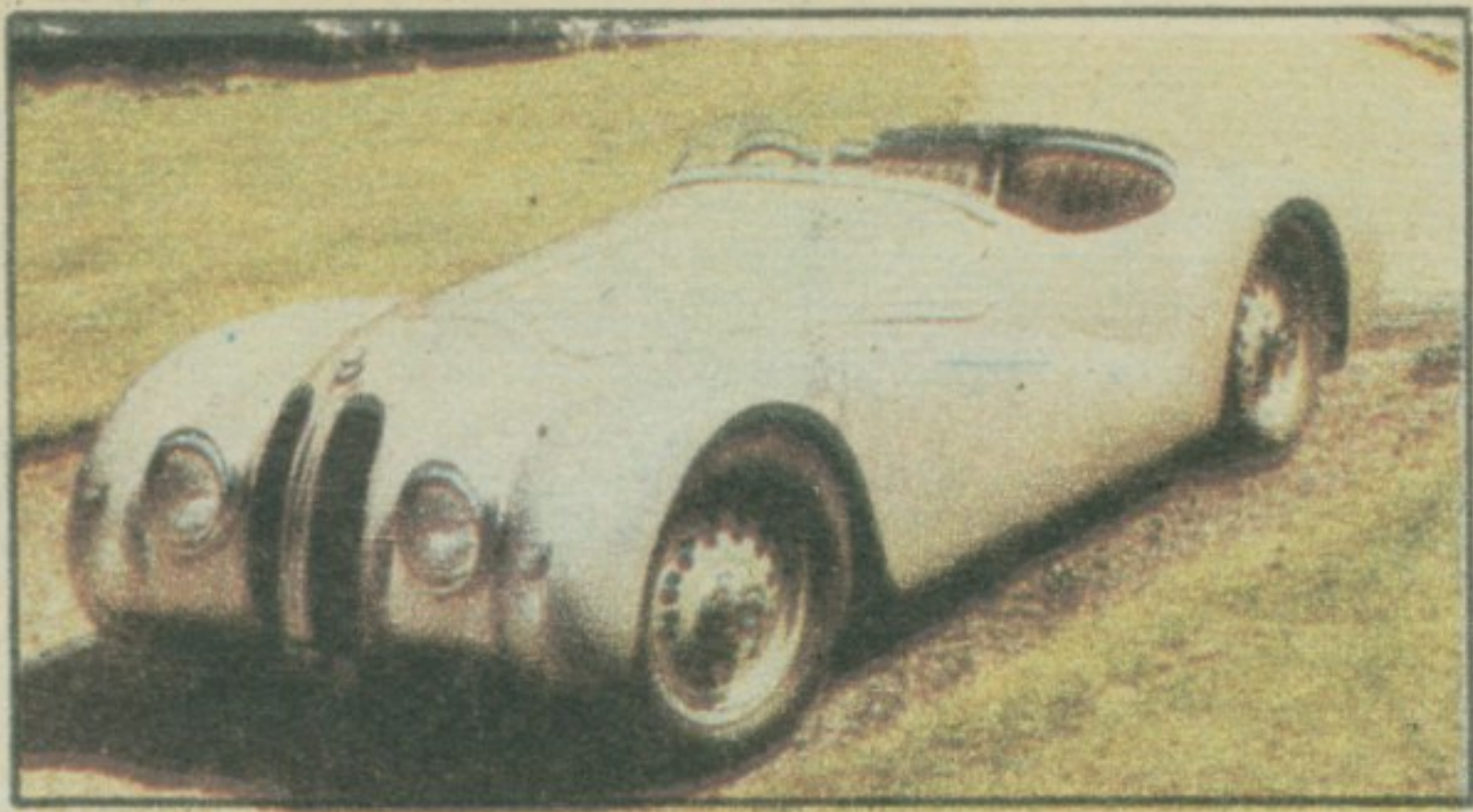
1937. Корд 810. Није се прославио као сигуран у возњи, али због свог дизајна врло омиљен међу Американцима.

1938. Фолксваген. Широм света позната „буба“. После 1945. ауто који је највише произвођен у свету. Преко 21 милион примерака.

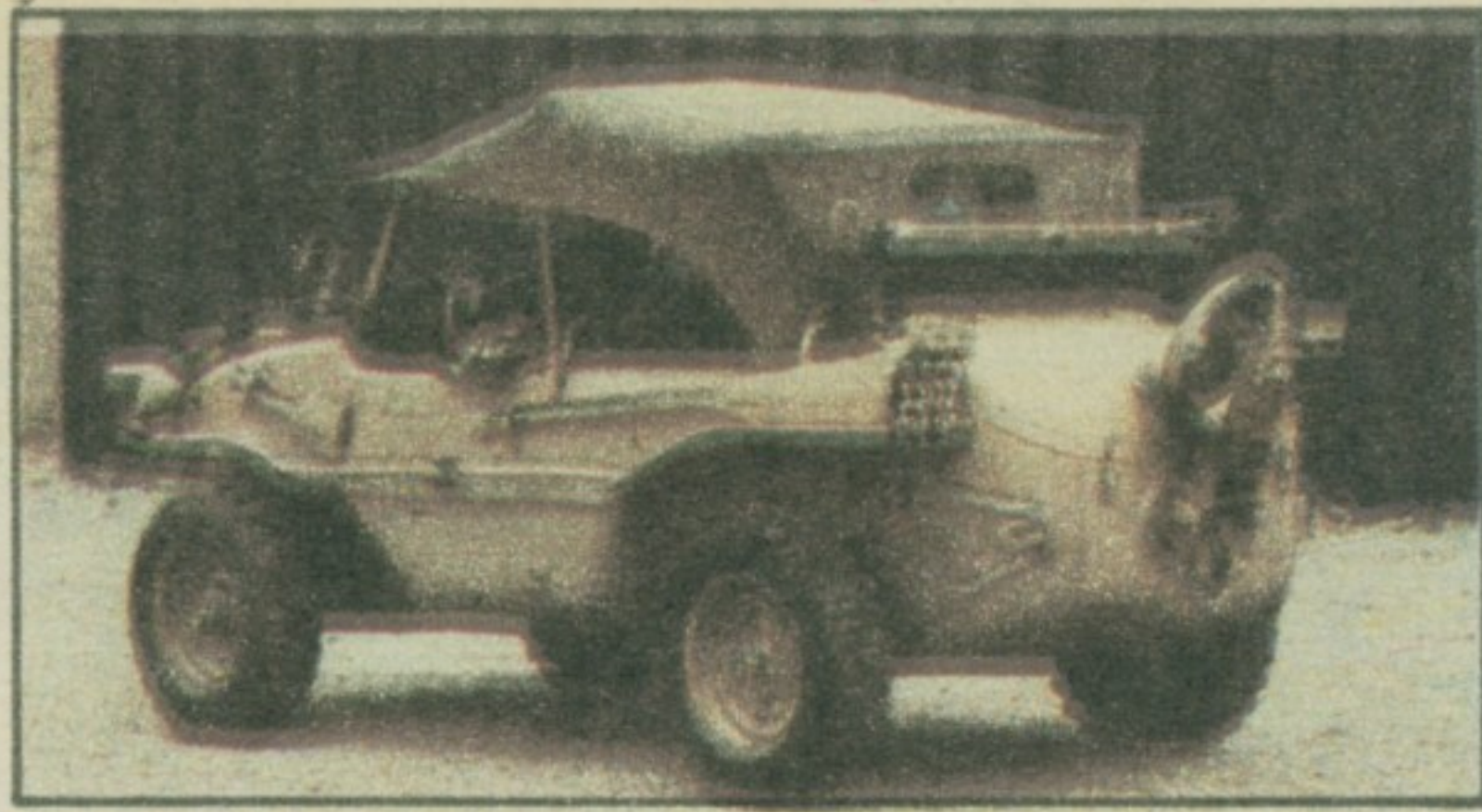

1939. Хорх 853 А. Овај осмоцилиндраш важио је као један од најфинијих аутомобила тог времена. Лепота овог кабриолета се памти.

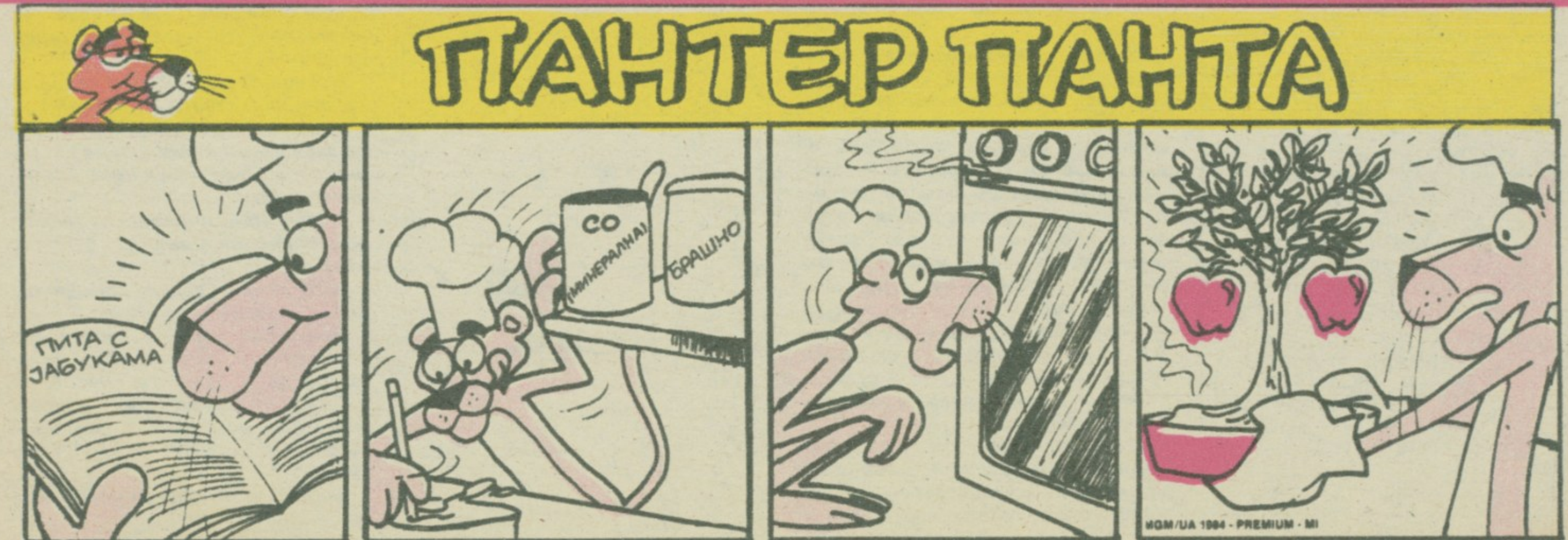
1940.

BMW 328. Са овим комбинацијама слова у имену BMW је постао познат али ипак највише се памти по аеродинамичности својих модела.

1941.

Фолксвагенова амфибија. Рат је био и предузећа су произвођила и конструисала за фронт. Ова амфибија је одлично служила својој намени.

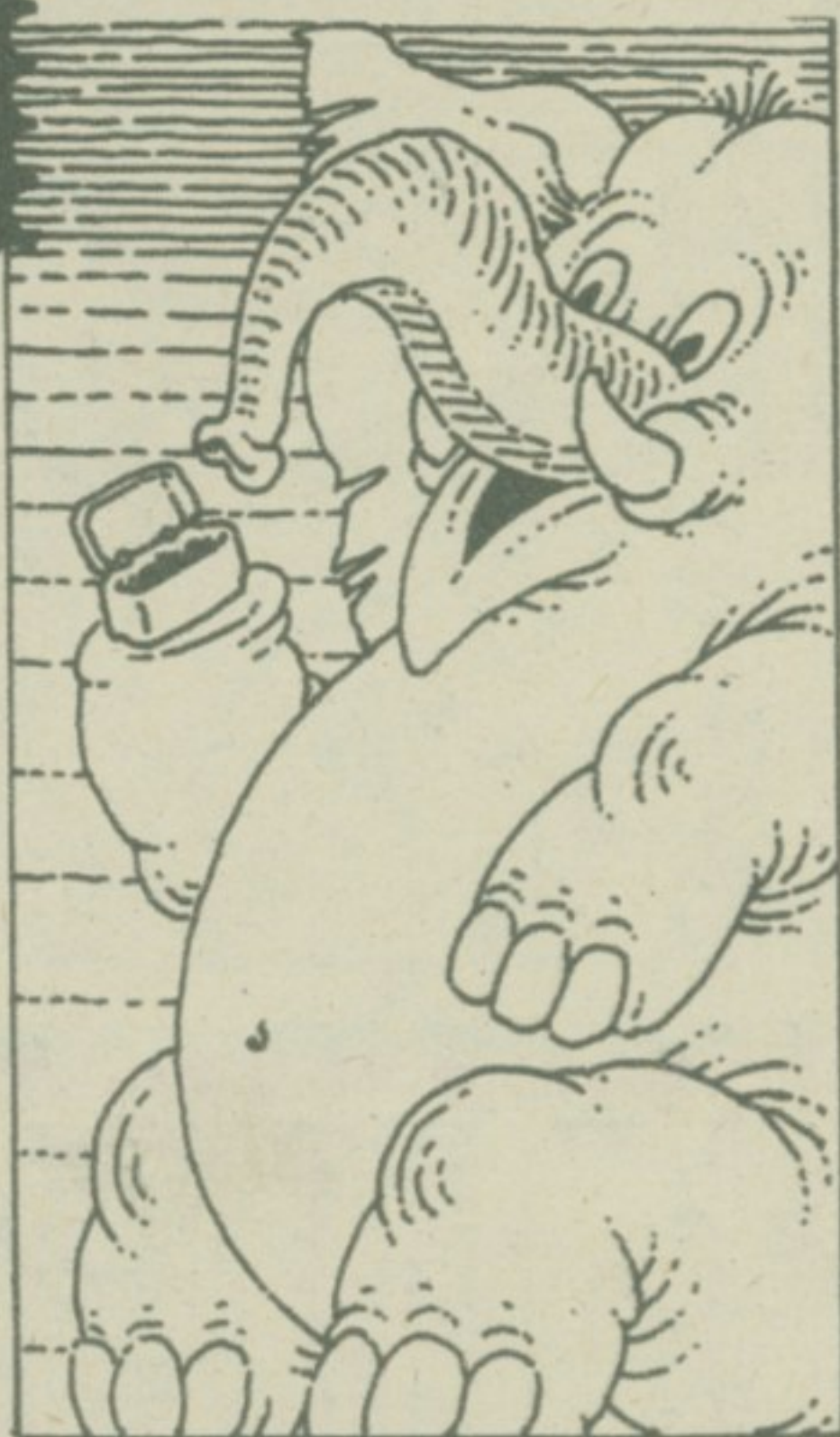
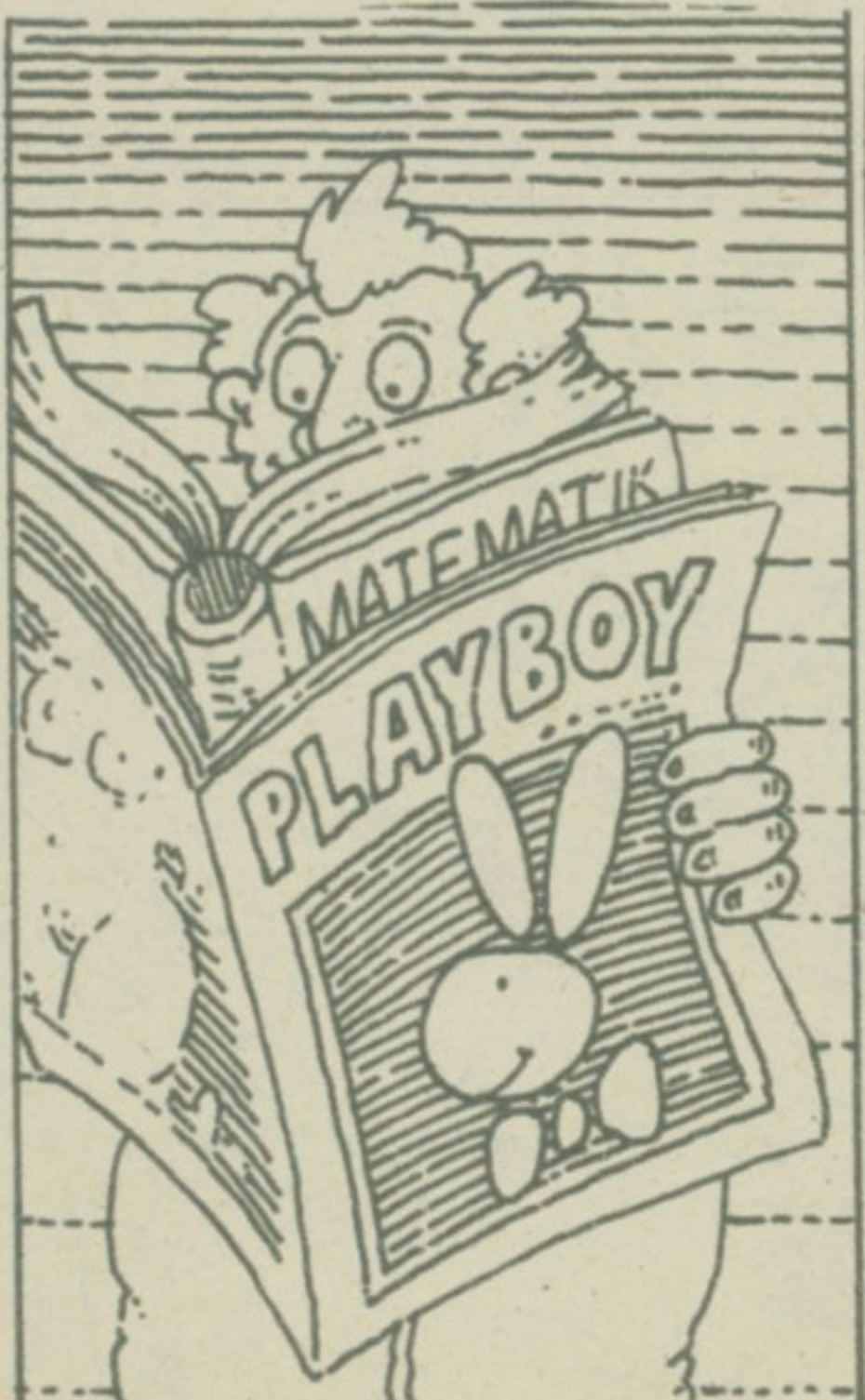

ОД ЉУБАВИ ДО ЗАБЛУДА

Често чујемо појмове: еротика и порнографија. Волео бих да ми неко – прецизно, кратко и јасно – повуче разлику између ова два појма.

М. СТОЈКОВИЋ
81360 Улциљ

Еротика (од грчке речи еротикос – љубавни) је вештина вођења љубави, наука о љубави, љубавно песништво. Међутим, ако се неко прихвати ових тема (наго тело, полна љубав) тенденциозно, без укуса и осећања мере, са намером да привуче пажњу и профитира, а није достигао уметнички ниво, није свом бављењу овом тематиком прибавио естетско оправдање – онда се то зове порнографија (а овај израз потиче од једне друге грчке речи: порне – блудница). Дакле, еротика је тематска ознака, а порнографија се односи на – низак, проблематичан – ниво на којем се неко, ко није уметник, или није научник, бави том тематиком. Укратко, између ова два појма постоји иста разлика као и између рецимо – љубави и блуда, између уметности и шунда.

САМО ЗА ФИНИ НОС!

Занима ме шта је то бурмут.
ЉИЉАНА МИТИЋ
Хусинских рудара 19
75000 ТУЗЛА

Француски амбасадор Нико по којем је никотин, отровни састојак дувана, и добио име, послао је 1560. године из Лисабона лек против главобоље Катарини Медичи. А лек је био необичан – дукан. Тако се лист ове биљке, пренесене из Америке у Европу, најпре одомаћио на француском двору, а касније по целом старом континенту.

Поред пушења и жвакања, целу Европу, а нарочито помодарску властелу на раскошним дворцима, захватила је „епидемија“ ушмривања бурмута, ситно самлевеног дувана с додатком мирисних материја. Име бурмута потиче са истока, из турског језика: бурун значи нос, а оту – трава. Овакав дукан носио се у малим, често уметнички украшеним кутијама – бурмутицама. Облик и израда бурмутица зависно је од моде и ношње. То је био луксузан и скупocen предмет, често од злата и сребра, украшен минијатурним сликама и орнаментима.

Међутим, почетком 20. века, употреба бурмута и ношења бурмутице полако ишчежавају, да би данас готово сасвим нестали.

ТРАКИЈА А У ТРИ ДРЖАВЕ

У историји често наилазим на појам Тракија, односно Трачани. Молио бих те да ми кажеш где се то налази Тракија.

МИРСАД СЕФТИЋ
Крагујевачка 11
79000 Мостар

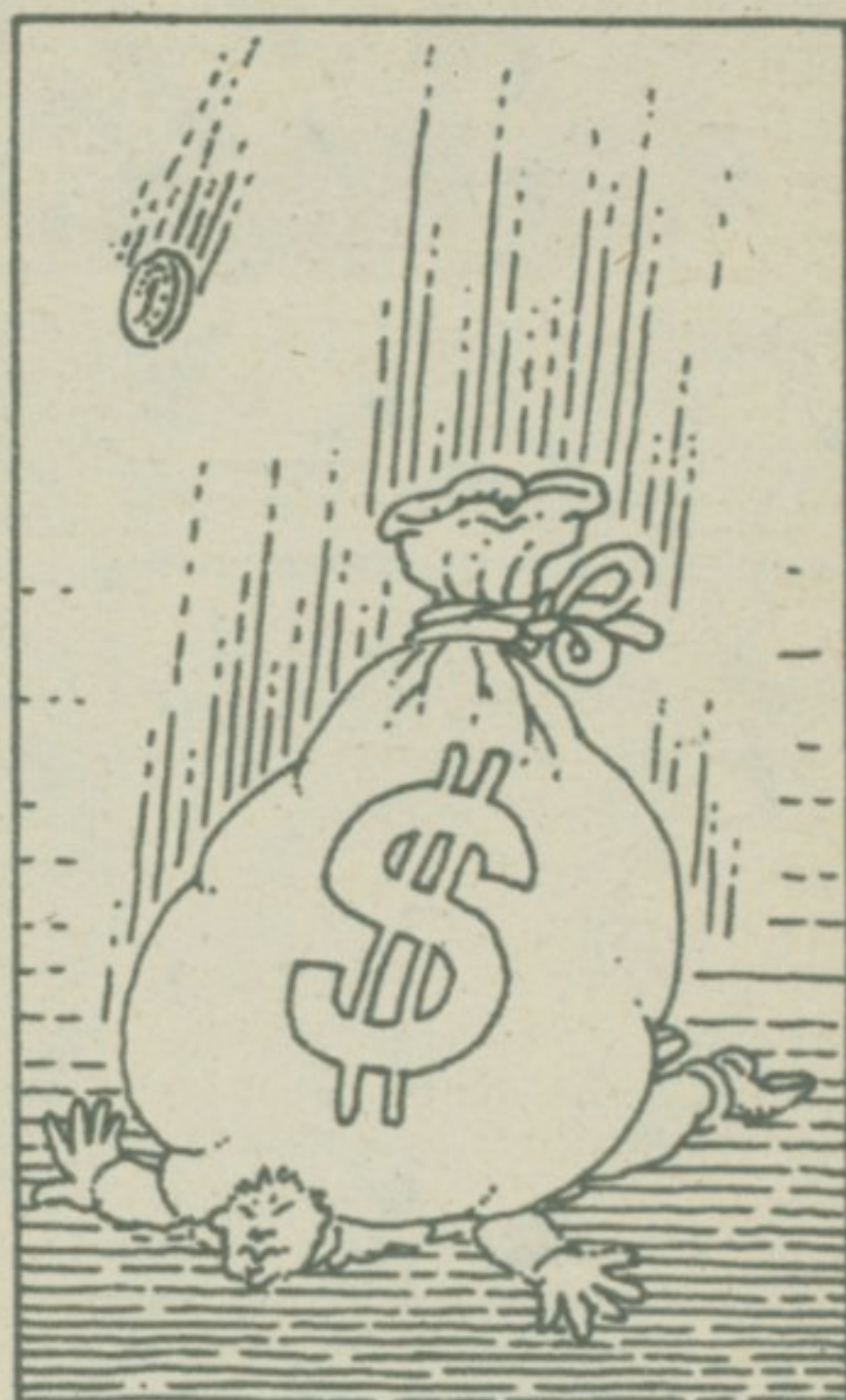
Тракија је већа област у југоисточном делу Балканског полуострва и то између Родопских планина и Мраморног мора. Подељена је, данас, између три државе – Грчке, Турске и Бугарске. Грчка или Западна Тракија има површину од 8578 km² и 330 хиљада становника. Турска или Источна Тракија (са Истанбулом и Једреном) простире се на 23721 m² а насељава је више од 3,3 милиона становника. Бугарској припада само незнатан део Тракије.

ТАХИТИ И ХАИТИ

Кад чујем Тахити и Хаити, чини ми се да је то исто острво. Да ли сам у праву?

МИРА ПЕТРИЋ
Булевар ЈНА 41
11000 БЕОГРАД

И Тахити и Хаити су острва, али сасвим различита по свом географском положају. Док се Тахити налази у Полинезији, у Тихом океану, Хаити су смештени у групи Великих Антила, у западном делу Атлантског океана, између острва Кубе и Порторика.

БОГАТСТВО – ШТА ТО БЕШЕ?

Желео бих знати ко је најбогатији човек на свету?

ВЛАДИМИР БОШКОВИЋ
Краљево

Зашто, Владимире, баш то желиш да знаш? Ко зна ко је најбогатији човек на свету! Релативан је то појам – бити богат. Требало би да је најбогатији човек онај који је – најсрећнији – на неки људски начин (јер и срећа је релативан појам). А најсрећнији човек вероватно није онај најбогатији – у материјалном смислу. Има новела о „богаташици“ која стално ронда и хистерише по својој вили, док њена слушкиња чисти прозоре и пева. У Толстојевој књизи „Нова азбука“ постоји и прича о човеку који се тешко разболео па су му рекли да ће оздравити само ако обуче кошуљу срећног човека. И пође он да тражи срећног човека. А наравно, није лако наћи срећног човека. Свакоме нешто фали. Кад га је, најзад, нашао, испоставило се да тај – нема кошуљу. Поред оних афоризама који говоре о познатој моћи богатства и новца, ево неких који то питање третирају другачије:

Новац понекад уклања неприлике, али их и ствара (кинеска).

У животу треба изабрати: или да зарађујемо новац или да га трошимо; за обоје човек нема времена. (Бурде)

Новац нам помаже да лакше подносимо сиромаштво. (Алфонс Але)

Што више дајеш, тим више имаш. (Лао Це)

Има људи који од свог богатства немају ништа друго осим страха да га не изгубе. (Риварол)

Они који сматрају да се новцем може све, могу бити осумњичени да би за новац учинили све. (Хали-факс)

Богати су они који имају праве пријатеље. (Фулер)

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1938. године

Директор НО „ПОЛИТИКА“
Александар Бачкович

В. Д. руководиоца ООУР-а Издања за младе „Политикин забавник“
Влада Булатовић Вић

Главни и одговорни уредник
Влада Булатовић Вић

Заменик главног и одговорног уредника
Зефирини Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић, Љиљана Златковић, Милан Илијин, Милошан Кљајић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Смиљанић, Чланови Савета из Редакције: Влада Булатовић Вић, Зефирини Граси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Божана Докић-Стојковић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иванка Миладиновић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Ненад Мирковић, Зора Меденица, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патригић, Зоран Петковић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Стаменић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миленко Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црномарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштански фех 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 100 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 1.104,00 динара, полугодишња 2.208,00 динара, годишња 4.416,00 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 2.208,00 динара, полугодишња 4.416,00 динара, годишња 8.832,00 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „Политика“ ООУР „Продаја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ ГОДИШЊА:
САД \$ 32.-
СР НЕМАЧКА ДМ 91.-
ШВЕДСКА Шкр. 270.-
ФРАНЦУСКА Ффр. 278.-
ШВАЈЦАРСКА Шфр. 75.-

Уплате из иностранства слати на деовизни рачун НО „Политика“ код „ИНВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број 60811-620-63-257300-00054 уз обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

Насловна страна
НЕНАД МИЛИЋЕВИЋ

31. I. 1986. ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК 47

ТРИ ПУЦЊА НАД ГРОБОМ

Због чега се при сахрани погинулог војника или револуционара изнад његовог гроба испуљују три плотуна?

ТОМЕ АНДРЕЕВСКИ
Стива Наумова 21
97000 БИТОЛА

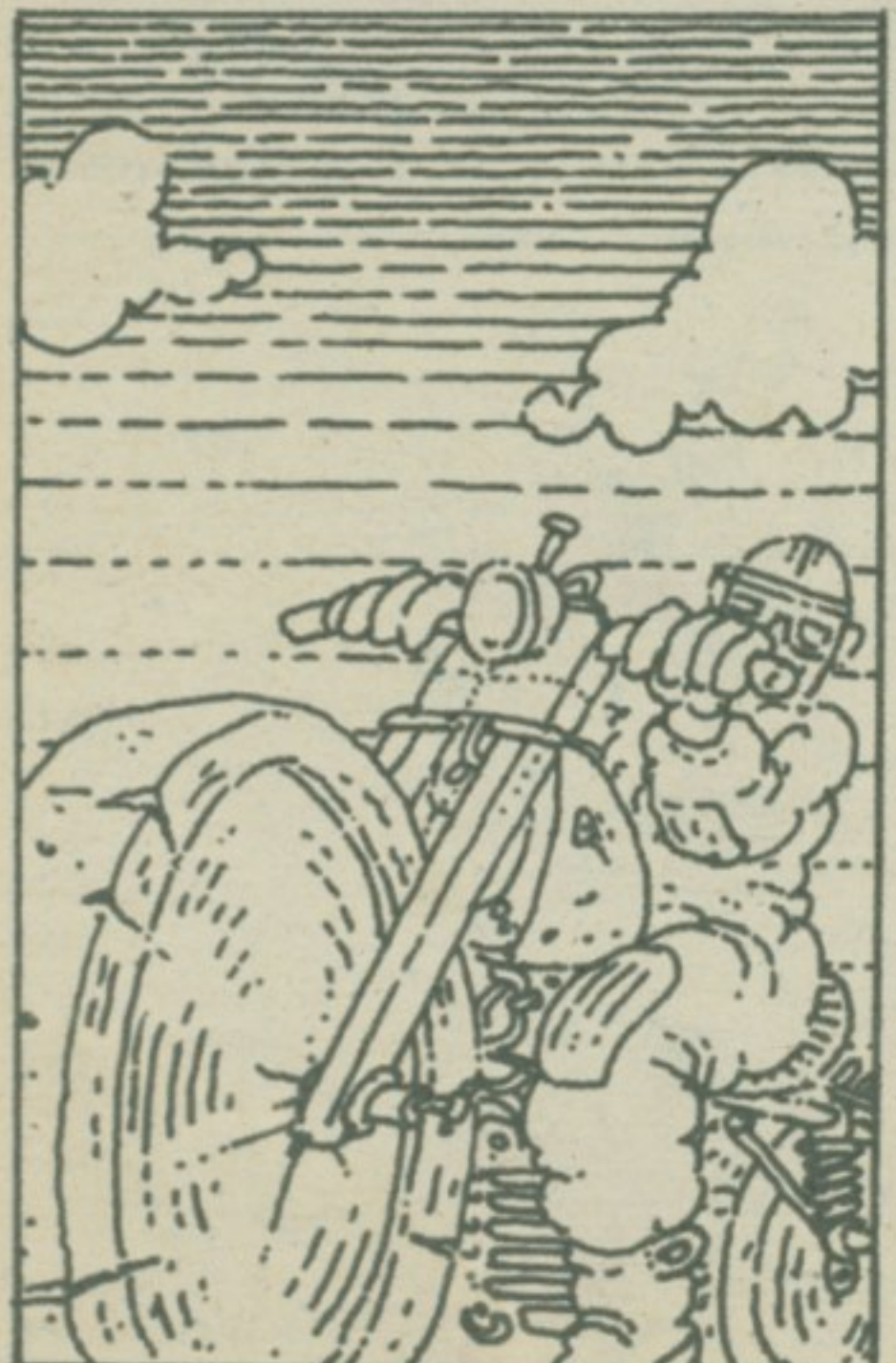
Овај обичај, који данас представља знак свечаног опроштаја од ратника, имао је некад сасвим друго значење. Настао је у време кад се ратови још нису водили тако беспштедно као у двадесетом веку и кад су били ограничени само на зараћене државе. У случају кад је у рату битка трајала веома дуго, заповедници противничких страна склопили би краткотрајно примирје да би се са бојног поља покупили рањеници и сахранили погинули. Кад би то било обављено, испаливана су три плотуна – знак да борба може да се настави и да се води до следећег примирја или победе једне од зараћених страна. Временом се овај знак окончања примирја претворио у одавање поште заслужном војнику и ратнику.

ДАЈМЛЕР НА ДВА ТОЧКА

Хтела бих да знам ко је направио први мотоцикл на свету.

ИСИДОРА РАКОЧЕВИЋ
Луја Адамича
11000 Београд

Пре тачно 101 годину, прецизније – 29. августа 1885. године, немачки механичар Цотлиб Дајмлер патентирао је, под бројем 36423 ДРП, „кола на петролеј за возњу јахањем“. Чудни двоточкаш који је изазивао незапамћено интересовање, али и страх сујеверних, био је направљен од дрвета и тежак 90 kg. Мотор је био једноцилиндрични, четворотактни од 261 ccm, снаге 0,5 коњских снага. Кретао се брзином од 12 km/h.

ПРИМЕР КОЈИ ОХРАБРУЈЕ

Код професора мог сина ја никако да будем у праву. Они па они! Они свеци – педагози, а моје дете сотона! Не кажем баш да је неки ђак, али је као син злато! Да видите само како га комшије воле! А мислим да је и вама познато каквих професора данас има. О томе су и новине писале! Ух, кад би мени дали да спроведем бар једну реформу школства, многим би попалили дневници из руку! Толике јединице, а они недовољно плаћени! Докле је год могуће да један ђак наређа толико јединица, ми се морамо, другови, с правом упитати: а где је ту ђачко самоуправљање?! Па то су, веома често, изузимајући неке понављаче, малолетна деца, још далеко од личне карте и личне одговорности! И зар професорима није познато да су многи били лоши ђаци, а после су постали велики људи!

Молим вас, ако је икако могуће, одговорите ми: да ли ће једном сванути тај дан, да ја, пред професорима мог детета, будем у праву?! (адреса позната редакцији)

Ми се надамо, да ће тај дан сванути. Многи су дани сванули, свакојаки, и ко зна колико ће их још сванути (ни компјутер не може да израчуна колико ће још сванути дана – прим. уредника), па ће, ваљда, једнога дана, доћи и тај. Ако, тренутно, ништа друго не можете, будите оптимиста. Можда ће вас охрабрити пример једног родитеља – којег се ми сад присетисмо – који је, у веома тешкој ситуацији, наизглед безизгледној, нашао прилику да буде у праву. Кажу да је то било овако. У никшићку гимназију дошао сељак из околине (тада још нису постојали индивидуални пољопривредни произвођачи) да види како му учи син. Лоше, каже професор, све јединице. Како то: све јединице, пита човек. Тако, све јединице... не учи... А из чега? – пита унесрећени родитељ. Е па, кад баш хоћеш из чега – каже професор – ево... Отвори дневник и почне да чита: српскохрватски, руски, историја, географија, физика, хемија... Кад је ишчитао, каже родитељ, у невољи љутој: А из владања коју оцему има? Е, из владања, каже професор, има петицу. Е видиш, дочека родитељ, из онога чему га ја учим – петица, а из свега онога чему га ви учите – јединице!

НАРОД ПАПИРУ НЕ ВЕРУЈЕ

Кад сам недавно први пут видео нашу нову новчаницу од 5000 динара, пожелео сам да сазнам када се, и где, први пут појавио папирни новац.

МИЛЕНКО ЈОВАНОВИЋ
Јована Стерије Поповића 41
26300 ВРШАЦ

Први папирни новац појавио се у Француској 1719. године, али није одмах прихваћен. Тада је основана и банка за издавање новчаница или банкнота. Међутим, први покушај са штампањем оваквих новчаница није успео јер, свет није веровао у њихову вредност. Тек крајем 18. века, кад је француска влада почела сама да издаје новчанице и гарантује за њих, људи су почели да верују у тај новац. Касније су и друге државе штампале новчанице од папира.

ИСПРАВКА

У рубрици КАД ЈАЈЕ СТАНЕ У ВОЗ у броју 1774 код потписа за слику – „Кукавица“, јајесат... уместо астрономске суме од 720.000.000 динара, колико је заиста плаћено, грешком је упала још астрономскија од 2.520.000.000 нових динара.

Илустровао Љубомир Милојевић Љубец

